

1906

X/1 – Dlouhý, Jaroslav (Bělina, Jan) – *Víra a věda*, s. 1-32 (BK)

X/2 – Holešovský, František – *Zjevení, zázraky a tajemství* (překlad od R. S.), s. 1-40 (BK, MVČ, SVK)

X/3,4 – Samsour, Josef – *Sociální význam svěcení neděle*, s. 1-43 (BK, SVK)

X/5 – Doubrava, Josef – *Pastýřský list nejdp. Biskupa dra Josefa Doubravy*, s. 1-12 (BK, SVK)

X/5 – Reyl, František – *Svobodná škola*, s. 12-24 (BK, SVK)

X/6,7 – Blaťák, František – *Vzdělání dorostu kněžského*, s. 1-68 (MVČ, SVK)

X/8 – Slavíček - *Jesuité a jejich protivníci* (překlad od Graccha), s. 1-38 (BK, SVK)

X/9,10 – Hradecký, J. P. – *Z domácnosti sociálních demokratů. Řada II.*, s. 1-64 (SVK)

X/11 – Dlouhý, Jaroslav (Bělina, Jan) – *Svobodné zednářství*, s. 1-38 (BK, MVČ, SVK)

X/12 – Reyl, František – *Manželství přirozené a svátostné*, s. 1-29 (BK, MVČ, SVK)

X/12 – Reyl František – *Naše desítileté jubileum*, s. 29-32 (BK, MVČ, SVK)

Časové Úvahy.

Periodický měsíčník,

— věnovaný časovým otázkám. —

Redaktor Th. Dr. Fr. Reyl.

Ročník X.

1906.

Číslo 2.

Celoroční předplatné i se zásilkou poštovní 1 K.
Jednotlivá čísla stojí 8 h.

Zjevení, zázraky a tajemství

Od R. S. S vyhraženým svolením přeložil Fr. Holešovský.

1. Náboženství bez článků víry.

Cestou z Jerusaléma do Gázy, prastarého to města filistinského, ubírá se pozvolna vůz. Vznešený asi to pán v něm sedí; koně, vůz, postroj, vše jest tak jemné a drahocenné. Není divu; cestující jest správcem klenotů, čili, abych se moderně vyjádřil, ministrem finančním královny etiopské. V ruce drže závitek popsaný zahlobává se do obsahu, chvilkami hlasitě si předčítaje. Spěšným krokem blíží se vozu ctihodná postava, jáhen Filip. Zaslechl cestujícího čísti místo z proroka Isaiáše i táže se ho: »Rozumíš-li, co čteš?« Odpověděl: »Kterak mohu, an mne nikdo nepoučil?« I poprosil Filipa, aby si přisedl k němu. Víme, že se mu touženého

vysvětlení, ba i křtu dostalo. — Příroda jest též tajuplnou knihou, a nejvelebnějším listem, nejkrásnějším obrazem v ní jest člověk, obraz a podobenství Boží. Kdo v této knize čísti dovede, pozná jasně prst toho, jenž ji psal. Neboť, dokázáno, bedlivé pozorování přírody, nepředpojaté studium světa viditelného vede nás k poznání Boha, Stvořitele světa. Praktické uznávání životem odvislosti člověka od Boha jest právě náboženství.

Než otázal by se někdo: Kdo vysvětlí nám správně knihu přírody a srdce lidského? Vidíme, že mnohým jest knihou četnějšími než sedmery zámky uzamknutou, že mnoho jiných, již si ji za předmět studií obrali, načisto nesprávná učinili vysvětlení a důsledky, netřeba nám s ethiopským hodnostářem zvolati: »Kterak porozumíme knize této, nepoučí-li nás nikdo?« A které náboženské pravdy lze nám z ní čerpati? — Za posledních let vynořila se řada spisovatelů, kteří mají plná ústa jakéhosi »nového« náboženství. »Náboženství musí člověk míti« praví, »ale náboženstvím není to, co až podnes jím se nazývalo. Chceme náboženství bez klerikalismu a svěřacích pout, pravou, očištěnou zbožnost bez článků víry, bez jha, jež kastovnické kněžstvo lidstvu na bedra uvalilo. Zkrátka, chceme náboženství *rozumu* beze zjevení. Většina vzdělanců dávno již setřásla se sebe víru a život dle ní. Víra jest středověkou mrtvolou, již co nevidět uložíme v hrob.«

Slova uvedená nejsou smýšlenkou pisatele této brožurky, nýbrž jsou vyňata z nových děl

vynikajících obhajců »*víry rozumové*« (professor Paulsen, Lehmann, Hohenberg). Jest to »náboženství »*německých osvícenců*«, Lessinga v čele, a Kantovo »Čisté rozumové náboženství« jest téměř totéž. Takovéto plytké, jalové náboženství zdá se býti i vyznáním *lóží zednářských*, jakž o tom spisy svobodných zednářů svědčí. Někteří z nich nepopírají živého Boha, uznávají »Velebného Stavitele všehomíra«. Ale tento Tvůrce světů nestará se dále o svět. Ponechává jej sobě samému a jeho vlastním zákonům, do nichž více nezasahuje; to by běh světa rušilo. Zázraky tudíž jsou naprosto vyloučeny. Co lidé tropí, zda jej uctívají čili nic, jest tomuto bohu zcela lhostejno. Bůh neobcuje s tvorem, nadpřirozeného zjevení Božího lidstvu není. Náboženství svobodných zednářů, ať si je jmenují deismus, rationalismus neb naturalismus, vede důsledně k úplnému atheismu neb nevěře. Jest tudíž tím nebezpečnější, ježto oblíbené fráse »o očištěné službě Boží«, »o klanění se v duchu«, »o rozumovém náboženství« a pod. jsou s to, aby povrchní, lhostejné lidi zmátly. Všimněme se především, co jest nám souditi o zjevení.

2. Zjevení.

Přirozeným světlem rozumu můžeme poznati jsoucnost Boha, jeho moc a moudrost. Toť jest *přirozené* zjevení, nazváno tak, že nám je příroda sama podává. Přirozené zjevení není však jediným a hlavním zdrojem našich náboženských poznatků. Vedle něho a nad ním máme *nadpřirozené* zjevení; toto jest míněno,

kdykoli o zjevení vůbec se mluví. Jmenuje se nadpřirozeným z různých důvodů: protože nečerpá se z přírody, nenabýváme ho svými přirozenými vlohami a silami, a že nám podává pravdy, jež mysl a srdce naše povznášejí a nabádají k našemu cíli nadpřirozenému; zkrátka: zjevení, jež pouze vírou se vnímá a ze slova Božího se prýští. Zodpovíme si zde různé otázky: Zjevení jest možné? Zjevení jest potřebné? Zjevení stalo se skutečně? Kde jest zjevení to obsaženo?

Možnost zjevení jest nepopíratelna, předpokládáme-li, že jest Bůh. Může-li člověk člověku učiniti sdělení, proč by to nemohl Bůh? Nedostává se mu k tomu prostředků? Není všemohoucí a nejvyšší moudrý? Aneb není, co by člověku měl sdělit? Nepozorujeme, jak omezeno naše vědění a to i ve věcech přirozených? Čím více se učíme, tím širší otvírá se obzor a nesmírný se odhaluje oceán pravd nám nepovědomých. Aneb nepotřebuje člověk, neb není s to, aby od Boha přijal sdělení? Rozumem svým jest člověk obrazem Božím, schopným, by přijímal a vnímal pravdu. A v duchu lidském jest touha po pravdě, tak přirozená a vrozená jako touha těla po pokrmu a nápoji. To pozorujeme nejen u muže vzdělaného, jenž zrovna vášnivě zahloubává se do studií, pro ně čas, zotavení, ba i život a zdraví obětuje, nýbrž i u malého dítěte. Do smíchu bychom se kolikráte dali nad naivními, roztodivnými otázkami dětskými, až do omrzení jsme dotazováni: »Co jest to? Jak jest to? Nač jest to? Proč jest to tak?« Ve všech těchto

otázkách jeví se hlad a žízeň probouzejícího se ducha lidského po pravdě a poznání. Jest tudíž přirozenost lidská schopna a vnímava pro sdělení zjevení. A jest Boha nedůstojno snížití se k přímému obcování s lidstvem? Jest to divná nedůslednost, nedostatek zdravého soudu u nevěrců. Jednou jest jim člověk jakýmsi božstvím, tak povznešeným a velebným, že jest ho nedůstojno snižovati se před jiným božstvím, aneb aspoň že mu jeho přirozený rozum na všecko dostačí; anebo jest jim Bůh opět tak vznešený a člověk tak malicherný, že obcování Boha s člověkem nelze si ani pomyslití! Snížil-li se Bůh, aby člověka z ničeho stvořil a jemu určil cíl, by ho dosáhl, proč by nebylo Ho důstojno, dáti tvorů návod, jenž mu k dosažení cíle toho napomáhá? Nejeví se v tom spíše otcovská dobrota Boží? Neponechává-li král neb císař neb vznešený velmož výchovu dítek svých pouze jiným, nýbrž obírá-li se jimi občas sám osobně, je poučuje, zkouší, by péči a lásku svou k nim projevil a o vzdělání a pokroku jejich se přesvědčil, nepochválil by kdo takové počínání? A Bůh jest naším Stvořitelem a pečlivým Otcem, náš počátek i konečný cíl, jest tudíž k nám v daleko něžnějším, užším poměru než otec k svému dítěti. Neměl by se tedy k lidem snižovati, jim se zjevovati, aby nám svou lásku otcovskou dokázal?

3. Nutnost a potřeba zjevení.

Bohoslovní učenci nám praví, že *morálně*, mravně potřebno jest zjevení — co se týče

přirozených pravd náboženských, *absolutně*, naprosto potřebno — co se týče pravd nadpřirozených. Jak to myslí? Vysvětleme si napřed poslední: Člověk má cíl nadpřirozený; má posléze tváří v tvář patřiti na Boha způsobem oslaveným, nadpřirozeným. Abychom poznali cíl tento a jiné pravdy s ním souvisící, k tomu *naprosto* třeba nadpřirozeného zjevení Božího. Rozum lidský sám od sebe nikdy nepoznal, že k takovému cíli určen jest. Avšak, jak praví sv. Tomáš Akvinský: »I o pravdách náboženských, jichž se člověk rozumem přirozeným dopátrati může, musil býti od Boha poučen; neboť pravé poznání Boha pouhým rozumem lidským jest údělem velmi skrovného počtu smrtelníků; a to jen po dlouhé době, s mnohými bludy a přece od pravdy té závisí veškero blaho lidstva!« Proto zjevení jest nutno: »Aby náboženské pravdy, jež rozumu lidskému nejsou nedostupny, ode všech, snadno, jistě a bez bludů mohly býti poznány« (Vatikánský koncil, církevní sněm). To jmenují *morální* t. j. okolnostmi potřebnou nutnost.

Vatikánský sněm nazývá zjevení toto »důkazem neskončené moudrosti a dobroty Boží«. Abychom to důkladněji pochopili, považme si, co by se stalo, kdybychom pravdy náboženské sami měli shledávati a vypátrávati. Kdo má k tomu pokdy? Chudičkový dělník, jenž od rána do večera se lopotí, aby sobě a své rodině vezdejší chlebiček vydělal? A přece tak jest mu třeba útěchy náboženské, ne-li více třeba než leckomu jinému. A ti, kdož mají pokdy, nemají

potřebných k tomu vloh, nadání a schopnosti. Velcí duchové pohanského starověku dospěli teprve dlouhým studiem a přemýšlením ku skrovnému poznání vznešených pravd náboženských. Dítě, znající katechismus, oplývá daleko většími vědomostmi náboženskými, než všichni mudrci starého věku dohromady, Plato, Aristoteles, Cicero, Seneka atd. Beze zjevení byla by znalost náboženství, jehož přece ku spáse třeba, údělem jen nepatrného počtu lidí, výsadou šlechty, boháčů a vzdělanců. A přece »Bůh chce, aby všichni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli« (I. Tim. 2, 4). A i kdyby kdo po dlouhém zkoumání leckterou pravdu poznal, přece stále byl by na váhách a sám sebe by se tázal, zdali snad nevězí v jeho výzkumech blud neb omyl. Neměl by dostatečné *jistoty*. Když Sokrates pronesl skvostná slova o osudu duší na onom světě, přidal: »Je-li tomu vskutku tak, nemohu říci.« A mudrci ti nedbali lidu obyčejného, naopak většinou opovrhovali prostou »lůzou«, »chátrou« (plebs) a považovali za nedůstojno, jemu svá učení přednáseti.

Co však nejvíce nutnosti zjevení vyžaduje, jest to, že maličkost, již člověk vyzkoumá, tolika bludy bývá znešvařena. Dějiny podaly nám o tom nejpádnější důkaz. Co bylo z lidské společnosti za doby, kdy Kristus Pán se narodil? Několik náboženských pravd zbylo, byly to jen jiskerky za tmavé noci. Pohanská filosofie nebyla s to, aby úplnou pravdu našla. Čím více se šířila vzdělanost, tím hlouběji upadalo lidstvo v duševní poblouzenost a

mravní zvrhlost. Náboženství, jež mělo býti úctou pravého Boha, zvrhlo se ve strašnou modloslužbu. Na místo jediného pravého Boha posadili si bohy nesčíslné. Ohavnosti starého bájesloví, nestoudná dobrodružství bohů nelze zde ani vyličovati. Dostačí, napovíme-li, že Hermes (Merkur) byl bohem zlodějů a šibalů, Afrodita (Venuše) ochránkyní nevěstek; domnívali se, že Bakcha uctí opilstvím, Venuši smilstvem a to buď v chrámech neb blízko chrámů jim věnovaných, kdež hojná příležitost k páchání nepravostí těch byla skýtána. Hrozná nemravnost byla přirozeným následkem tak zvrhlých představ náboženských. Zatím co obyčejný lid v nejhrubší byl zabředl pověru, zmítali se vzdělanci pochybovačností o všem náboženském anebo holdovali cynickému, lehkomyslnému životu Epikurejců. Málo šlechetných duchů sklíčeno bylo hořkostí a zoufalstvím, pozorující tak bídácký život a léku proti němu neznali.

Proto vleče se písemnictvím starověku truchlivý bol, jež sem tam závoj veselejšího názoru životního halí. Za kde kterou rozkoší životní číhalo hrozné strašidlo — smrt, a umění, básnictví, věda, politický věhlas, sláva a důstojnost nebyly s to, aby ji zaplašily. Byla sice víra v onen svět, ale tak matná, zakalena a znetvořena, že Achilles u Homera volá: »Že chce raději býti otrokem na zemi, než králem na onom světě.« Ponětí tudíž o smrti a onom světě bylo bez jakékoli útěchy. Nač tolik zde utrpení? Hlavní útěcha, jediná pravá útěcha chyběla načisto: láska k Bohu, dětinná ode-

vzdanost a důvěra. Neznalíť milosrdenství a lásky božské. »Nešťastný v životě a nešťastnější při smrti«, toť zádumčivý tón základní, jenž se v homérských zpěvech a jiných básních staropohanských ozývá.

Jak docela jiný jest názor životní, jež nám zjevení božské skýtá! Job také propuká v nářek, však nářek ten se snoubí s utěšenou nadějí, an volá: »Vím, že Vykupitel můj živ jest«. A teprve ve zjevení Nového zákona! Loučení se Kristovo právem se nazývá »blaživou závětí lidstvu«. Spasitel neklame svých. Předpovídá určitě utrpení a pronásledování; cesta do království Otce nebeského jest příkrá a drsná; ale pohled na věčnost utrpení ulehčuje a oslazuje anebo aspoň snesitelnějším činí. Neboť »utrpení tohoto času nelze porovnat s velebností, jež se na nás zjeví«. »A jen maličko a budeme v domě otcovském«. Toť útěcha křesťanská, čerpaná z nadpřirozeného zjevení, útěcha, jež i loučení zbavila trpkosti, hrobu a smrti odňala osten. Opravdu, z bolu rodí se radost. Tajemství utrpení, jehož ani mudrci nechápali, jest vysvětleno; temný mrak prozařuje světlo nadpřirozeného náboženství. Náboženství jest to, co naději, sílu a pokoj vlévá. »Světlo matného rozumu, jež pohanům jediným zdrojem bylo, podobá se svitu měsíčnímu, bledému a chladnému; křesťanské zjevení však jest jasně zářícím, zahřívajícím sluncem životodárným«. Uvážíme-li tudíž všechny okolnosti, neupře nám nikdo, že nadpřirozené zjevení jest potřebno, ba nutno.

4. Zjevení se událo. Bible čili Písmo Svaté.

Není nápadné, že veškera stará náboženstva původ svůj odvozují ze zjevení Božského? O starých Řecích praví Nägelsbach: »Homérův člověk měl představu o Bohu nikoli ze sebe, nýbrž z obcování a stykem s bohy. Co lidé o bozích vědí, to slyšeli od nich samých. Ba i vypravují nám, že za doby dřívější mnohem čilejší a častější styk bohů s lidmi býval«. Podobně jest tomu v náboženstvích jiných národů. Úkaz tak všeobecný a prastarý má zajisté společný zdroj a původ.

Všickni národové vzpomínají a pamatují prazjevení, třeba se nám teď leckdy rostodivnými přídávky až k nepoznání jeví. — Bůh zjevil se skutečně; odhalil roušku, jež božství obestírá; takový jest smysl slova, jehož se pro zjevení užívá: revelace t. j. odhrnutí roušky neb záclony. »Mnohokráte a mnohými způsoby mluvíval někdy Bůh otcům skrze proroky a nejposléze skrze Syna, Ježíše Krista«, jenž zjevení dovršil a svým apoštolům tajemství království Božího oznámil. Zjevení Boží jest uloženo v Písmě Svatém a v církevním podání čili tradici. Tradice čili učení zděděné, od předků potomstvu podané, probereme v pojednání zvláštním, o církvi nadepsaném. Zde povíme něco o Písmu Svatém čili bibli, jež, jak známo, dělí se na knihy Starého a Nového zákona. Nesčetné jsou knihy, jež již napsány o pravosti, věrohodnosti, neporušitelnosti a inspiraci čili božském původu Písma Svatého.

Vysvětlíme si zde napřed zmíněný výraz »inspirace«. Přidržíme se výkladu dle definice čili výměru P. Kr. Peschova: »Inspirace Písma Svatého jest *nadpřirozený vliv*, jímž Bůh rozum a vůli člověka (spisovatele) pohne a vybízí, aby napsal, co Bůh sám napsáno a církvi k opatrování svěřeno míti chce; a nadpřirozené přispění, jímž Bůh člověku napomáhá pravdy *přiměřeným* způsobem sepsati.« Z toho zřejmo, že Bůh jest skladatelem a původcem knih těch a pisatel jen živým nástrojem, jehož Bůh používá. Buď že Bůh pravdy pisateli předvádí a zjevuje anebo jej pobádá napsati, co odjinud slyšel a viděl. Ježto jest Bůh sám původcem knih, řídí zajisté pisatele tak, že všechno, co sděluje, neomylnou pravdou jest.

Výklad Písma Svatého jest z mnohých důvodů nesnadným. Uvažujeme-li o knihách těchto jen jakožto literárních plodech, jako o jiných knihách starověkých, nahrnuje se nám v cestu mnoho velkých překážek a obtíží. Některé knihy ty sepsány byly před více než 3000 roky, nejpozdější před 1800 roky. Tolik obtíží působí prajazyky, hebrejščina a řečtina, jimiž jsou psány. A kolik jest v nich věcí nám nyní neznámých, cizích: způsob mluvy, zvyky a obyčeje, názory lidu. A což tak hluboký, často temný obsah, tajemná vidění a j., jichž největší duchové, jako Augustin, nechápali. Neuzná kde kdo, jak pošetilou jest zásada protestantská, »ať každý svým rozumem z bible víru si vybere«, a že každému čtenáři smysl Písma jest zřejmý, »ano všem i prostému člověku jest srozumitelné«? Gymnasista, jenž se

obírá latinskými neb řeckými spisovateli aneb i básnickými díly svého národa, dosvědčí, že protestantská zásada zmíněná jest opravdu střestností. Dobře ví, kolik chyb nadělá, překládaje neb vysvětluje spisovatele, kolika výkladů vyžaduje jediné místo, že dějí se různé výklady a záhada, nesnáze není ještě rozřešena. A Písmo Svaté, nejvelkolepější knihu knih na světě, vyložil by si kde který nevzdělanec! Někteří protestanté tvrdí, »že každému, kdo dobrý vede život a Písmo Svaté s nábožnou myslí čte, světlo shůry bývá uděleno, by jí rozuměl.« Odkud to vědí? V Písmě Svatém to nestojí, ani, že by i každý laik musil Písmo Svaté čísti. Naopak, v Písmě Svatém výslovně se praví, že výkladu jest třeba. Komorník královny ethiopské praví, jakž na počátku zmíněno, zcela určitě a otevřeně: »Jak mohu rozuměti, nemaje, kdo by mi vyložil?« A i sv. Petr píše, že v listech Pavlových některé věci jsou nesnadné k srozumění, kteréžto věci neumějí k svému vlastnímu zahynutí převracejí. (2. Pet. 3, 16.) A že světlo k srozumění nedává se všem čtoucím, pádně dokázaly dějiny různých bludů. Upozorňujeme na řádění novokřtěnců v Münsteru, již pro kde kterou svou nesmyslnou zásadu důkaz a důvod nacházeli v Písmě Sv. Jest známo, že i slova Písma: »A budou křivá místa v přímá a drsnatá v cesty rovné« (Is. 40, 4), chápali doslovně, že hory mají skopati a údolí zavézti a již již se do toho pouštěli! Protestantům sám kazatel si stěžoval: »Ve knize té hledá a nalézá kde kdo své zvláštní pravdy víry.« Sta různých, odporujících si výkladů

z téhož místa si navymýšleli. Konečným výsledkem toho jest, že dnes mnoho a mnoho protestantských kazatelů v božský původ Písma Svatého ani nevěří, považujíce je za obyčejnou knihu jako všechny jiné, ovšem před spoluobčany veřejně to tlumí. Není divu, že prozíravější anglikáni a luteráni schvalují počínání církve katolické, že laikům četbu bible doporučuje s potřebnými vysvětlivkami.

Katolická církev dovoluje laikům četbu bible v jazyku mateřském, je-li překlad její apoštolskou stolicí approbován, schválen a má-li poznámky ze spisů svatých Otců a jiných učených a zbožných mužů. Vůči útokům protestantským jest omezení toto správné, moudré a prospěšné. Církev používá svého práva a povinnosti, již jako matka věřících má, všemu bránit, co by jim škodливо bylo. Připomeňme sobě slova velkého učitele církevního Basilia, jenž kuchaři císařskému vzkázal, ježto bez náležité znalosti biblí se obírával: »Příteli, lépe by ti slušelo starati se o chutnou polévku, než v bibli přemítat, jest výše než tvůj krb.«

Místo abychom o jednotlivé knize zvlášť dokazovali, že jest pravá, věrohodná a neporušena, uvážíme důvod vůbec, proč se o věrohodnosti činí pochybnosti. Jest to odpor proti *zázrakům* a *tajemstvím*, jež svaté knihy obsahují.

5. Biblické zprávy o zázracích.

I nevěrci uznávají, že bible jest velezajímavou, veledůležitou knihou jak se stanoviska dějinného, tak i světové literatury. Co hlavně zaráží, jest *zázrak* a *nadpřirozenost*, jež

odbyvají úsudkem, že jest to »zvláštností hebrejské literatury.« Zprávy o stvoření člověka a pádu jeho jsou mnohým allegoriemi čili obraznými povídkami a ne událostmi; vypravování o potopě světa jsou pověstí; ďábel jest jen smýšlenkou osobností přioděnou; peklo jest jen obrazným výrazem; zázraky — ach! ty zázraky! Toť kámen úrazu vědě nevěrecké a bible jest jich plna: uzdravení nemocných, ba i vzkříšení mrtvých, proměna a rozmnožení podstat! Až moc toho dobrého; proto honem nerozpakují se rozkřičovati: »Bible není věrohodna, protože podává zázraky, a zázraky vůbec jsou nemožny!«

Konec tedy bibli! Nelze nám jí věřit. Víra v zázraky jest poblouzením ducha. Tak praví jakýsi dějepisec v »Sybelově dějepisném časopisu«: »Vypravování o zázracích odkazujeme mezi smýšlenky, a i kdyby je Písmo Svaté podávalo, neopravňovalo by to nás k víře, že se skutečně staly.« Jinými slovy: »Dílo, které popisuje zázraky, nezasluhuje víry.«

Jsou zázraky opravdu nemožny? Co jest *zázrak*? Dle sv. Tomáše Akvinského jest »zázrak účinkem, jenž se děje mimo neb nad řád přirozený.« Zázrakem nazýváme smysly vnímatelné dílo, jež jen mocí nadpřirozenou, buďsi přímo od Boha, nebo skrze tvora, jež Bůh zvláštní silou obdařil, jest způsobeno. Kdyby na př. zlomená noha byla v okamžiku vyhojena, aniž zbyla stopa; když mrtvý, již jsoucí v rozkladu, života nabude, jest to zázrak. Jest to nad přírodu, přirozená moc není s to, aby to dovedla. Jest to výjimka z obyčejných

zákonů přírody. Jest výjimka taková nemožná? »Ano«, praví nevěra, »neboť zákony přírodní jsou nutné a neměnitelné.« Nuže, tážeme se: Jest Bůh? Veškera příroda, naše vlastní nitro nám odpovídá: Ano, jest Bůh, osobní Bůh, jenž stvořil tento svět. Jest-li tomu tak, pak jest Bůh, jenž každému tvorů udělil zvláštní síly, jenž přírodě vykázal zákony. Jest Bůh, jenž velebný stroj všehomíra zřídil a v pohyb uvedl. Nejevil by však vynálezce přílišné dovednosti a zručnosti, kdyby uměl sice dílo zhotoviti, ale neuměl je řídit. Bůh, nejvyšší moudrý a všemohoucí Stvořitel světa nevzdal se péče o dílo své; může zákonům, jež sám dal, meze určiti, jejich činnost a platnost kdy chce zastaviti. A to není nic jiného, než — zázrak. Lidem, již možnost zázraků upírají, sluší slova Kristova k židovským materialistům, Sadduceům: »Bloudíte, neznajíce moci Boží.« (Mat. 22, 29.)

Bůh stvořil svět. Jest zázrak těžší, než stvoření všehomíra z ničeho? Kdyby upřel tajemného prstu Božího v přírodě, ačkoli ta mnoho divného hlásá? Indickému králi vypravovali kdysi cestovatelé, že na severu jsou kopce a hory z tvrdé vody, jež se ledové hory zovou. Král se jim smál a s moderní troufalostí a rozhodností jal se jich přesvědčovati, že to není možné: Jest to docela proti přirozenosti vody. Podobně si počínají nevěrci: Jako pijavice zapne se na to, co smysly hmatá, a ničeho nad to neuznává. Následkem toho, jak lid říká, moudrost jeho sáhá jen po jeho nos, do čeho ho nestrčí, to pro něho neplatí, to

jakoby vůbec nebylo na světě, ba vůbec nebylo možné — aťsi v oboru svém budí obdiv svými rozsáhlými vědomostmi. Kdo jest o jsoucnosti Boží přesvědčen, tomu víra v zázraky nepůsobí obtíží. Netřeba ovšem hned věřiti, co za zázrak se vydává. Dály se zdánlivé zázraky, podvodníci vydávali se za divotvorce, a Kristus Pán předpověděl, že na konec světa »falešní Kristové (Antikristové) povstanou a velké divy a znamení činiti budou a mnohé svedou.« Netřeba nám též věřiti zázrakům, jež Caesarius z Heisterbachu a jiní středověcí spisovatelé vypravují. Kronikáři takoví byli velmi lehkověrní a dychtívi zázraků a ne dosti soudni. Zprávy o zázracích musí se zkoumati a to přísně zkoumati. Katolická církev jest nám příkladem. Již za prvních století zavrhlá tak zvaná »apokryfní« (podvržená) evanđělía, v nichž se vypravují vesměs pošetilé a zrovna urážlivé divy a zázraky obzvláště z dětství Ježíšova. Známo jest též, jak pečlivě zkoumají se zázraky před prohlášením někoho za blahoslaveného nebo za svatého.

Jsou známky, po nichž se pravý zázrak pozná. Není hned zázrakem kde které vyslyšení modlitby nebo nápadné uzdravení. Jest ale za zázrak to míti, vyloučeno-li jest přirozené vysvětlení události. To se přiházívá. Nevěřci praví sice, že neznáme prý všech zákonů přírody a nelze nám uhodnouti, co může přirozeně býti vysvětleno a co ne. Ale některé zákony přírody přece známe, jež přirozené vysvětlení mnohých událostí naprosto vylučují, na př. vzkříšení mrtvých, náhlé vyhojení rány, zlo-

mené kosti bez léků. Taková uzdravení a vzkříšení mrtvých se však skutkem stala; jsou dějinami dokázána mnohem spolehlivěji, než leckteré události dějin světových, o nichž rozumný nepochybuje. To platí především o *zázracích Ježíšových*. Dějinami tak jsou dotvrzeny, že nevěrci nemohou než dějepisnou pravdu znetvořiti, zpoličkovati a vykroutiti se: »Atsi má kniha sebe více svědectví pro pravost a věrohodnost, obsahuje-li zprávy o zázraku, neplatí zpráva ta.« Tak Hume, Lessing, Strauss a Harnack, nynější vůdce racionalistických protestantů. Harnack praví: »Zázračná uzdravení Ježíšova nedají se po přísném zkoumání dějin z dějinných událostí vymítiti a upřítí bez ublížení pravdě.« Ale přece tvrdí: »Zázrak jakýkoli, dějinami nám podaný, jest pochybný.« Jak svrchu řečeno, chybí učencům těm buď základ — *víra* v jsoucnost *osobního Boha* aneb *dobrá vůle*.

6. Účel zázraků.

Zázraky jsou možny a skutečně se staly. Za jakým účelem? — Bůh mohl míti u jednotlivých zázraků různé účely. Všeobecně platí: Účelem zázraků jest makavé zjevení božských vlastností. Zázrak jest především skvělým a pádným důkazem jsoucnosti a působnosti Boží. Vlastnosti Boží zázraky obzvláště hlásané jsou Boží *všemohoucnost* a *velebnost*. Zázraky jsou znamení a veličiny, jež podiv a úžas vzbuzují a nevyhnutelně pozornost všech i sebe prostších a lhostejnějších upoutávají. »I kdo jest tento«, volal lid, »že ho i vítr i

moře poslouchají.« (Mar. 4, 40). Jindy jest to *spravedlnost*, jež hrozným způsobem trestá velké zločiny. Takovým zázrakem trestným jest záhuba nemravných měst Sodomy a Gomorrh, okamžité zahynutí svůdců Korea, Dathana a Abirona, jež země pohltila. Zázraky toho druhu vůbec v zákoně Starém, v »zákoně bázně«, nebyly zřídka, aby se smyslný, tvrdošíjný národ židovský bál odpadati od pravého Boha. Častěji jsou zázraky důkaz *dobroty a milosrdenství* Božího. Takovými jsou ponejvíce zázraky Kristovy, jeho uzdravení, vzkříšení mrtvých, vymítání ďábla, rozmnožení chlebů. Nejdůležitější však účel zázraků jest potvrzení božského zjevení. »Zázraky jsou díla Boží a nejjistějšími důkazy božského zjevení.« (Sněm vatikánský). Na potvrzení zjevení bylo zázraků třeba. Bez nich nebyli by lidé zjevení přijali a to nikterak neprávem. Tvrdí-li kdo, že jest vyslancem Božím a mimořádným, nadpřirozeným poselstvím pověřen, žádáme zcela přirozeně a právem mimořádných důkazů. Proto Kristus Pán dovolává se opětovně svých zázraků. »Skutkové, kteréž já činím, svědectví o mně vydávají, že mne Otec poslal.« (Jan 5, 36). »Nechcete-li věriti mně, skutkům věřte.« (Jan 10, 38). »Kdybych byl nečinil mezi nimi skutků, jichžto žádný jiný nečinil, neměli by hříchu: ale nyní i viděli, i nenáviděli mne i Otce mého.« (Jan 15, 24). A když se sv. Jan Křtitel dal otázati Ježíše, zda jest zaslíbeným Vykupitelem, odpověděl Ježíš: »Jdouce zvěstujte Janovi, co jste slyšeli a viděli: Slepí vidí, kulhaví chodí, atd. . . .« (Mat. 11, 4. 5). To jest: u

Moje skutky dokazují nejlépe, kdo jsem. A vskutku »uvěřili mnozí ve jméno Jeho, vidouce Jeho divy, které činil.« (Jan 2, 23) a pravili: »Zdali Messiáš, který přijde, více divů činiti bude, než které tento (Kristus) činí?« (Jan 7, 31). Zázraky dokázal Kristus božské učení své. To uznal Nikodém: »Mistře, víme, že jsi od Boha přišel jako učitel: nebo žádný nemůže těch divů činiti, kteréž ty činíš, lečby Bůh byl s ním.« (Jan 3, 2). Z té příčiny dána apoštolům moc zázračná, aby nabyli dostatečné vážnosti, by mohli obrátiti svět. Dar zázraků byl tím potřebnější, ježto učení apoštolů hlásané pozemským názorům světa tak bylo odporné, »židům pohoršením a pohanům bláznovstvím«, ježto vznešená mravouka jejich vyžadovala těžkých obětí od zvrhlého, zkaženého lidstva.

Ale tu namítne leckdo: »Mnozí zakladatelé náboženství, jež křesťané jmenují náboženstvími nepravými, činili též divy. Jest nám tudíž i v tyto věřiti, anebo veškery zázraky zavrhnouti.« Co na to řekneme? Především připomínáme, o čem jsme se již nahoře zmínili, že jsou též *zdánlivé zázraky*, a ty nedokazují ničeho proti *pravým* zázrakům. Bývají i falešné peníze s letopočtem a obrazem panovníkovým; jsou nepravé démanty v krásné úpravě. Kdo by však pochyboval o pravosti *všech* peněz a všech démantů? Zmínka o zdánlivých, nepravých zázracích pobádá nás k opatrnější zkoušce zázračných nebo nápadných událostí. Náboženské a Boha urážející podvody

se udály i za doby novější. Pověstné jsou v té příčině podvody, jichž se fanatičtí přemrštění přívrženci jansenistické sekty ve Francii na hrobě jáhna Francois Parise dopustili, by odpor Jansenistů proti papeži ospravedlnili. Co se týče zpráv o zázracích falešných proroků a zakladatelů náboženství, dějezpyt a znalci dávno je prohlásili za bajky. Tak »zázraky« Apollonia z Tyany, jenž se měl za druhého Krista, v knize, již v III. století jakýsi Filostratus sepsal. Po důkladné zkoušce poznáváme, že celá kniha ta jest hanebným švindlem. — Mohamed sám praví o sobě v koránu jasně a zřetelně, že zázraků konati nemůže. Později jeho přívrženci nesprávně vložili temná místa koránu a připisovali svému proroku zázraky, obzvláště dva: že za noci jel do nebe a druhý že na vyzvání, aby učinil zázrak, »rozpůlil měsíc, a poručil aby prošel jeho rukávem a potom jej opět složil.« Takové hlouposti samy se porážejí. Ze zázraků Kristových není ani jediný těm podoben. Ba čteme, že farizeové a zákoníci »žádali znamení s nebe« to jest »notný kousek«, velkolepý úkaz na nebi. Kristus ale jim nebyl po vůli. Dále čteme, že »Herodes, uzřev Ježíše, zaradoval se velmi; nebo od mnohého času žádal viděti jej, protože byl mnoho o něm slyšel a nadál se, že nějaký div od něho uzří.« (Luk. 23, 8). Co učinil Ježíš? Neuznal královského zhýralce a prostopášníka za hodna ani slova, neřkuli, aby mu pro vyražení zázrak učinil. Nepřišel, by zazračnou mocí svou ukojoval zvědavost pánů tohoto světa.

V posledních desetiletích nevěřící svět pouští se do porovnávání křesťanství s učením Buddhovým. Zakladatel buddhismu, jenž jest dnes náboženstvím Číny, Japonska a části Indie, byl Guatama, též Buddha zván, jenž zdá se že žil mezi 380 až 500 lety před Kristem. Schopenhauer, Strauss, Renan a jiní nenávistníci Kristovi neosmělují se Buddhu a Krista stavěti na stejný stupeň. Jiní domnívali se, že obsah bible, obzvláště evandélií, jest čerpán ze spisů buddhistických. Řada buddhistických katechismů byla v posledních letech složena a v tisících výtiscích vržena mezi lid, aby učení Buddhovo zaměnili za křesťanství. Hluběji se obíráti pošetilostmi a bohaprázdnými záměry nevěrců, nestálo by za námahu. Dostačí, řekneme-li, že křesťanství a buddhismus liší se od sebe jako »nebesa a dudy«. Křesťanství vlévá člověku vědomí ve skutečný osobní život posmrtný a nabádá ho k čilému zbožnému životu, pokud putuje po zemi. Buddhismus ničí pošetilým učením o stěhování duší rozdíl mezi člověkem a zvířetem. A an místo osobního života po smrti hlásá nirvánu, úplné zničení, dusí v zárodku všeliký opravdu zbožný život. I na veřejný život společenský má buddhismus neblahý, zhoubný vliv, jak to vidíme v Číně. A co se týče životopisu Buddhova, psán byl teprve dlouho, snad kolik století po Buddhově smrti a na první pohled vidíme, jak je báječný. »Zázraky Buddhovy jsou rozmařilé výplody nevázané obrazotvornosti«, tak praví Oldenburg ve své knize: »Buddha«. Vskutku tak jsou směšnými, že nestojí za řeč; na př. když Buddha kdysi bojoval

s králem hadím, vypustil mraky kouře z těla svého; jindy řinuly mu paprsky vodní z jednoho oka a oheň z druhého. — To stačí o »zázracích« samozvaných zakladatelů náboženství.

7. Proč se dnes nedějí zázraky?

Otázku tuto často slýcháme obzvláště od těch, jimž zázraky jsou postrachem. Praví, že nevěří zprávám Písma Svatého o zázracích, protože se teď nedějí. Dříve, myslí si, svět byl příliš lehkověrný, nebyly známy síly přírodní jako dnes, kdekerý podivný úkaz měly davy za zázrak, anebo kněžstvo, aby se uživilo, jej za zázrak rozkřičelo. — Co na to řekneme? Otázka ta není nikterak novou. Již svatý Augustin vkládá do úst pochybovače otázku: Proč se nedějí dnes zázraky, o jakých se mluví v Písmě Svatém? Velký učitel církevní odpovídá, že se ve přírodě nás obklopující daleko velkolepější věci dějí. »Střídání dne a noci, ustálený oběh hvězd, rozkvět a vadnutí květin — vše to vidíme. Příčina všeho toho jest nám ukryta, ale že to ustavičně pozorujeme, nedbáme, nevšímáme si toho. Řízení všehomíra jest větším divem než nasycení 5000 lidí pěti chleby, a přece onomu se nepodivují lidé, tomuto však ano, ne že jest to větší, nýbrž že jest řídicí.« Tak sv. Augustin. Hlavní důvod, proč dějí se zázraky řídicěji, jest v předešlé hlavě udán. Hlavním důvodem zázraků bylo potvrzení božského zjevení. Jakmile zjevení bylo s dostatek potvrzeno, není třeba opětovati totéž potvrzení. Úřadové neobnovují každoročně podpisů a pečeti starých listin.

Anglosaský mnich, Aelfrik, jenž žil kolem r. 1000, znázornil velmi případně myšlenku tu jiným podobenstvím. »Proč se neděje tolik zázraků jako za prvních století? Zázraky na počátku křesťanství byly nutny, aby se znamením těmi národové pohanští stali ochotnějšími ku přijetí křesťanství. Zahradník, zasadí-li strom nebo květinu, zalévá je vodou tak dlouho, až ujmou se kořeny. Vzroste-li však, ustane je zalévati. Tak ustaly i zázraky, když víra na světě se ujala.« Nepotřebujeme teď zázraků takových, protože ustavičně máme před sebou *zázrak trvalý*, jenž nám mocně pravou víru hlásá: *rozšíření křesťanství přes nevýslovné překážky, působení církve na obnovu a obrod světa a její trvání uprostřed bouří a pronásledování všech století.* Jsou to zázraky velkolepé, ale jen málokdo si jich všímá, protože, jako divy přírody, samy sebou se rozumějí. Jiných ještě zázraků po Bohu žádati, bylo by opovážlivostí. Bylo by to nedůvěrou k Němu a pochybovačství, a víra, která by vždycky mimořádnými zázraky byla utvrzována, byla by úplně bez zásluhy.

»Ale zázraky«, namítne leckdo, »obrátily by nevěrce.« Vždyť říkají: »Ukažte nám zázrak a uvěříme. Jest-li Bůh, proč se neukazuje?« — Uvěřili by takoví, kteří se ho tak na Bohu dožadují, kdyby uviděli zázrak? Nikoli! Neboť libůstka, že zázrak chtějí napřed spatřit, jest pouhou výmluvou, omluvou tvrdošijného srdce jejich. Kdyby i zázrak spatřili, zase hned by se vytasili s jinou výmluvou. Pozorujeme to v dějinách. Kolik zázraků činil Kristus Pán a farizeové přece neuvěřili! Nemohli-li o zázraku

v pochybnosti býti, připisovali jej raději působení ďáblu, než aby věřili v Ježíše: »Skrze Belzebuba, knížete ďáblů vymítá ďábly!« Nevěrec Rousseau praví upřímně: »Kdybych spatřil vzkříšeného mrtvého, myslím, že bych se spíše snad zbláznil, než abych uvěřil!« Nepotvrzují-li slova tato nevěrcova, co řekl Kristus Pán v podobenství o bohatci a chudém Lazarovi: A z pekla volal bohatec: »Prosím tebe, otče, abys ho (Lazara) poslal do domu otce mého; neboť mám pět bratrů, ať jim svědčí, aby také oni do tohoto místa muk nepřišli. I řekl jemu Abraham: Majít Mojžíše a proroky; těch ať poslouchají. A on řekl: Ne, otče Abrahame; ale kdyby kdo z mrtvých k nim přišel, budou pokání činiti. I řekl mu: Jestliže Mojžíše a proroků neposlouchají, aniž, byť kdo z mrtvých vstal, uvěří.« (Luk. 16, 27.—31.) Nevěřci *nechtějí* právě věřiti a uzavírají oči i uši, aby neviděli. Ale Bůh šetří svobody, již člověku dal; a nenutí zázraky k poslušnosti.

Než připustíme-li a vidíme-li skutečně, že se dnes řidčeji dějí zázraky, přece nedáme za pravdu tvrzení věřících protestantů, že podobách apoštolských se neděly a nedějí zázraky. Ne málo zázraků ze století pozdějších jest nepopíratelně stvrzeno, obzvláště za živobytí velkých sluhů Božích, světců. Jiný účel zázraků, zjevení božských dokonalostí, zvláště lásky a dobroty, září jasně z nich. Že i dnes se mohou díti zázraky, nelze pochybovati, a že se též dějí, nelze upříti. Čtěme na příklad r. 1891. vyšlou knihu Dra Boissaria: »Lourdy

a jejich dějiny se stanoviska lékařského.« Doklady a vlastní zkušenosti přesvědčivě dosvědčuje spisovatel, lékař, že u valného počtu uzdravení v lourdské jeskyni není věda s to, aby je vysvětlila; a různí lékaři potvrdili náhlé uzdravení velmi vážných chorob, chorob, u nichž rozechvění nervů a pod. jest vyloučeno.

8. Tajemství.

Jiným kamenem úrazu, jež nevěrcům v Písmě Svatém působí, jsou *tajemství*. Tak praví Dr. Pfleiderer: »Zjevení pravd spasitelných, jež by obsaženy byly v nepochopitelných, tajemných člancích víry, podivně si odporuje; neboť »zjevnými« pravd nečiní, nýbrž neproniknutelnou rouškou je zastírá; a »spasitelnými« jsou tím méně, any spíše náboženský zájem otupují a dusí anebo překážky a pochybnosti až k zoufání plodí.« Racionalismus zavrhne prý tudíž právem takové zjevení. Jest to staré: »Nevěřím, proto že tomu nerozumím«; aneb jak to zatvrzelí židé pověděli: »Tvrdá jest tato řeč i kdož ji může slyšeti?« (Jan 6, 61). Jest to však velmi planá a povrchní zásada. Tajemství jsou pravdy, jež rozum náš přesahuje, takže jsoucnost pravdy poznáváme, ale způsobu a podoby nikoli; že sice poznáváme, že jest *možná*, nevíme však, zdali *vskutku jest*; anebo že rozumem svým vůbec nepoznáváme, zdali a jak jest *možná*. Takovéto poslední jsou *vlastní tajemství* na př. učení o nejsvětější Trojici, o vtělení Syna Božího, o Nejsvětější Svátosti Oltářní. Tvrdit: »Nevěřím tajemstvím těmto,

proto že jich nechápu, jest nerozumno. Nesmíme se pranic diviti, že v náboženství jsou tajemství. Bůh jest tak vznešená, nekonečně dokonalá bytost, že Ho náš omezený, ohraničený rozum nepochopí. Bůh, jehož bytnost bychom chápali, nebyl by nekonečným, nebyl by tudíž Bohem. Velmi dobře se sem hodí, co se o sv. Augustinu vypravuje: Procházeje se po břehu mořském, přemýšlel a zkoumal tajemství nejsvětější Trojice; spatří mládenečka, an skořápkou nabírá z moře vodu a do důlečku ji přelévá. Augustin zastaviv se ptá se s podivem, nač to dělá? »Chci přelíti to moře do tohoto důlečku«, odpověděl chlapeček. »Ale, dítě, toho nikdy nedovedeš!« zvolal Augustin. Mládeneček odvětil: »Rovněž i ty nevyzkoumáš omezeným rozumem svým nekonečného tajemství nejsvětější Trojice« a po těch slovech zmizelo podivuhodné dítě. Že nerozumíme tajemstvím, plyne z toho, že chápavost naše jest nepatrna: náprstek našeho rozumu jest příliš malý, než aby v sebe pojal moře pravdy Boží. A proto snad si tajemství odporují? Nikterak. Tajemství jsou nad rozum, nikoli proti rozumu. Tajemství přirovnávají k hádankám těžkým, jež se řeší. Jest to pravda v hádance obsažená, již nemohu se dopátrati.

A praví-li kdo: »Věřím jen, čemu rozumím«, praví především velkou *hloupost*. Řekni Eskymákovi, že lze mluvit s jinými na stá mil vzdálenými (telefonem), nerozumí tomu, snad tomu ani neuvěří. Nesmíme však mu to zazlívati; jest ještě omezenec. Ale vzdělanci by měli býti moudřejší. Měli by znáti, že vlastně

věří celou řadu tajemství. Veškera příroda překypuje zrovna tajemstvími. Pyšná věda klopýtá každý okamžik o nové, a uhodne-li jedno, vynořuje se jí opět deset nových. Se všech stran jsme jimi obklopeni; všude uzavřená brána s nápisem: »Až potud a ne dále!« Přední hlasatel nevěrecké vědy, berlínský profesor Dubois-Reymond napsal »O hranicích znalosti přírody« a »O sedmi velkých záhadách světových«. Mezi záhadami těmi jest vysvětlení přirozenosti a původu života a vědění nejdůležitější záhadou. *Život* jest vůkol nás i v nás. Odkud jest, v čem vlastně záleží, nevyzkoumala dosud věda. *Cítíme a poznáváme*. Jak se to děje, nevysvětlil dosud nikdo. Nevěra sama uznává: »Ignoramus et ignorabimus« (»Nevíme toho, a nedovíme se toho«). A přece rozumný člověk nepochybuje o jsoucnosti života a poznání. Goethe pravil: »Vězíme v zázracích, a kde co jest nám hádankou«. Síly a zjevy v přírodě jsou tajuplnými hádankami. Pozorujeme, že kámen vzhůru vyhozený padá k zemi; voda plyne dolů; odkud to? Odpoví se: To následkem přitažlivosti těžiště zemského. Nuže dobrá? a co jest přitažlivost? Nikdo neví. Velký Newton, jenž první větu tuto vědecky odůvodnil, vyznává zcela poctivě: »Zákony přitažlivosti znám, ale táže-li se mne kdo, co jsou vlastně, nedovedu odpověděti«. Totéž platí v lékařství, jež posledních příčin chorob nevysvětlí; zkrátka ve všech vědách lze říci: Tajemství odevšad a všude. Kdo tudíž neuznává tajemství náboženských, proto že jim nerozumí, musí důsledně i jsoucnost světla,

elektřiny atd. upíratí. »Nerozumíš-li věcem, které jsou pod tebou (nerozumné tvorstvo), aniž je chápeš, jak pochopíš ty, které jsou nad tebou?« praví velmi krásně Následování Křista (4. kniha, 18. článek).

»Nač se nám zjevují tajemství, když jim nerozumíme?« mohl by se leckdo s Drem Pfleidererem tázati. Nám to neprospívá, jen množí pochybnosti! — Bůh zjevuje tajemství z mnohých důvodů. Zjevení jich není nikterak neprospěšné. Na př. tajemství Nejsv. Trojice a vtělení Syna Božího hlásá nám neskonalou lásku Boží. »Tak Bůh miloval svět, že Svého jednorozeného Syna dal.« A úvaha o nich rozněcuje člověka k lásce k Bohu, a láska tato vlévá mu více síly než cokoli jiného na světě, aby utrpení a strasti vezdejšího života radostně snášel. A praví-li Dr. Pfleiderer: Zjevení tajemství nemůže býti »spasitelné«, odpovídáme: A přece, pane professore, jest nanejvýš spasitelné, obzvláště pyšným profesorům. Tajemství pokořují lidskou vysokomyšlnost a domýšlivost. Pýcha jest nejnebezpečnější, ale pokora nejpotřebnější, neboť nejjistěji vede ku spáse. A mnoho tajemství nás přesvědčuje pádně o naší malichernosti: »Zdá-li se ti, že mnoho víš a dosti dobře něčemu rozumíš, věz přece, že mnohem více jest toho, co nevíš«. (Násl. Kr. I. Kor., II. čl.) Kardinál Newman praví kdesi: »Tajemství naplňují nás úctou k Bohu a zároveň stírají z našeho rozumu jakousi všednost.« Skvostný to výrok. Maloměšťák velmi snadno dává se při své úzkoprsé omezenosti strhnouti k úsudku, že není

krásnějšího, lepšího nad »město« jeho (jež snad 6—7000 obyvatel má) a úkosem shlíží na »vesničana«, »naivního sedláka z venkova.« Kdyby takový »pán« zavítal do velkého města, do Prahy, Vídně, Paříže, neb do obrovského Londýna, New-Yorku, skrotil by ve svém úsudku o »městě« svém. I učenec, jenž o sobě si myslí, že jest pro své vědomosti polobohem, má dosti příčin, by se pokořil, stojí-li před tajemstvím. »Oddanou vírou v tajemství vzdává duch náš Bohu nejповinnější úctu, prokazuje sobě i Bohu nejdůstojnější čest; nejkrásnější ozdobu, korunu své bytnosti, svůj rozum a svého ducha, svou svobodu i své vědění klade k nohám Svrchovaného Pána svého.« (Hettinger). Duševní obři, jako Augustin, Tomáš Akvinský, Newton, Kepler, Newman, sklonili se pokorně před tajemstvím zjevení. Vskutku ušlechtilá to oběť! A učenec, jenž tak se před Bohem sklání, jeví se zcela jinak zraku našemu, než pyšný duch, jenž s knížetem odbojných andělů volá: Non serviam!« (»Nebudu sloužiti!«) »Pýchou andělé padli — jí ďábel i lidi jímá.« (Schlegel).

Poslední věta vede nás k podivnému tajemství: „*tajemství zloby*“, míníme jsoucnost duchů zlých a jejich činnost, jak se o nich zjevení vyjadřuje.

9. Ďábel.

Nemáme poprositi za odpuštění, než se dáme do takového rozhovoru? Jsou společnosti »útlocitné«, před nimiž bychom divně pocho-dili, kdybychom jen nadpis článku tohoto

vyslovili. Koukali by na nás jako na nezdvořilce, že se opovažujeme zapřádati takový rozhovor, ba měli by nás za omezence na duchu, že čemusi takovému vůbec věříme. — Ale bez upejpvosti, veřejně pravíme: Učení o ďáblu jest podstatnou částkou křesťanského zjevení a víry. — Ovšem, víme, že ne hned jest nám věřiti kdejakým povídačkám o čertech a strašidlech. »Ani nelze míti za učení církve, co všecko leckteří spisovatelé církevní o ďáblu vypravují.« (M. Hagen T. J. »Ďábel ve světle pramenů víry«); tím méně, co se v novějších a středověkých legendách (pověstech) a všelijakých knížkách čte, jež se čerty hemží. — Ale přece vše to není tak zlé jako moderní popírání jsoucnosti ďáblovy. *Jsou ďábli osobní bytosti, padlí duchové, již zlobou jsou zatvrzení, Boha a všeho, co dobrého jest, nenávidějící.*

Dle učení Písma Svatého jsou *andělé*, pouzí duchové, t. j. osobní, Bohem stvořené bytosti bez těla, a mají rozum a svobodnou vůli. Množství jejich bylo veliké, velmi veliké; kolik — nevíme. Část jich s vůdcem z řad vynikajících andělů vzepřeli se Bohu, zhřešili; po rozumu svatých Otců byl to hřích pýchy. Dobří andělé, v čele sv. Michal, bojovali proti vzbouřencům, kteří z nebe byli zapuzeni a »kteří chtěli Bohu býti podobni, strženi jsou do pekla v hlubokost jezera.« (Is. 14, 15). Kolik andělů se zprotivilo, zda vůdcem byl anděl nejvyšší, neb některý z nejvyšších — ani o tom nám zjevení nepraví. Každým způsobem bylo jich velmi mnoho; když Pán Ježíš vymítal ďábelství, byly jich celé »pluky«. (Marek 5, 9). Ří-

káme-li »dábel«, míníme tím hlavu, náčelníka zlých duchů. Písmo svaté nazývá jej »satan« t. j. odpůrce, protivník Boží. Jest *nepřítelem lidí* a nenávidí veškeré pokolení lidské. Brojí proti království Kristovu, církvi katolické, s ostatními zlými druhy a rozhodnými náhončími na zemi, jež »za svým praporem řadí«. Jest *schytralý*, jakož již v ráji z hada chytře mluvil a »proměňuje se leckdy v anděla světla.« (2. Kor. 11, 14). Jest *lhář* a *vražedník* od počátku; jest mocný a silný: »obcházeje jako lev řvoucí, hledaje koho by pohltil«. (1. Petr 5, 8. 9). Dobří andělé, obzvláště *anděl strážce*, ježž Bůh v dobrotě své každému člověku po bok dává, orodují za lidi, povzbuzují je k dobrému a opatrují jich. Dábli činí pravý opak. Svádějí lidi ke hříchu; a to důmyslně buď vnějšími nástroji: slovem a příkladem zlých lidí, jižto náhončími a pomocníky dáblivými jsou; anebo přímo působením na obrazotvornost a smyslnost člověka. Smrtným, těžkým hříchem zaprodává se člověk dáblu za otroka.

Z dopuštění Božího může dábel i tělo člověkovu ovládnouti, a tak člověka hrozně trápit, neb jeho údů, obzvláště jazyka používatí. Říkáme tomu *posedlost*. V evandéliu dočítáme se mnohých příkladů strašného zjevu toho. Obyčejně zdá se býti následkem hříchu člověkovu, obzvláště přihází se v souvislosti s modloslužbou, kouzelnictvím a necudností. Leckdy byla zkouškou Bohem dopuštěnou na člověka, aniž ho tížila jakás vina. Kristus Pán vymítal mnoho dáblů a dal moc tu i církvi své. Církev vykonává moc tu »exorcismem«. Nevěra po-

pírá jsoucnost ďáblovu a tudíž i posedlost a vymítání ďábla.

Ďábla jmenují »opicí« Boží. Hraje si na boha a místo služby Boží zavádí *službu ďáblovu*. Vybízí i Krista Pána na poušti: »Toto všecko tobé dám, jestliže padna budeš mi se klaněti«. (Mat. 4, 9). Většinou se mu to daří *v modloslužebnictví*, obzvláště prokazuje-li se náboženská pocta neřestem a v kouzelnictví. Ve *věšlectví* a *spiritismu* velmi snadno vloudí se zakuklená služba ďáblova. Spiritismus rádí obzvláště v severní Americe. Vyhledávají spojení se světem duchovým, dovolávají se duší zemřelých lidí, chtějíce od nich leccos vyzvědětí. V mnohých případech *podvod* hraje hlavní úlohu, jindy jest to halucinace čili sebeklam; některé zjevy vysvětlíme přirozenými silami, třeba elektrinou, jež obzvláště na čivy působí (živočišný čili zvířecí magnetismus). A jestli se zjevují duchové, nejsou to duchové dobří — nesnížíť se k šarlatánskému kejklářství — nýbrž duchové zlí; a čeho nelze přirozeným způsobem vysvětliti, jest zlým duchům přičítati. Spiritismus brojí zároveň přímo neb nepřímě proti křesťanskému zjevení, an pojmy ducha, duše, nesmrtelnosti, zázraku, zjevení atd. mate a často spiritistické pokusy s učním křesťanského zjevení proplétá a do jednoho pytle hází. Ani magnetické pokusy nebývají provozovány v mezích slušnosti. Ze všeho toho jde na jevo, že spiritismus, pomykání stolů, klepání, psaní a jiné druhy, jsou velmi nebezpečnými odrudami pověry. Písmo Svaté varuje všelikých »skutků temnosti«, a církev

velmi přísně zakázala účast v tak zavržitelných pokusech.

Nelze se zde podobně tázati, jako při zázracích: „*Proč se dnes nepřihází posedlost?*“ Dábel jakoby načisto zmizel. Proto »vzdělanci« víru v dábla kladou mezi »dětské pohádky«. Že by se posedlost nevyskytovala, nelze přisvědčiti. Zkušenost učí, že jsou takové případy. Řídké zjevy dábla jsou snadno vysvětlitelné. Za doby Kristovy byly četny, protože tisíciletým životem ve hříchu octl se svět v tuhém otroctví dáblově, jenž skutečně »knížetem tohoto světa« se stal. A když se Kristus Pán objevil, napjal kde které síly, aby se udržel. »Starý had« pocítoval, jak mu již noha drtí šíji vlastní. Než marno bylo všecko kroucení a svíjení. Silnější přišel na silného, spoutal jej a »odňal mu kořist«. »Símě ženy rozdrtilo hlavu hadovu«, »kníže tohoto světa vyvrženo ven« (Jan 12, 31). Jako slunce zaplašuje dravou zvěř, jež noc a tmu miluje, tak zapudil Kristus »Slunce spravedlnosti« duchy pekelné. Ovšem dokonalé vítězství nad smrtí a peklem bude teprve na konci světa. Avšak i nyní již zlomena jest jejich moc. Zlý duch spoután jest milostí Ježíše Krista, jež ve svátostech církve, v jejím exorcismu, svěceních a žehnáních, ve znamení kříže a svěcené vodě ustavičně pouta ta přitužuje. Proto nesmíme se diviti, že případy posedlosti jsou mnohem řídkější. Missioináři však dosvědčují, že v pohanských zemích jest moc dáblova mnohem značnější nežli v krajinách křesťanských. Jest to dle řečeného zcela přirozeno.

Jiný důvod lze uvést, proč asi v době přítomné ďábel se veřejně nezjevuje.

V Goethově »Faustu« čteme tato slova:

»Osvěta, jež vesmír již celý ohlodala, neminula ani ďábla.« »Není již obludy té!« — »Viděl's kdy jeho rohy, ohon a drápy?«

Mnoho se teď mluví o evoluci, vývoji; kde co, vysvětlují vývojem: vznik světa, vznik živých bytostí, vznik druhů zvířecích dokonalých z méně dokonalých, a posléze vznik čili původ člověka z opice. — A ďábel jest chytrý chlapík, velice učený i »nejnovější vymoženosti moderních věd« má v kapse. Nauky o »vývoji« si všímá lépe než kdokoli jiný. Vlastním tisíciletým »vývojem« poznal, že v »boji o život« jest nejlépe se »přizpůsobovati«. Kdo se dovede nejlépe přizpůsobiti, nejsnáze kráčí ku předu. Co jest zbytečno neb dokonce škodливо, to i u něho zakrňuje a odvrhuje se, co jest účelno a k cíli vede, toho i on »návykem« nabývá — »zdokonaluje se« — zcela dle nejnovějších principů evolučních (zásad vývojových), jak si je Darwin neb Spencer ukuchtili. Nuže, jak on to dělá? Zjevovat se jako *had* nebo jako drak s ještěrčími křídly, jakž jej vídáme na obrazích sv. Michala, — to by bylo příliš naivní, »středověké« a moderní Evy daly by do zaječích, že by nebylo mu lze ani na rozhovor s nimi pomýšleti. S koňskými kopyty a na zad zatočeným ohonem vystupovati, — to by přece byla zastaralá starosvětská uniforma, kterou by působil klukům na ulici nehoráznou jundu. Hromadně v celých plucích vejíti v stádo vepřů jako tam v krajině gerazenské

— fuj!, to by věru bylo špatné gusto v tak osvíceném století, kdy zvířátka ta pravým jménem pojmenovati považuje se za neestetické, krasocit urážející. A mimo to — a to je hlavní — takovým »nečasovým« vystupováním by svému řemeslu vyražel „zlaté dno“, očividně by si sám škodu, ne-li úplnou zkázu zavinil. — »Všecko, co tu jest, jest materie a energie *hmota* a *síla*. Kromě nich není ničeho. Myšlení, cítění a chtění jsou výkony mozku, chemická energie (lučebná síla). Není duše, není duchů tudíž ani ďábla ani Boha ani pekla.«

Toť učení, jaké koryfeové (předáci) vědy přednášejí na universitách, »lidový řečník« v místnostech hospodských, spisovatel v novinách a časopisech — a to s takovou jistotou, že si dávají sami patent na neomylnost. A »obyčejný smrtelník?« Slyší to, hltá do sebe: »Není Boha, není ďábla, tudíž ani pekla? — Vzhůru! Sláva! Na zdar! Ať žije tělo a jeho choutky! Jezme, pijme a užívejme života, dokud můžeme«.

Pomysleme si nyní, že by se ďábel tak ukázal veřejně jako za času nenáviděných »Galilejčanů«, s tak hroznou posedlostí; neubíjel-li by tak sám sebe, nebojoval by tak proti vlastnímu království, neničil by tak sám své říše? To by byl opravdu »nehorázně pitomý« ďábel. Tím by nevěrcům ukázal, že ďábel skutečně jest, že tudíž jsou duchové, tudíž také Bůh! Z té příčiny akomoduje se (přispůsobuje se), »skromně« se schovává a má pekelnou radost, že i jeho jsoucnost miláckové vlastní, věrní služebníci jeho tak okatě upírají. Takový způsob řeči jde mu k duhu, pyšná negace (upírání) se

mu náramně líbí; neboť což jest to jiného nežli vzpoura ducha lidského proti Bohu, Božímu zjevení a vlastnímu rozumu! Kde převládá takovýto druh smýšlení, tam kyne mu jen zisk a prospěch; jest to čirá revoluce (vzpoura) — dítko *pýchy*, tedy kvítko z ďáblovy zahrádky. A tudíž byl by ďábel sám proti sobě, svému dílu, kdyby snad »nemoderní« podobou nebo okatou nešikovností po světě rejdlil.

Po názoru sv. Augustina využítkoval ďábel pohanských *věštírén* na balamucení a klamání lidstva.

Ani za doby naší není potíže o takové »věštírny«; a zajisté nenatropilo blábolení Pythiino na třínožce delfické tolik škody jako ne méně popletené rozumy leckterých profesorů na přeučených kathedrách. — Toť jest politika ďáblova za doby naší. Svět si myslí, že Bůh ví jak jest chytrý a duchaplný a ďábel ho dávno přetrumfl. Tisíciletou zkušeností nabyt té chytrosti. Proč by spouštěl na lidi hrůzu, vždyť positivismus (jen co vidíme, prý jest), naturalismus (kromě viditelné přírody ničeho není), rationalismus (jen co poznáváme a chápeme, jest), materialismus (jest jen hmota), a jak se kde které výplody »lháře od počátku« jmenují, — za něho parou o závod pracují a lidstvo o překot do nevěry vhánějí! Neboť kdo nevěří, patří jemu. »*Kdo nevěří, jest již odsouzen.*«

10. Víra.

Bůh zjevil se; mluvil k lidstvu. Pravdy té nikdo nepopře. Z toho nutně plyne, že člověk zjevení přijmouti, jemu podrobiti se musí;

musí věřiti. Zda obsah zjevení chápe, námitky proti němu dovede vyvrátiti čili nic, na tom nesejde, musí věřiti. „*Blahoslaveni, kteří nevidí a přece věří*“; a pochybnosti a námitky-li se nám namanují, modleme se s mužem v evanđelíu: »Věřím, pane, pomoz nedověře mé.« Víra jest *svobodný kon vůle.* Farao viděl zázraky Mojžíšovy a zůstal zatvrzelým; židé vídali nesčetně zázraků a skutků Ježíšových a nevěřili, raději Divotvorce ukřižovali. Víra jest ještě více: Jest *milostí.* Rozum uvádí nás jen po práh svatyně, dovnitř kráčíme pouze *věrou.* Nadpřirozená, božská *ctnost* víry jest to, že *všecko* za pravdu máme, co Bůh zjevil a to proto, že to Bůh, neomylná Pravda, zjevil. Z této víry, kořene spravedlnosti, vzkvétá nový nadpřirozený život, život svatý a ctnostný na zemi, jenž kdysi se zamění za život oslavený. „*Kdo věří, má život věčný.*“

Nechod' nám nikdo tudíž s frásí: Víra ve zjevené náboženství byla sice *v minulosti* velmi užitečna, ba snad i potřebna. Ale ponáhlu obejdeme se bez *víry a zjevení.* Duchem vyspělé lidstvo nahradí si je *výzkumy vědy* a čirou *přirozenou* etikou (mravoukou). — Tážeme se: Nemáme dosti poučení z minulosti? Nehlásají nám dějiny makavě marné úsilí ducha lidského o *pravdu* a o *ctnost*? Duchem nejvyspělejší národové starověcí, na př. v Athénách a Římě, neměli ani o vlas lepšího ponětí o Bohu a mravnosti jako národové ostatní. Nevěrec Renan sám vyznává: »Nevyjdeme na věky z podivu, pozorujeme-li národy, jež nám jsou učiteli a mistry v osvětě a vzdělanosti,

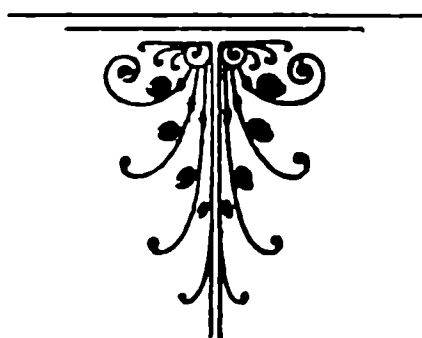
ani se koří cizoložným, zpitým bohům.« »Toť důkazem«, praví Waitz ve své »Anthropologii« (vědě o člověku), »že *moderní nauka* o samostatném, vnitřně příčinném *vývoji* ducha lidského jest pouhou stvůrou obrazotvornosti, jež ješitnosti lidské lichotí, ale skutečné podobě v životě lidstva jest na výsměch.«

A jaká minulost, taková i *přítomnost*. Svět pyšní se moderními vymoženostmi — a vskutku skvělých hojně dosaženo výsledků ve všech oborech vědy a umění. Ve školách, i nejnižších, přednášejí se všemožné »vědy«. A jsou dnes děti hodnější a lepší? Stal se vědomostmi těmi veřejný a soukromý život cudnějším a poctivějším? Výkazy statistické zdají se mluvit o opaku, a hlavním důvodem toho jest, že náboženství, a to náboženství pravé, Bohem Synem Božím zjevené odstrčeno, u výchově se podceňuje, ba odstraňuje. Veškerý žvast o »povinnostech člověka«, »citu slušnosti«, »sebeúctě«, »povinnostech občanských« není s to, aby člověka učinil opravdu mravným. Potřebuje mocnějších prostředků a ty skýtá jen víra ve zjevené náboženství.

Z minulosti a přítomnosti lze nám právem souditi o *budoucnosti*. Lidská přirozenost ponechána jsouc sama sobě, nebyla s to, aby o Bohu, přírodě a úkolu člověka, jeho náboženských a mravních povinnostech dostatečné poučení poskytla. Ani nikdy nebude s to, aby mravní výchovu a péči o pokolení lidské řídila. Otažme se jen, co by na místo zjevené víry — s — jejími tajuplnými ale sílícími pravdami

nastalo? Suchý kriticismus (rozumářství) nebo snad skepticismus (pochybovačnost) Kantův? anebo splynulý, popletený pantheismus (všecko je bůh) Fichtův nebo Heglův? anebo zádušný pessimismus (vše na světě je zlé) Schopenhauerův nebo Hartmannův? anebo racionalismus (jen co rozum lidský uznává, jest) našich nejnovějších duševních olbrímů: Harnacka, Tahlsena a j.? A jaké náboženství budou míti zástupové chudobného, zuboženého lidu? Neb jako filosofie starého věku byla údělem jen několika hlav, »výkvětu, šlechty národa«, tak i novodobí proroci straní se nevzdělané »chátry.« Výrok Horácův: »Odi profanum vulgus et arceo« (»nenávidím prostého lidu, straním se ho«) vztahuje Schelling na filosofii, že jejím jest přirozeným heslem. A co znamená? Dovolte, abych vám je poněkud stroze, ale vhodně přeložil: »Nenávidím bestie, jen pozdaleka s ní!« Nuže pro několik jen „*vzdělanost*“, a co pro zástupy lidu? »Opovržení«. Lid víře zjevené odcizený upadne za oběť materialismu (nic prý není leč hmota), socialismu (majetek i všecko ať je společno) a anarchismu (netřeba žádných vrchností). Francouzská revoluce skýtá nám odstrašující obraz, jaké ovoce přináší símě nepravé osvěty a nevěry, zahnízdí-li se v lidu. Kéž Bůh chrání novodobý svět náš podobného osudu. Noví Voltairové učinili nový pokus a socialisté nastoupili v jejich dědictví. Nikoli Marx a Lasalle jsou vlastními otci socialismu, nýbrž Vogt a Strauss a jiní pánové, jimž se výtečně daří u tučného žlábků státního a jichž prsa zdobí řády za jejich »vě-

deckou činnost«, ale ve skutečnosti jsou hrobaři společenského řádu. Pouze víra v pravdy zjevené jest bezpečným základem blaha národů i blaha jednotlivcova. »Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují, kteří stavějí jej; a nebude-li Hospodin ostříhati města, nadarmo bdí, kdož ostříhá ho«.

Časové Úvahy.

Periodický měsíčník

→ věnovaný časovým otázkám. ←

Redaktor Th. Dr. Fr. Reyl.

Ročník X.

1906.

Číslo 3. a 4.

Celoroční předplatné i se zásilkou poštovní 1 K.
Jednotlivá čísla stojí 8 h.

Sociální význam svěcení neděle.

Píše Dr. **Josef Samsour.**

§ 1. Úvod.

Doba naše vážně churaví ve svém nejvnitřnějším jádru, doba naše hrozí všeobecným rozvratem a hledá toho, kdo by ji vyléčil a rozvrat odvrátil. Byla ovšem perioda, kdy mnozí byli takořka opojeni velikými bez odporu úspěchy a vymoženostmi nové doby, nyní však nastalo ponenáhlu značné vystřízlivění. Nevymřelo sice ještě stálé honosení se a vychloubání moderní kulturou, ale zároveň vždy živějším stává se přesvědčení, že všecka ta moderní kultura přece nesplnila, co slibovala, že nepřinesla přece ono kýžené a srdce upokojující blaho, o kterém snili její vychvalovatelé, že

nás sice vyvedla do závratné výše, ale zároveň také na pokraj tím hlubší propasti. Naše doba je opravdově nemocná přes všechny zevnější lesk a volá po lékaři. Mezi těmi však, kteří vedou dnes hlavní slovo, nenalezl se ještě, kdo by věděl rady a vysvobození přinesl ve zbědovaných sociálních poměrech. Mnoho bylo sice od nich hledáno, mnoho mluveno a psáno, ale čarovný lék, všechny nemoci hojící, nebyl posud nalezen. Tak stojí tu velebitelé moderní kultury malomyslně a nerozhodně zoufajíce nad řešením problému otázky sociální.

Není vskutku žádného léku, žádného vykoupení pro zbědované naše poměry? Jest vykupitel, který již od tisíciletí se osvědčil, který je s to, aby vyléčil i rány zející na těle moderní společnosti; ne ovšem jedna z těch tak četných moderních model, nýbrž Syn Boží, Ježíš z Nazaretu je oním pravým Vykupitelem, a to svou naukou, kterou s nebe přinesl. Aby vyléčení sociální bídy bylo umožněno, musí býti opět Bůh a jeho svatý zákon uznáván, a to uznáván jak v zákonech, tak také ve veřejném životě; aby vyléčení sociální nemoci bylo umožněno, musejí se lidé uznávati opět za jednu rodinu Boží, kterou pouto lásky křesťanské víže a spojuje; musejí o tom býti přesvědčeni, že i život jednotlivce nesmí se jen otáčeti kolem zisku a ukájení vášní, nýbrž že bez odříkání a utrpení nikdo nemůže dosáhnouti cíle svého pozemského života. A jako vlivuplný prostředek a nutný požadavek raziti dráhu uznání, oživení a provedení těchto zásad neváháme označiti svěcení neděle a proto také

neváháme prohlásiti *obnovení a ochranu svěcení neděle za jeden z předních prostředků, aby rozhárané a dnešní neblahé sociální poměry byly opraveny.* Svěcení to, jak známo, záleží podstatně ve dvou povinnostech, především v klidu neboli odpočinku od prací služebných a pak dále v obcování předepsaným službám Božím, totiž oběti mše sv. V tomto způsobu slavena byla neděle již od nejstarších dob křesťanských a v tomto smyslu přikazuje církev sv. její svěcení svým věřícím podnes. A tento příkaz církve platí netoliko pro jednotlivce, nýbrž i pro společnost, zavazuje jak jednotlivce, tak i společnost. Jako jednotlivce, tak i celá společnost je povinna den nedělní slaviti a své povinnosti plniti, které jeho oslava ukládá. A jaký důležitý význam má svědomité zachování příkazu církevního o svěcení neděle jak pro jednotlivce, tak i pro společnost, o tom v krátkosti pojednati bude úkolem následujících řádků.

§ 2. Význam svěcení neděle se stanoviska zdravotního.

Mluvíme-li o významu svěcení neděle se *stanoviska zdravotního*, můžeme míti ovšem na zřeteli jen první část zákona o svěcení neděle, jenž předpisuje *odpočinek, klid od práce služebné.* Že nedělní klid a odpočinek od práce je pro *člověka nutným*, nemají-li jeho síly, jeho zdraví a jeho tělesný organismus před časem býti zničeny, vyčerpány nebo aspoň těžce poškozeny, o tom již dávno byl souhlasný úsudek

se strany povoláné pronešen a tím také již dávno rozřešena tato důležitá a do sociálního života hluboko zasahující otázka. Na doklad uvedeme jen, co o této věci v dobách novějších sociologové a lékaři prohlásili. Roku 1873 vypsala „*Svýcarská společnost pro svěcení neděle*“, založená r. 1861 v Ženevě, cenu na pojednání „*Nedělní klid objasněn se stanoviska hygienického*“ t. j. zdravotního. Vypsání této ceny dalo podnět k napsání množství spisů, namnoze i od vášnivých nepřátel náboženství. A hle, ve všech těchto spisech dokazovali spisovatelé, že klid a odpočinek nedělní je potřebný, ano nezbytný, aby zdraví a síly lidské byly na delší dobu zachovány (*Stimmen aus Maria Laach*, 30. Band 1886, str. 4.)

Týmž způsobem vyslovil se *mezinárodní kongres*, jenž za světové výstavy pařížské roku 1889 byl konán. Podotýkáme výslovně, že kongres vyhýbal se úzkostlivě náboženské stránce otázky o svěcení neděle a že proto také předloha, o níž bylo rokováno, nezněla o svěcení neděle, ano ani ne o nedělním klidu, nýbrž že kongres měl název: „*Kongres o týdenním dni odpočinku se stanoviska zdravotního a sociálního.*“ A i zde konečný požadavek, jenž na kongresu byl vysloven, žádal nikoliv libovolný den odpočinku v týdnu, nýbrž klid nedělní. Osm celkem referátů bylo předčítáno a vedena o nich debata; po každém referátě byla schválena řada resolucí, z nichž nejdůležitější uvádíme.

Dr. *A. Hägler* z Basileje měl referát o *týdenním dni odpočinku se stanoviska zdravotní.*

S velikou rozhodností přimlouval a zasazoval se o nutnost sedmého dne, jakožto dne úplného odpočinku, nemá-li záhy zdraví dělníka úplně býti podkopáno a on donucen, aby v kořalce hledal zdánlivou náhradu za ztracené síly, jež však ve skutečnosti zdraví jeho ještě více podryvá. Resoluce k tomuto referátu připojené byly hlavně tyto:

1. Celý a společný den odpočinku v týdnu je nezbytně nutný pro zdraví tělesné a duševní; je podstatnou podmínkou, aby člověk zůstal schopným k práci a svůj život dlouho zachoval, je zárukou hmotného blahobytu a mravního pokroku pro jednotlivce, rodiny a národy.

2. Pro všechny, kdož znají důležitost týdenního dne odpočinku, je povinností, aby všemi možnými prostředky ve veřejném mínění šířili a upevňovali přesvědčení, že vyplývá z toho veliký užitek pro síly tělesné, pro zdraví a mravnost, zachovávali se svědomitě tento pravidelný den odpočinku.

3. Bylo by to velikým dobrodiním pro tisíce dělníkův a blahodárným pokrokem v podpoře lidskosti a zdravovědy, kdyby bylo lze vládu a úřady, představené státních úředníkův a představené průmyslových a obchodních závodů k tomu pohnouti, aby považovali osvobození dělníka od práce každého sedmého dne za nezbytný zákon přírody, a tímto dnem odpočinku, pokud možno, neděli učiniti. (*Die sociale Frage beleuchtet durch die Stimmen aus Maria Laach*. Freib. I. Bd. 4. Heft, str. 53 násl.)

Ve smyslu podobném vyslovila se také *mezinárodní konference na ochranu dělnictva*, jež byla konána roku 1890 v době od 15. do 29. března v Berlíně, a které se účastnilo svými zástupci 15 rozličných státův. Prohlásila totiž, že je si přáti, aby byl zajištěn všem chráněným osobám a všem dělníkům, v závodech průmyslových zaměstnaným, týdně jeden den odpočinku, jakož i aby tímto ustanoveným dnem byla neděle (*Schönberg*, Handbuch der politischen Ökonomie. 4. Aufl. Tübingen 1898. II. Bd., II. Teil, str. 60.).

Také *mezinárodní kongres pro ochranu dělníků* v Zurichu 23. až 28. srpna 1897 konaný a navštívený organisovanými dělníky z celé Evropy, jak sociálně demokratickými, tak i katolickými a protestantskými spolky dělnickými, přijal po výtečném referátu profesora Dra. Becka všemi proti 7 hlasům anglických delegátů následující resoluce:

1. Mezinárodní kongres pro ochranu dělníků v Zurichu žádá: Zápověď práce nedělní pod skutečnými tresty pro všechny druhy dělníkův a zřízencův.

2. Výminky smějí býti dovoleny jen pro konání oněch prací, které jsou nutny, aby zajistily v pondělí úplné konání práce nebo při nichž z důvodů technických produkční proces nemůže býti přerušen, jakož i pro ony práce, jejichž další konání je nutno, aby lid neděle k svému vzdělání a zotavení použití mohl. Nikterak však nesmí býti nedělní klid přerušen pod záminkou, aby úbytek produkce byl kryt.

3. Míra výminek od zákazu nedělní práce nemá býti určována libovůlí úřadův a úředníků na základě neurčitých pokynů v zákoně, nýbrž má býti ve znění zákona přesně označena.

4. Dělníkům a zřízencům, kteří jsou zaměstnání v neděli na základě uvedených výjimek, má býti dáno volno každou druhou neděli a má jim býti poskytnut za odpadlou volnou neděli vždy jeden den odpočinku v týdnu.

5. Nedělním klidem a dnem odpočinku nahrazovacím rozumí se nepřetržitá doba odpočinku nejméně 36 hodin.

Že tento požadavek klidu nedělního, jenž na zmíněných konferencích byl vysloven, je oprávněn, vysvitne nám snadno, všimneme-li si jen poněkud hospodářského života společenského. Hospodářský život společnosti lidské spočívá především *na práci a obchodě*. Práce a obchod jsou základními živly všeho života hospodářského; jen prací a obchodem lze hospodářský vývoj společnosti lidské založit a uskutečnit. Práce a obchod vyžadují však úplného napětí pracovní síly lidské; člověk musí celou sílu svoji vynaložiti na práci, má-li vyhověti požadavkům, jež na něj činí život hospodářský. Takovéto napětí síly pracovní nemůže však a nesmí býti neustálé a trvalé; jinak stane se práce břemenem tísnivým, jež síla člověka jen po krátkou dobu nésti může; stálé napětí síly pracovní má nutně za následek ochabnutí a zeslabení její, takže člověk, který není pouhým mrtvým strojem pracovním, stane se konečně k další napínavé práci neschopným. Platí-li to

již o práci vůbec, platí to o práci v továrnách měrou ještě větší. Práce dělníka továrního nevyžaduje sice dlouhé doby k naučení se jí, nevyžaduje zvláštního porozumění a obratnosti, poškozují však velikou měrou soustavu nervovou, znemožňuje mnohostrannou činnost svalův a zbavuje všeliké svobodné tělesné a duševní činnosti. Práce v továrně činí živého dělníka závislým na mrtvém pracovním stroji, který jej ovládá. Proto jako 24hodinový den musí býti přerušen, aby člověk nabyl nových sil, jež prací byly vyčerpány, tak potřebuje také neméně klidu a odpočinku sedmého dne po šesti dnech práce, aby tímto odpočinkem spotřebovaná síla pracovní byla opět nahrazena a z odpočinku a klidu nová chuť k práci mohla býti čerpána a člověk, zvláště dělník tovární, neupadl do úplné otupělosti duševní. A jako Tvůrce rozdělením dne a noci určil noc za pravidelnou dobu odpočinku po vykonaném díle denním, tak také může jen všeobecný den odpočinku, Bohem samým na hoře Sinai ustanovený, člověku poskytnouti úplného občerstvení tělesného a duševního. Můžeme proto také směle říci, že mezi silami člověka a šesti dny práce je jakási tajemná souvislost, kterou věda dnes jako zajištěnou skutečnost vysloviti může, jejížto nutnost však toliko Tvůrce přírody při počátku věcí mohl poznati a její zákon stanoviti, takže právem možno tvrditi, že sedmý den jako den odpočinku je *zákonem přirozenosti lidské*. Všecky pokusy jiný než sedmý den určiti za den odpočinku, ukázaly se pochybenými. Ve své studii

o klidu nedělním případně proto poznamenává *Niemeyer*: »Že vskutku počet sedm není jen morální, nýbrž i intelektuelní pravdou, učí starověký myslitel *Pythagoras*, který počtu sedmi ve všech tělesných věcech přiřítal význam kritický. Na poli lékařském lékař a filosof *Cabonis* vyzkoumal, že kolísání tělesné teploty, tohoto měřítka zdraví nebo nemoci, probíhá v cykle sedmidenním. Doba, ve které síla lidského těla jednotnotvárnou prací v povolání se vyčerpává a plnou přestávku vyžaduje, obnáší šest dní. Sedmý den, rovněž v práci ztráven, způsobuje přepínání a tím i ponenáhlé zničení síly. Věnován-li je naproti tomu zotavení, ukazuje se právě tato síla jako záruka pro daleko větší vytrvalost, než je u neživého časem se opotřebujícího stroje. Tělo, místo aby se stalo choulostivým, stává se spíše otužilým, ano práce sama stává se prostředkem otužovacím a ukazuje se zdravější než zahálka.« (cit. dle »*Christliche Socialreform.*« Basel 1905 č. 8. a 9. str. 405).

Zvláště poučny jsou v této příčině zkušenosti, které byly učiněny za *francouzské revoluce se zavedením dekady* t. j. desátého dne odpočinku. Zprávy vrstevníků souhlasí v tom, že se desátý den jako den odpočinku nemohl vzít, a že dělník jak na venkově, tak v městě toužil po přirozeném dni odpočinku, po neděli. *Chateaubriand* výsledek ten shrnul v následující větě: »Víme ze zkušenosti, že dni odpočinku pátý den je příliš blízký, desátý však příliš daleký. Hrůzovláda, která byla přece ve Francii všemohoucí, nedovedla docílit toho, aby

rolník deset dní po sobě, celou dekadu pracoval, poněvadž pracovní síla člověka a také — jak bylo lze dobře pozorovati — zvířete, pro takovou nepřerušenu práci nemohla vystačiti.«

Právě *dělníci žádali odstranění dekad*. Jeden z nich, jenž v době hrůzovlády v Paříži pracoval, prohlásil později: »Dekada byla úplně neúčelnou. Naše neděle je správná, ať si kdo řekne, co chce. Když nebylo neděle, nebylo také řádného pracovního dne. Odpočinek desátého dne nebyl přikázán. Každý mohl jej zachovávat, jak chtěl. Dílny nebyly zavřeny. Pracovali jsme, líbilo-li se nám. Mnohdy více, než nám bylo milo. Ale v celé této době dekad nebylo ani jednoho měsíce, ve kterém bych tak dobře práce byl vykonal, jako potom a před tím. Byl jsem rád, když dekad byly odstraněny a naše staré týdny opět zavedeny. Nikoli, ať žije neděle, neděle.« (Christliche Socialreform u. č. str. 406.).

§ 3. Klid nedělní se stanoviska hospodářského.

Klid nedělní a odpočinek od práce není však potřebný a nutný pouze s hlediska zdravotního, nýbrž také i *samému hospodářskému životu prospěšný a užitečný*. Neboť klidem a odpočinkem nedělním doba pracovní se zkracuje a dělník stává se k práci schopnějším, jeho pracovní výkon větší a práce sama lepší. Příliš dlouhá doba pracovní poškozuje na mnoze výkon pracovní, neboť

následkem oslabení sil tělesných a únavy duševní schází a ztrácí se čím dále tím více chuť k práci a radost z ní; člověk koná ji jen s odporem a hledí proto také každé příležitosti k odpočinku co nejvíce využítkovati. Naopak odpočal-li si dělník dostatečně, chuť k práci a síla pracovní rostou a stupňují se tak, že dělník v kratší době vykoná totéž, co vykonal v době delší, zvláště při takových pracích, při nichž výkon pracovní nezávisí tak na stroji, jako na vůli a síle dělníkově. Ano může se státi a stává se také, že dělníci v kratší době více práce a lépe vykonají, zejména ti, kteří jsou prací tělesně a duševně příliš napínáni. Že skutečně takovýto účinek zkrácení doby pracovní se dostavuje, toho důkazy podávají nám výroční zprávy inspektorů továrních jak z Rakouska, tak z Německa a Švýcarska (*Schönberg*, u. d. str. 36). Totéž dosvědčuje náš nejčelnější národohospodářský spisovatel Dr. *Bráf*, když ve svém spise „*Studie o severočeských pracovních poměrech*“ mezi jiným praví: »Zkrácená doba pracovní měla sice všude za následek úbytek v množství výrobků, než tento byl jen okamžitý, neboť brzy bylo v kratší době pracovní více vykonáno než dříve v delší, jak potvrzují souhlasně údaje dělníkův i ředitelů továren.« (Cit. dle „*Staatslexikon*“ I. Bd. str. 307).

Ano již roku 1850 prohlásila *živnostenská rada ve Stuttgartě*, že dělníci, jak zkušenost ze života jejich dokazuje, světí-li pravidelně neděli, v šesti dnech více vykonají než v osmi dnech bez svěcení neděle, a že odstranění práce nedělní prospívá značně práci týdenní.

(*Conrad*, Handwörterbuch der Staatswissenschaften. Jena 1893. V. Bd., str. 700).

A při anketě, jež roku 1885 byla konána v Berlíně, vyslovili se mnozí podnikatelé a prácedárci v tom smyslu, že jejich dělníci, světí-li neděli, při stejné mzdě od kusu vydělají více než dělníci jiných závodů, kteří si klidu nedělního a odpočinku nedopřávají. Při téže anketě tvrdil jiný podnikatel, že dělník akkordní, jsou-li mu dovoleny nedělní práce a nadpočetné hodiny pracovní, vydělá o 15—20% méně než jinde.

Podobně soudí se také v samotných kruzích dělnických. Dělníci tvrdí, že žádný dělník i v neděli pracující nevydělá více než dělník, jen šest dní pracující, a že pro těžkou práci v týdnu, má-li býti dobře vykonána, nedělní klid je nezbytným. Zkrátka zdá se, že nedělní práce mine se obyčejně se svým účelem hospodářským a dělníka seslabuje, místo aby ho hospodářsky podporovala (*Conrad*, u. d. str. 704).

Ovšem v těch závodech, kde výroba závisí více na stroji než na vůli dělníka, klidem nedělním výroba se zmenší, což však je opět jen užitečno se stanoviska hospodářského, poněvadž se takto omezuje a zabraňuje nadvýroba a tím také hospodářské krise, které jsou postřachem moderní společnosti. Majíce totiž za následek zánik četných závodů, způsobují zároveň soustředování kapitálu čím dále tím větší. V druhé řadě poškozují krise tyto také dělníky, ano obyčejně ještě citelněji než prácedárce samy a to proto, poněvadž zánikem závodů ztrácejí mnozí z nich práci a tím do bídy hmotné upadají. Kromě toho povstává větší

nabídkou sil pracovních konkurrence mezi dělníky, která má za následek obyčejně snížení mzdy pracovní. Ale naopak zachovávali se klid nedělní, zkracuje se tím doba pracovní a nevznikne tak snadno nadvýroba. Dělníkům zajišťuje se takto stálá práce a kromě toho vyšší a rovnoměrná mzda.

Na tuto důležitost nedělního klidu pro život národohospodářský poukazuje také veliký dějepisec anglický *Macaulay* ve své *slavné řeči o desítihodinové práci*, v níž mezi jiným takto praví: »Že jsme se nestali chudšími, nýbrž bohatšími, pochází odtud, že jsme po mnoho století jeden den mezi sedmi od práce odpočívali. Tento den není ztracen. Zatím co práce a přičinlivost ustává, zatím co pluh v brázdě leží, zatím co bursa mlčí a z továrny kouř nevystupuje, děje se pro bohatství národů rovněž tak důležitý proces, jako proces, jenž ve dny pracovní se uskutečňuje. Člověk, stroj strojů, k němuž přirovnány vynálezy Wattův a Arkwrightův jsou bezcenný, je obnoven a natažen, takže v pondělí s jasným duchem, s oživeným smyslem, s obnovenou silou tělesnou ke svým pracím se navrácí. Nikdy neuvěřím, že by to, co dělá národ silnějším a zdravějším, moudřejším a lepším, jej mohlo na konec učiniti chudším.« (Cit. dle „*Staatslexikon*“, I. Bd. str. 278).

§ 4. Sociální význam svěcení neděle se stanoviska náboženského a mravního.

Zabývá-li se člověk ustavičně a jednostranně věcmi pozemskými, pečuje-li den ode

dne, týden za týdnem v namáhavé práci jen o potřeby vězdejšího života a přitom snad nikdy, snad jen zřídka kdy všedního člověka s jeho starostmi, zaměstnáními a pracemi odloží, musí se ponenáhlu v srdci jeho uhostiti stav jakési lhostejnosti ke všem vyšším věčným statkům a ovládne ho konečně duch úplně světský a on propadá náboženskému a mravnímu zdivočení. S takovým člověkem děje se totéž co s listy stromu, na které po celé týdny a snad měsíce žádný občerstvující déšť nepadá. Listy pokrývají se prachem a pavučinami, žloutnou a konečně opadávají. O něm platí slovo *Platonovo*, že ten, »kdo smrtelnými věcmi se zabývá, jen smrtelné myšlenky má« (De legg. IX.); neboť je nezbytně nutno, že čím víc člověk životu zevnímu se oddává, tím více život duchovní v něm pustne a odumírá, zvláště přidruží-li se, jak tomu je zejména za našich dnů, ještě jiné zhoubné vlivy k tomu směřující, aby víra v Boha ze srdce jeho byla vyrvána.

Co však stává se, jestliže *světlo víry vyhaslo a každá naděje na život věčný ze srdce člověka vymizela*? S celou prudkostí neukojené touhy vrhá se na statky pozemské a hledí z nich co možno nejvíce požitků do sebe takřka ssáti. Jako hladový na pokrmy vrhá se člověk takový na statky pozemské, aby touhu srdce svého po štěstí a blaženosti co možná nejvíce ukojil, dříve než hodina smrti nadejde. Šťastným chce býti; nemůže-li však doufati ve štěstí a blaženost za hrobem, bude je hledati na zemi, a to způsobem, jenž jeho chuti odpovídá; oby-

čejně v ukájení svých nezřízených vášní a zvířecích pudův. Stane-li se však otrokem těchto vášní, klesá dříve nebo později tak hluboko, že vyplňují se na něm slova žalmisty Páně: »A člověk, když byl ve cti, přirovnán byl zvířatům nerozumným a učiněn je podoběn jim.« (Ž. 48, 13). A takovéto poklesnutí hrozí především třídám pracovním, které těžkou denní prací život svůj udržovati musejí. Jestliže dělník, jako soumar, den ode dne, rok za rokem beze všeho odpočinku má jediným svým zaměstnáním mechanickou unavující práci, pak musí všecken *náboženský a mravní cit a smysl ponenáhlu v něm se otupiti*. Když ve Švýcarsku kommise národní rady při poradě předlohy o odpoledním klidu nedělním r. 1897 své první parlamentární vyšetřování prováděla a v Zurichu jistý počet dělnic z velkozávodů o tomto odpoledním klidu se dotazovala, prohlásila jedna z těchto dělnic: »Jsme zvířaty, nemáme neděle!« V této nevýslovně smutné odpovědi máme nejlepší doklad toho, co jsme pověděli.

Než takovéto *poklesnutí nábožensko-mravní* nehrozí pouze třídám pracovním, nýbrž i tak zvaným třídám vyšším, vzdělaným a majetným, jež nejsou odsouzeny k těžké práci, ano jim ještě více, ježto jim jejich majetek skytá více prostředků, aby svým vášním a nezřízeným žádostem hověli. Jejich jedinou filosfií pak je obyčejně ona, kterou již ve Starém zákoně mudřec do úst bezbožníka klade: »Z ničeho narodili jsme se a potom zase budeme, jako bychom byli nikdy nebyli; neboť jako dým je

z pohnutí srdce našeho a duch se rozplyne jako lehký větýrek . . . Také jméno naše přijde časem v zapomenutí a nikdo nevzpomene na skutky naše Pojdtež tedy a požívejme dobrých věcí, kteréž tu jsou a užívejme tvorstva jako v mladosti, rychle. Drahým vínem a mastmi naplňme se, ať nemine nás květ času. Korunujme se růžemi, prve než zvadnou; ni žádná nebuď louka, kteréž by nepřešla bujnost naše. Žádný z nás nebuď prázděn rozpustilostí naší; všude pozůstavme znamení veselosti: neboť tenť jest díl náš a ten náš los. Utiskujme chudého spravedlivého a nešetřme vdovy, aniž se ostýchejme šedin starce mnohého věku. A síla naše bude nám pravidlem spravedlnosti, neboť co nestatečného je, za neužitečné shledáno bývá.« (Kn. Moudr. 2, 2 násl.) Zda nevidíme v těchto slovech věrný obraz naší doby? Jaké to všude honění se po bezměrném zisku a požitku, které nedbá žádných mezí práva a mravnosti, aby mohlo hověti svým žádostem! Jaké to úplné pohrdání každou autoritou! Jen ještě jedno právo platí: právo silnějšího, a jeden zákon: boj všech proti všem — a jedna autorita: moc nejhanebnější nespravedlnosti, páchané vykořisťováním, lichvou, bankroty, ztrácejí povrchu a ráz nespravedlnosti, jakmile jen jsou úspěchem korunovány. Jest to zajisté vážné a pravdivé slovo. Uprostřed zevního lesku a pozlátka vzdělanosti může se člověk snadno státi i bestií, zapomene-li, že život lidský dle vyšších zákonů se řídí a určuje, než dle pudů zvířecí přirozenosti a dle poža-

davků nižších vášní, zapomene-li, že má vyšší, nadpozemské určení.

Kdy však je člověku více na paměť uváděno jeho *vyšší nadpozemské určení*, kdy jest více nabádán k touze po *vyšších, náboženských a mravních statečích*, než právě v neděli, kdy velebný hlas zvonů jako hlas a posel s nebe ho vyzývá a pobízí, aby alespoň na čas odložil práci z rukou svých a zapomněl na věci a potřeby pozemské, aby odtrhl duši svou od hroudy zemské, povznesl k nebi a pamatoval na Boha, věčnost a spásu nesmrtelné duše své? A poslechne-li člověk tohoto hlasu Božího, jenž tak přívětivě do chrámu jej zve, tu mimoděk povznáší se tam duše jeho k nebi, k Bohu a Tvůrci svému. Již myšlenka na Boha, jenž svou neviditelnou velebností naplňuje chrám, již zdi chrámové, k nimž člověk, ač nevymizel-li všechn vyšší cit ze srdce jeho, jen s úctou pohlédá, oltář, před kterým snad vídal otce svého klečeti, před kterým matka plna úcty čelo své skláněla, již to dodává duši nové síly a člověk mimoděk jest nucen na lepší svět mysliti, který nikdy nebere konce. A kterak teprve povznéstí musí duši do vyšších krajů *bohoslužba sama*? Kázání učí ho, že má všechny dny modlitbou započínati a modlitbou končiti; učí jej, aby v práci shledával úlohu od Boha jemu svěřenou a prostředek, kterým může dosáhnouti netoliko skrovné odměny časné, nýbrž i nekonečně bohatší odměny věčné. *Kázání* učí jej v práci hledati čest, v námaze a obtíži štěstí; je-li chud, ukazuje mu, jak Syn Boží s ním sdílel

týž trudný los a zajišťuje mu přednost u Boha před boháčem. Kázání zapuzuje nenávist z duše a dává třebas i nejtrpčí nouzi okoušeti štěstí a pokoje srdce, jakého nemohou dáti ani největší poklady tohoto světa. Kázání učí jej pohlédati k prozřetelnosti Boží, jež vše moudře řídí a spravuje a k našemu prospěchu obrací, učí jej doufati v lepší život, v odměnu věčnou v životě posmrtném. Tím také učí jej ovládati a na úzdě držeti nepokojný pud po štěstí, jenž zde na zemi nemůže býti nikdy ukojen. Tím učí jej hledati štěstí a spokojenost v Bohu, po němž nepokojné srdce lidské touží a v němž jediné odpočinku dochází. A když kázání rozehrálo takto srdce jeho, *obět nejsvětější*, jež na oltářích chrámů katolických se přináší, povznáší pokleslou mysl jeho, kterou útrapy životní zkrušily; neboť na oltáři vidí vírou svou Spasitele přítomného, jenž proň život námahy a strádání plný dobrovolně podstoupil a ty zvláště blahoslavi, kdož v chudobě a odříkání ho následují. Srdce jeho takořka puženo jsouc povznésti se k světlym nebes výšinám, čerpá ze srdce božího novou sílu a zmužilost k bojům a utrpením života. Spokojen, potěšen, posílen a povznešen takovýmto svěcením neděle sahá člověk opět s novou myslí k práci tvrdé, jejíž jho až ku hrobu nésti musí. Občerstven a posílen radostmi uplynulé neděle koná snáze svoje denní dílo, pohlížeje k radostem neděle budoucí. Tak kráčí od práce ku práci, od naděje k naději, až mu dopřáno odebrati se navždy k odpočinku na onom místě, k němuž všecky práce a naděje člověka směřují. Neděle

je tudíž vpravdě dnem povznešení, o kterém zvláště dělník, když celý týden v tvrdém boji o denní chléb zápasil, opět hlavu svou může povznést a pro vyšší ideály a zájmy, duchovní a mravní žítí, které má s ostatními lidmi společny a které tvoří nejlepší součástku naší kultury.

Případným způsobem líčí papež Lev XIII. ve svém okružníku „*Kultura a církev*“ veliký význam neděle pro zachování lidské důstojnosti dělníka: »Tím že lidé jsou drženi úplně na hmotu, přikování a do ní pohřížení, dusí se duchovní život v těchto ubohých obětech práce, která opět stala se pohanskou; všecko, co člověka povznáší, co jej činí tím, k čemu jej Bůh určil, aby byl *králem stvořeného světa*, dítkem božím, zatemňuje se před jeho očima a upadá v zapomnutí, a naproti tomu vše, co v člověku dríme v smyslném a zvířecím jeho pudu, beze všeho krocení sobě ponecháno zůstává. Člověk stává se podobným nerozumným zvířatům. Dny Páně mohly by rovněž tak nazvány býti dny člověka. Tu setřásá malý člověk prach pole a dílny se svých nohou a dýchá volněji ve svém nedělním oděvu. Tu vzpomíná si, že Bůh ho nestvořil, aby věčně táhl jho hmoty, nýbrž, aby byl pánem nad ní.« (Christliche Socialreform u. č. str. 407 n.). A v okružníku »*Rerum novarum*« ze dne 15. května 1891 praví: »Nedělní klid neznačí požitek lenivé nečinnosti. Ještě méně spočívá ve volnosti pořádku a pravidel a není též k tomu, k čemu si mnozí ho přejí, totiž aby žili v lehkomyšlnosti a rozpustilostech, aneb aby měli příležitost

ke zbytečným výdajům. Klid nedělní je vlastně zdržováním se od práce, jež samo náboženství bylo posvětilo. Nábožensky posvěcený klid povznáší člověka z prachu vezdejšího života a obvyklé práce, aby jej povzbudil k vyšším myšlenkám; církev pozývá jej, aby se cítil jako syn Nejvyššího a jsa si vědom nejčestnějších svých povinností, zúčastnil se služeb Božích. »Pomni, abys den sváteční světil« (II. Mojž. 20, 8), tak promlouval Bůh ve Starém zákoně předepsav mezi přísná přikázání též klid sváteční a klid tento těšil se vždy náboženskému, posvátnému rázu již od svého prvopočátku, Stvořitelem zavedenému, jenž ve svém tajuplném odpočinku po stvoření člověka sám krásný příklad toho podal. »I odpočinul sobě dne sedmého od všeho díla, jež byl stvořil« (I. Mojž. 2, 2).

Velice případně také poukazuje na význam svěcení neděle zástupce pozitivní protestantské politiky sociální *J. Probst*, když praví: »My stoupenci křesťansko-sociálního hnutí vážíme si zdravotní, mravní a hospodářské ceny nedělního klidu snad výše než jiní; neděli považujeme, přijde-li ze všech stránek k svému právu, za vlastního sociálního reformátora; neděle přináší lidem závislým radost a zodpovědnost vlastního určení, vědomí důstojnosti lidské. Jak prospívá to tomu, kdo jindy stroje obsluhuje, když v neděli si může říci, že vlastně stroj jemu slouží, že není otrokem.

Ano míním, že jen tam vlastně je sociální hnutí, kde je neděle; v zemích nemajících neděle jsou jen revoluce otroků, ne však důstojný

a klidný boj o nejvyšší práva. Neděle je nám mravní odměnou práce. Ochrana volné neděle, nejdále sahající záповěď práce nedělní, znovuzískání volné doby nedělní pro vyděděné, to jsou věci, jichž se jako skutečně a poctivě sociálně smýšlející křesťané nemůžeme dosti důrazně zastávat.

Že vedle všeho jiného klademe důraz na význam volného dne pro péči o nejvyšší a nejsvětější statky, spočívá na křesťanském názoru světovém, který zastupujeme. Také statky víry chtějí býti společensky pěstovány, proto musíme míti svatou neděli. »Dejte neděli duši, pak má duše neděli«, pak bude míti tento jediný den pro pravý pokrok a pro svobodu člověka tak velkou cenu, jako šest dní všedních dohromady.« (Christliche Socialreform, 1905 s. VIII.-IX. str. 414 nás.).

Ano také mužové, kteří na *nedělní klid* nehledí *s hlediska náboženského, nýbrž čistě lidského*, uznávají jeho dalekosáhlý vliv na život mravní. »Křesťanští národové vzdělání«, píše *Schauenburg*, »mají obvyklý a zamilovaný pocit nedělní doby, který se uplatňuje již při prvním ranním šeru nedělního rána a v jasnějším znění pozdravu se dává poznati, jakmile se v tento den sousedé a přátelé potkají. A tato veselá nálada trvá po celý den. Každý ví, že jí je povinnován sobě a svému spolubližnímu, a i proti jeho vůli působí tato okolnost blahodárně a prospěšně na jeho jednání. Požehnání takto slaveného dne nedělního rozšiřuje se na celý týden a na celý život a bytost člověka.« (Cit. dle Christl. Socialreform, n. č. str. 408).

Niemeyer, jenž o celém problému pojednal důkladně se stanoviska zdravotního, vidí v neděli také základní pilíř mravnosti moderních národů vzdělaných. »Pohlédněme na druhé straně na ona místa, která jinými zvuky k sobě zvou, na chrámy, tu nepotřebujeme nazývání býti ještě »pravověrnými«, abychom se cítili magicky přitaženi zvoněním zvonů rovněž tak vážným jako melodickým. A jestliže poslechneme hlasu a vstoupíme do vnitř, musí moc zvuku varhan každého úplně neotupělého dojati a mimovolně vpadne do společného zpěvu, který tyto zvuky provází. O konfessionelní stránce klidu zde v oslavu nedělní se proměňujícího nenáleží zdravotnictví mluvit, přece však uznává také ono v náboženské bohoslužbě nejvznešenější formu toho, co realisticky nazývá změnou práce.« (Cit. dle Christl. Social-reform u. s. str. 408 nás.).

Namítají ovšem mnozí: „*Právě neděle [a svátky jsou to, jež lidu dávají příležitost a příčinu k prostopášnostem a k rozličným výstřednostem. Největší část zločinů bývá spáchána v neděli; lidé promrhají pitím a věcmi ještě horšími vše, co v týdnu vydělali. Nelze tudíž mluvit o náboženském a zejména mravním povznesení lidu svěcením neděle.*« Musíme, bohužel, připustiti, že za našich dnů takovéto zlořády se dnem nedělním jsou spojeny, ano že vždy větších rozměrů, a to nejen ve městě, nýbrž i na venkově nabývají. Avšak tážeme se, kde spočívá příčina toho, že takové zlořády se naskytají? Nespočívá právě v beznáboženském, materialistickém duchu, který ze středisk mo-

derního ekonomismu jako jedovatý dech do všech porů života lidu vniká? Tento liberální ekonomism emancipoval se od ducha náboženského, on nepovažuje neděli za den Páně, on posmívá se omezenosti a hlouposti lidu, který ještě své náboženské povinnosti plní a k jejich plnění nedělního klidu žádá. Není-li pak zcela přirozeno, že tímto duchem nezabožským i lid pracující se nakažuje a posléze neděle tak málo si všímá jako vzdělanci, že ji již neslaví a nesvětí v duchu náboženském, nýbrž že se výstřednostem a prostopášnostem oddávají? Jen *náboženské svěcení neděle skytá záruku*, že *vyrazení*, kterého dělník potřebuje a v tento den hledá, *zůstane počestným* a udrží se *v mezích střídmosti*, mravnosti a slušnosti, jakož že se jím síla pracovní skutečné občerství a posílí. Kde duch nábožensko-mravní schází, tu *vyrazení* ovšem zvrhne se přirozeně ve výstřednost, čímž síla člověka se netuží, nýbrž spíše oslabuje. Kde neděle nepokládá se již za den Bohu zasvěcený, jenž lidi především k bohoslužebné oslavě vybízí a svolává, tu odpadla nezbytná meze, která chrániti má *vyrazení* před zvrhnutím a tak musí se státi pak neděle dnem prostopášnosti, nepravosti, mravní zdivočelosti a bídy. Místo však, aby v prsa se bil a vinu svou vyznal, svaluje ji liberální ekonomismus na neděle a svátky, jako by svěcení neděle již povahou svou lid k lehkomyslnosti, k mravním výstřednostem a prostopášnostem svádělo. Dávejte sami nejdříve dobrý příklad, svěťte sami napřed neděli, svěťte ji ve smyslu náboženském a pak přestane i

v lidu její znesvěcování. Místo toho však pozvedáte kameny na cestě ležící a házíte jimi po nedělích a svátcích, jako by byli vinny znemravněním lidu. Místo toho zapřaháte také v neděli dělníky své do jha práce a bráníte jim tím, aby se zúčastnili náboženské její oslavy. (Stöckl, Das Christenthum u. die großen Fragen der Gegenwart. 3. Bd. Mainz 1880. str. 390 nás.)

§ 5. Význam svěcení neděle pro odstranění protiv třídních.

Vedle mravního a náboženského povznesení lidu svěcení neděle přispívá též k tomu, aby *překlenuta byla hluboká propast*, jež jako kdysi v dobách pohanských, také za našich dnů povstala *mezi chudšasem a boháčem*. Nelze dnes nikomu, kdo sociálního života jen poněkud si všímá, popírat, že protiva mezi velkým bohatstvím a velkou chudobou stále roste a se stupňuje až k neudržitelnému napjetí, že společnost čím dále tím patrněji dělí se na dvě nepřátelské třídy, na nepatrný poměrně počet nesmírně bohatých kapitalistův a na ohromný počet dělníků, kteří navzájem se nenávidí a sebou pohrdají. Nejpatrněji se jeví tato protiva ve velkých průmyslových městech, kde v jednotlivých čtvrtích buď jen proletariát nebo boháči bydlí. V těchto velkých městech nemůže se kromě toho chudšas vyhnouti nejbolestnějším pozorováním. Pomáhá stavěti paláce a místnosti požitkům smyslým určené, čte na rozích ulic o požitcích, jež boháči kynou, vidí ve skříních výkladních nádheru v oděvu,

šílený luxus na těle kolemjdoucích, pohlíží k osvětleným oknům a slyší veselé zpěvy a hudbu; bakchantické rozkoše dorážejí k jeho sluchu, zatím co doma snad žena a děti všechny strasti chudoby zakoušejí a den ode dne často z ničeho jiného nežijí než z naděje na skrovný oběd. Zda můžeme se diviti, že se tu srdce svírá křečovitou závistí a že pěst mimoděk se zatíná, pěst, která by mnohdy pracovala a přece nemůže, poněvadž není práce? Zda můžeme se diviti, že divoká nenávist zmocňuje se chudáka a vidí-li v nynější společnosti nepřítele, kterého musí zničit. Zda může nám býti ještě s podivem, že propast mezi chudásem a boháčem se vždy více šíří, zvláště když ještě k tomu uvážíme, že v našich sociálních poměrech Bůh nic neplatí, že lidé nemají žádného společného zájmu již, nýbrž že každý jen o svůj vlastní prospěch se stará, že lidé žádného jiného vůdce neuznávají, leč své nezřízené vášně?

Aby tato propast, ze které největší nebezpečí pro budoucnost hrozí, mohla býti překlenuta, *musejí lidé Boha uznati opět za svého svrchovaného Pána*, musejí se jeho zákonu podrobiti, zejména musí je opět zákon lásky spojovati v jeden celek. *A účinným prostředkem k tomu je zase neděle.* Nepřináší sice toto svěcení neděle přímo pozemského zisku, nedává tedy nižší a utiskované třídě chudých a nuzných pokladů boháčů; než v tom spatřovati prostředek proti zlu je právě názorem bezbožného materialismu, jež liberalismus a strany sociálně-demokratické na svůj prapor napsaly,

aby vášně lidu tím snáze mohly podněcovati. Avšak *svěcení neděle ve smyslu katolickém sblíží veleúčinně srdce a smýšlení nejrůznějších tříd společnosti lidské.* Neboť neodnímal-li se chudé a utiskované třídy, neodnímal-li se dělníkům, kteří po celý týden v namáhavé práci své síly napínají a v čoudu a hluku továren chléb svůj si vydělávají musejí, příležitost poslouchati a následovati hlasu a příkázání církve, pak je právě nuzným a utiskovaným neděle stále vracejícím se dnem svátečním, jenž u velké míře protivy stavů a tříd společenských stírá. Neboť v neděli předstupuje živě před zraky všem již samo sebou příslušenství k veliké křesťanské rodině, když ve chrámu se shromáždili. A byť i byly domácí poměry sebe skrovnější a nuznější nebo sebe zámožnější a nádhernější, tam ve chrámu Páně přestává tento rozdíl stavů; nádherné, bohatě zdobené chrámy náležejí právě tak chudáku jako boháči; oba mají zde stejně svůj domov, oba klečí tam druh vedle druhu a přednášejí Bohu společně svoje modlitby. Tam jeví se Bůh jako společný Otec všech, avšak se zvláštní zálibou jako Otec chudých, jimž za krátké trvání pozemské bídy a nouze tím bohatší odměnu v nebi slibuje. Tam slova knězova oživují v srdci posluchače opět všechny útěchyplné pravdy náboženství křesťanského a upevňují jej v tom, co při prvním vyučování dětský rozum nedostatečně pochopil a co zkušeností životní k úplnějšímu porozumění vyvrátí muselo. Dejte nám místo hrozících zástupů spolků socialistických vojsko takových mužů, kteří

prodechnuti jsou nedělním požehnáním a milostmi nedělními katolického chrámu Páně: pak nebude otázka sociální nikdy tak akutní, aby budově společenské hrozilo nebezpečení rozpadnutí, sociální stav nebude nikdy tak zoufalým, aby se svět rozléhal utrpením větší polovice pokolení lidského.

Avšak křesťanský duch, jež Bohem ustanovené svěcení dne Páně do srdcí vstěpuje a v nich živí, nepozůstává toliko v trpělivosti a umírněnosti utlačované části společnosti lidské, nýbrž také *sblížíje hmotně lépe a výše postavené třídy v lásce bratrské s třídou utlačovanou*. Svět obrozující síla, jíž křesťanství hned od počátku své cesty skrze národy se označovalo, není snadno vznětlivým a v brzku uhasínajícím světlem meteoru. Tato moc je silou nikdy se neztrácející, jež zakořeněna jsouc v nitru křesťanství, nikdy nepřestane dojímati srdcí těch, kdož se vlivu jejímu úmyslně nevyhýbají. Třebas že slabosti a převrácenosti člověka na odpor se staví úplnému rozvoji života křesťanského: símě božského učení a božské milosti nalézají posud ještě dosti dobré půdy, aby veliký rozdíl mezi nekřesťanským sobectvím a tvrdostí srdce s jedné a křesťanskou láskou k bližnímu a milosrdenstvím s druhé strany v pravé světlo postavilo. Jestliže neděle a svátek bohaté a chudé spojuje, jestliže boháči a chudásovi tytéž věčné pravdy na mysl se uvádějí, jestliže je oživuje zvláště vědomí příslušenství k jedné veliké rodině boží, jež tam nahoře má stálý domov svůj: pak spočívá v tom záruka, že sociální poměry nebudou

uspořádány dle zákona vykořisťování a využitkování bližního, nýbrž dle zákona spravedlnosti a účinné lásky křesťanské. Příklady máme v díle tak blahodárném „*Cercles catholiques*“ ve Francii, kde velký počet opravdových katolických mužův o to se přičiňuje, aby prácedárce a dělníky v křesťanském duchu spojil a tak postavení dělníků dostatečně zlepšil. Příklady máme v Německu ve spolku tak blahodárně působícím „*Arbeiterwohl*“, kde právě křesťanští prácedárci o povznesení třídy pracující apoštolsky se přičiňují a mnohých obdivuhodných výsledků v té příčině docilují. Kdyby tímto duchem, jenž jeví se jen v nepatrné části vyšších tříd a pracujícího lidu, veškeren lid byl proniknut, mohli bychom býti bez starosti: krutá bída byla by odstraněna, sociální krise zažehnána; kapitál, jinak nenasytný, kladl by sám svojí síle výdělkové meze, aby si nepřisvojil samojediný držení statků pozemských. Jestliže již nyní nepatrný zlomek třídy zúčastněné nikoli bez výsledku pracuje, ač sobectvím velikého počtu jeho konkurentů jsou namnoze jeho křesťanské a lidumilné snahy mařeny aneb alespoň zdržovány: co by teprve zmohl celek, kdyby byl týmž křesťanským duchem pro-
dchnut a proniknut? Svěcení neděle a její ochrana přivedly by nás blíže k tomuto výsledku; neboť pouto téhož křesťanského smýšlení, vzájemné úcty a lásky spojovalo by pak chudé a boháče, vysoké i nízké, a tím bylo by lze docíliti smíření a vyrovnání příkrých sociálních protiv, jež dělníkovi nikdy nejsou tak na vědomí uváděny jako v neděli, když

musí ve své bluze jíti do továrny, zatím co jeho spoluobčané v nedělních šatech do chrámu Páně se ubírají (*Lehmkuhl, Die sociale Noth u. der kirchliche Einfluß. Freiburg 1896 str. 63. nás.*).

§ 6. Sociální význam svěcení neděle pro rodinu a celou společnost.

Svěcení neděle má veliký sociální význam dále také z toho důvodu, že *dělníka vrací rodině a umožňuje mu tím jeden z předních úkolů rodiny: výchov dítek*. Rodina nemá pouze úlohu tvořiti tělo člověka, nýbrž také, a to je jejím nejvznešenějším a nejkrásnějším povoláním, má *vytvářeti ducha, vůli a srdce jeho*, na jejichž vytváření měrou nemalou závisí též i vytvoření celé povahy jednotlivých členů rodiny. Kterak však může vyplniti rodina tento svůj úkol, když hlava rodiny, otec, a často i matka, které hlavně v prvních letech dětství náleží bezprostřední péče o tělesný a také o výchov duchovní a nábožensko-mravní, a která také k tomuto úřadu od přírody zvláštním způsobem jest uschopněna, denně časně zrána spěchat musejí do práce a k večeru se teprve vracejí utrmáceni celodenní prací a námahou? Jak vyplniti může křesťanská rodina úlohu, dítko již od nejútlejšího mládí vésti k poznání a lásce Boha. když rodiče i v den nedělní a sváteční opustiti musejí svůj příbytek, aby pracovali v povolání svém? Kde zbývá rodičům času, aby poučovali dítky, přidržovali a k tomu je vedli, aby nejednaly dle slepých pudů a

nálad, nýbrž dle rozumu a víry život svůj uspořádaly? Kterak mohou tu rodiče vésti dítky své k úctě, poslušnosti a k ostatním povinnostem? Kde naleznou otec a matka potřebného poučení a povzbuzení k plnění svých povinností, není-li jim možno v neděli jíti do chrámu Páně a tam poslouchati kázání, jež jim povinnosti jejich na paměť uvádí? Kterak mají děti svým rodičům projevovat úctu, lásku a poslušnost, když je sotva znají? Na místě poslušnosti zavládne neposlušnost, místo lásky lhostejnost a odcizení se rodičům. Avšak i rodiče odcizují se takto vždy více dítkám svým, zapomínají na své povinnosti k nim, děti stávají se jim břemenem a umírají často následkem nedbalosti rodičů nebo následkem úmyslného vyhladovění a otrávení opiaty. Zůstanou-li však přece dítky na živě, tu když v dospívajícím věku probouzejí se v nich nezřízené vášně a pýcha a neposlušnost v nich bují, nemajíce v lásce a ve vědomí povinností z ní vyplývající protiváhy, počnou posléze pohrdati autoritou rodičův a z ní se hledí všemožně vymáhati. Politování hodná rozháranost, stálý nepokoj, sváry a rozepře v rodině jsou pak trudným takovýchto poměrů následkem.

Úkolem rodiny je dále též *vzájemná podpora manželů samých*, jak již naznačují první stránky Písma sv.: »Není dobré člověku, býti samotnému: učiňme mu pomoc podobnou jemu« a dále: »Protož opustí člověk otce svého i matku a přidrží se manželky své.« (I. Moj. 2, 18. 24). V těchto slovech není pouze vyslovena jednota a nerozlučitelnost svazku manželského,

nýbrž i vzájemná podpora manželův. Muž jakožto hlava rodiny větší tělesnou silou od přírody obdařený má ženu vyživovati a rád s jejích beder bráti na se všechna břemena, jichžto žena, jsouc od přírody slabší, nésti nemůže. Žena naopak má býti jeho průvodkyní, přítelkyní, jeho pomocnicí a podporou. Ve vroucí lásce a věrnosti nezlomné má k muži svému lnouti a jaksi jen jednu osobu s ním tvořiti, jemu ve všech postaveních pomoci, radou, útěchou po boku státi, radost a žal všecken s ním sdíleti. Polem ženy není ryk veřejného života, nýbrž domácnost, kterou má z toho, co muž získal, tak uspořádati, aby se muž do ní rád z víru veřejného života uchýloval. I muž potřebuje rady, útěchy, podpory, povzbuzení a účastenství. Toho všeho nenalezá venku, kde v boji o život zájmy se křížují a síly nepřátelské ostře se srážejí, nýbrž doma po boku své věrné manželky, v kruhu svých drahých. A navrátí-li se z těžké práce denní domů unaven, je-li neštěstím stíhán, nemocí navštíven, vřelé účastenství a milující péče, již doma nalezá, nové mají mu dodávati síly a zmužilosti. Zvláště však podaří-li se ženě příjemným zařízením domácnosti, přívětivostí a láskou muže k rodině upoutati, stává se život rodinný mocnou ochranou mravnosti pro oba manžely a bohatým pramenem nejčistších radostí a nejslechetnějších citův. Druží-li se k tomu duch křesťanské zbožnosti, pak je štěstí rodinné trvale založeno, třeba i na čas chudoba a nouze se dostavily. (*Cathrein, Die Frauenfrage, Freiburg 1901, str. 35 nás.*). Kterak však může se

státi rodina pramenem těchto nejčistějších a nejušlechtilejších radostí, kterak může býti pevným základem štěstí a spokojenosti, musí-li žena, jejíž pravým působištěm je domácí krb, netoliko všedního dne, nýbrž i v neděli do práce se ubírat, musí-li muž, jenž po týdenní práci namáhavé v kruhu svých dítek a po boku své manželky útěchy a zotavení by nalézt měl, i den nedělní v hluku a prachu továrním prací nepřetržitou trávit? Netrhají se tu čím dál tím více něžná pouta lásky, jež členy rodiny vzájemně spojují? Muž vida nepořádek a nečistotu, místo aby své volné hodiny šťastně a spokojeně ve spořádané domácnosti trávil se ženou a dětmi, prožije je v hostinci a tím odcizuje se také vždy více svojí rodině a zapomíná na své povinnosti k ní.

Rodina, v níž neděle se neslaví nebo slaviti nemůže, přestává býti rodinou a stane se poněnáhu jen jistým druhem hostince, kde sice lidé pohromadě jedí, pijí a spí, navzájem však jen málo se znají a ještě méně milují. Únava po práci denní a potřeba odpočinku, jež se večer mocně ozývá, musí utlumiti a potlačiti všeliké jiné city vyšší a ušlechtilejší. Kromě toho ztrácí rodina, nemajíc ani v neděli příležitosti Tvůrci a Pánu svému se klaněti, všeho vyššího posvěcení náboženského. Vyšší, nadpřirozený zdroj životní, na němž závisí manželská láska ve své celé čistotě, důstojnosti, síle a trvání, poněnáhu zmizí a tím je vše ztraceno. Přirozená, smyslná láska snad na nějaký čas prázdnotu srdce vyplní potud, pokud trvá. Pak však, až vymizí, otvírá se bezedná propast

mezi manžely, jež je od sebe vzdaluje. Nahlédněme jen do rodin, z nichž vymizel život náboženský! Nedostatek pravé manželské lásky bude se nám všude méně více jeviti a pravého a skutečného štěstí manželského, které jen v této vyšší nadpřirozené lásce a oddanosti kořen svůj míti může, nebudeme moci nikde spatřiti, neboť toto může jen pučeti a rozvíjeti se v půdě, již zúrodňuje náboženská a křesťanská myšlenka. Schází-li k tomu ještě vzájemná mírná povaha manželů, pak musí se státi posléze manželský poměr pro takové manžely pravým peklem. Zkušenost dokazuje to všude dostatečně.

Jsou-li však *základy rodiny otřeseny*, jsou tím otřeseny i *základy státu*, ano i *celé společnosti lidské*, neboť spořádaná rodina je základem spořádaného státu; na pořádku v rodině závisí blaho celé společnosti lidské. Jako z jednotlivých buněk skládá se organické tkanivo, tak z rodin, jako svých součástí, skládá se stát a celá společnost; *rodina tvoří sílu a zdraví celé společnosti*. Proto, jaká rodina, takový stát, taková společnost. Domácí štěstí, domácí pokoj podmiňuje také štěstí a spokojenost společnosti. Naše doba volá stále *po reformě sociální*. Nelze si však mysliti vážné reformy sociální než té, která má na zřeteli reorganisaci rodiny dle vzoru, jenž udán jest Bohem samým. Uvésti rodinu v to místo, jež jí přísluší v organismu státním, musí býti hlavní a nejpřednější starostí těch, kdo znepokojeni patří na zříceniny před zraky našimi nakupené. Tu nedostačí prolévati marné slzy, tu třeba o to se přiči-

ňovati, aby znovu zbudována byla harmonická budova a živoucí stavba. To však podaří se jen tehdy, bude-li *rodina spočívati na základech křesťanských*, bude-li v ní *vanouti duch křesťanský* a bude-li *členy rodiny spojovati láska křesťanská*. Jen křesťanská víra a prostředky milosti, jež církev skýtá, mohou poskytovat dostatečné ochrany proti smyslnosti a vášni, proti sobectví ve všech podobách, aby mravní bezúhonnost rodiny byla zachována. Jenom církev může ctnosti pěstovati, kteréž trvání rodiny podmiňují. Zákonodárství státní může ovšem domácí štěstí hájiti a chrániti, do vnitřního života rodiny vlivem svým však nezasahuje. Tu počíná úkol náboženství, církve, která svým vlivem srdce ovládá a řídí. Duch úcty, lásky a manželské věrnosti, duch střídmosti a píle — všecky společenské ctnosti mají domov svůj v rodině, pramen svůj však v náboženství a víře. *Kterak však může vanouti tento duch víry křesťanské v rodinách, jež nesvětlí, nebo ani světiti nemohou neděle?* V takových rodinách hasnouti musí vždy více a více duch tento, tak jako uhasíná lampa, do níž oleje se nepřilévá.

Jak jinak pochopoval veliký *sociální význam svěcení neděle pro rodinu a společnost křesťanský středověk, často neprávem tolik tupený*. Ve středověku byla práce na poli a v dílně brzy v sobotu odpoledne zakončována, aby se dělník na nedělní dopoledne připraviti mohl. Zvláštním zvonek byl klid nedělní zahajován. Když i nedělní klid byl obětován nikdy nenasytné touze po větší produkci, musel zmizeti ovšem i odpolední klid sobotní. Je to velikou zásluhou

anglického továrního zákonodárství, že vrátilo ženám a mladším dělníkům volné sobotní odpoledne. A co zákon dal ženám, to přinesla výborná organisace také mužům, takže dnes v Anglii všichni dělníci velkopřumyslu mají *volné sobotní odpoledne*.

Jak může býti také o skutečném nedělním klidu řeč, jestliže žena dělnická, matka, po celý týden, den za dnem jedenácte nebo i více hodin v továrně je zaměstnána. Tu jest samozřejmo, že volného nedělního dopoledne použije k tomu, aby poklidila a vyčistila příbytek, špinavé prádlo vyprala a poškozené zašila. Co nemohla vykonati v týdnu, musí manželka dělníkova vykonati v neděli; pro náležitý nedělní klid a náležité slavení neděle zbude tu málo času. Případně a charakteristicky osvětlují tyto zlořády výpovědi dělnic před uvedenou již *kommisí švýcarské národní rady* v Zurichu.

»Jedny si novoty (totiž volné sobotní odpoledne) přejí, druhým je nutná, pro všechny je dobrodiním. Po práci výdělkové přijdou práce domácí, pro jedny v míře menší, pro druhé v míře větší: všechny na př. musejí opatřiti prádlo; neboť mzda pracovní je příliš malá, aby i na to mohla býti věnována. V týdnu nemůže býti práce tato konána, musí býti odložena na neděli; neboť večer po denní práci je dělnice unavena. Dělnici, které nutno se starati o členy rodiny, zaberou domácí práce celou neděli. K návštěvě chrámu nemá času, procházka do lesa a polí je jí nemožna. Neví nic o klidu nedělním, otupí, upracuje se pří-

lišně a propadá churavosti. Kdyby měla dělnice v sobotu odpoledne volno, mohla by pak vykonati svoje domácí práce. Ztráty pro práce-dárce by tu nebylo, neboť dělnice, kdyby se mohla v neděli zotaviti, vrátila by se v pondělí posílena do dílny. Ve zdraví dělníka spočívá kapitál pro práce-dárce. Ve prospěch saisonní práce mohlo by být zavedeno omezení!

Ve Švýcarsku zavedly některé větší továrny dobrovolně pro své všechny dělníky sobotní klid odpolední, a zkušenosti při tom získané ukazují, že následky byly pro dělníky velmi výhodné, a při tom celkový úbytek týdenní práce sotva zmínky zasluhuje.« (Christliche Socialreform, u. m.). Proto volné sobotní odpoledne *pro ženy* musí býti úkolem každého dále hledícího zákonodárství pro ochranu dělnickou. Jestliže posílení vědomí rodinného, jak lord *Aschley* správně poznamenává, značí konečný cíl ochrany dělníků, má stát povinností činiti vše, aby neděle dělníkovi byla opět dnem klidu a zotavení. V týdnu odlučují práce v továrně a škola rodiče a děti od sebe, jen neděle shromažďuje opět celou rodinu k společnému jídlu a k radostnému pobytu. Tu cítí se opět jednotlivec členem rodiny; otec a matka mohou opět svým dítkám žíti. Jak však může matka vykonávati svůj úřad jako kněžka rodiny, musí-li celé dopoledne věnovati uklízení a čištění, pletení a záplatování? Práce s čištěním spojené činí muži pobyt v domě obtížným, on a děti hledají na ulici nebo v hostinci to, čeho jim nehostinný domov neposkytuje. O

společné návštěvě bohoslužby může býti sotva řeč a odpoledne ubírá se unavená matka za zotavením do hostinců a jiných místností pro vyražení. Pak se nelze diviti, že i u žen v rodinách dělnických smysl náboženský a pro domácnost vždy více mizí, lhostejnost ke všem vyšším zájmům a hrubá požívačnost i u žen vždy více se šíří. Důstojná oslava neděle je silnou tvrzí života rodinného a stát má v pravdě všechnu příčinu o to pečovati, aby hmotný podklad k takovéto oslavě neděle dělníkovi byl poskytnut. Tento podklad tvoří však teprve volné odpoledne sobotní, teprve ono zajišťuje dělnici a s ní rodině dělnické možnost, aby neděli náležitě slavila a ji učinila dnem rodinným.

§ 7. Svěcení neděle je zárukou požehnání božího a pořádku státního. Povinnost státu pečovati o klid nedělní.

Naše doba všímá si tak ráda dějin a má tak ráda oči pro ně otevřené; je však slepou pro *nejpoučnější ze všech dějin, pro dějiny totiž národa vyvoleného*. Bylo známo i národům, kteříž se Židy válčili, že tento národ nemohl doufati a spoléhati na ochranu Boží a kořistí svých nepřátel se stával, přestupoval-li bez ostýchání zákony Boží, zvláště odvrátil-li se od Boha, veřejně svěcení dnů svátečních zanedbával a ostatních předpisů náboženských nešetřil. To bylo tak známo, že Holofernovi bylo raděno, aby na tom učinil závislým válečnou svou

výpravu. Nepoložil Bůh ovšem po zániku samostatného státu israelského časné blaho a časné tresty celého národa tak neklamně jistě do vzájemného styku se zachováním nebo porušováním veřejné bohoslužby: nicméně však ztrácí se přece tímto porušováním *právo a nárok na zvláštní ochranu Boží*. Co Bůh z jiných důvodů svého milosrdenství nebo spravedlnosti připustiti nebo naříditi chce, toho nám nelze říci. Tato však zásada zůstává věčně pravdivou i pro úspěch v záležitostech politických a státních opatření jakéhokoli směru: *na požehnání Božím vše záleží*. Neváháme proto nikterak tvrditi, že ony trudné sociální poměry, jaké ve všech téměř státech zavládly, jsou z velké části následkem kletby, kterou znesvěcování dnů službě Boží zasvěcených a zanedbávání služby Bohu povinné na národy svolává. Pokus následuje za pokusem, návrh nápravy za návrhem, sociální nemoc se vyšetřuje a léčení podrobuje — ale výsledek je tak malý a nepatrný, tak nejistý a kolísavý, že následující den hrozí již všechny dobré zárodky povodní násilných převratů sociálních odplaviti.

Avšak i když odezíráme od zvláštní božské ochrany, jež se takto ztrácí, ukazuje ono zanedbávání veřejné povinnosti k Bohu, že se správcům záležitostí veřejných nedostává porozumění pro to, co k zajištění každého zákona náleží. Nejmenší míra přemýšlení praví každému člověku, že žádný zákon lidský, žádné nařízení vrchností nemá a nemůže míti trvání, nemá-li za vůdčí hvězdu a podporu vůli Boží. *Kde Bůh nepořádá, tam je jen nepořádek, tam*

*kolísá všechno, tam zůstávají všechny poměry lidské, a tedy i sociální, bez pořádku a trvání. Bez Boha spočívá stát a státní autorita jen na brutálním násilí a autorita státní jen potud nalezá poslušnost, pokud si ji mocí vynutiti může. O poslušnosti »ze svědomí« nemůže tu býti ani řeči; tuto může autorita státní jen potud požadovati od poddaných svých, pokud její moc je účastenstvím na moci Boží. Každý však stát, v němž jen násilí rozhoduje, podobá se kolossu s hliněnými nohami. Neboť co zmůže pouhá policie? Jestliže kdy, může se dnes stát nejméně spoléhati na pouhou moc a pouhé násilí, kde přes stále sesilování policie zločiny způsobem již hrůzu budícím se množí a mezinárodní revoluce vždy hrozivěji hlavu svou pozvedá, jak se ukázalo právě v našich dnech v Rusku. Proto stát již z *pouhé povinnosti sebezachování je zavázán o to pečovati, aby víra v Boha, aby náboženství, jež i od nejmoudřejších filosofův a státníků všech časů jako nejnutnější a nejpevnější základ státu bylo uznáváno, poddaným bylo zachováno.* Z té příčiny musí také stát nauky a zřízení náboženská chránit proti všem útokům a podezříváním a to tím více, ježto i stát stojí v náboženském poměru k Bohu, jakožto svému původci. Náboženství není snad jen věcí jednotlivce, nýbrž i státu. Netoliko jednotlivce, nýbrž i stát musí býti náboženským, křesťanským, má-li státi a zůstati na výši své úlohy. Neníť stát ničím jiným, než organicky spojeným celkem jistého počtu jednotlivcův. Jsou-li však jednotlivci k bohopoctě zavázáni, musí tato povinnost*

i na stát přejíti. Jak by také bylo možno, aby společnost náboženských, křesťanských lidí mohla býti bez náboženství, bez křesťanství, prosta byla všech povinností náboženských?

Je-li tomu tak, pak je také *povinností státu v neděli nic v životě veřejném, společenském netrpěti, co odporuje náboženskému svěcení neděle*. Vnitřní smýšlení, jež tvoří takořka podstatu a duši vlastní bohoslužby, nemůže stát ovšem přikazovati, avšak zevnější podmínku, jež umožňuje bohoslužbu člověka důstojnou, může přikázati a uskutečniti: nedělní a sváteční klid, který jednotlivce uschopňuje a zve, aby povinnou úctu Pánu svému přinášel. Do soukromého života jednotlivcova nemůže a nesmí se stát ovšem vměšovati; jednotlivce nemůže proto také nutiti, aby v kruhu svého domácího života tak se choval, jak toho posvátnost dne vyžaduje, avšak ve veřejnosti nemá nic trpěti, co brání náboženskému svěcení neděle, co obsahuje v sobě pohrdání svatostí tohoto dne; a kde znesvěcování neděle ze soukromého života jednotlivcova do veřejnosti vniká a veřejným pohoršením se stává, tu musí po případě i tresty proti tomu zakročiti. Tím právě splácí také stát dluh svůj veliký Bohu a vyznává svoji odvislost od něho. Vyhýbá-li se stát splácení tohoto dluhu a trhá-li tak pouto, které jej k Bohu víže, zbavuje se tím právě požehnání božího, uvaluje na sebe rozsudek smrti, ztrácí božskou ochranu a odmítá si základ k rozřešení otázek, které pro jeho vlastní trvání jsou životní podmínkou.

Tato ochrana klidu nedělního stává se tím více povinností státu, nemůže-li bez ní býti chráněno právo velikého počtu občanů státních. Tento případ skutečně nastává v dnešním postavení dělnictva. I dělník má jako každý člověk přirozené právo žádati, aby mu poskytnuta byla volná chvíle k plnění náboženských povinností, k ukojení náboženských potřeb, aby aspoň jeden den v týdnu měl čas a příležitost, nebeskému Tvůrci a Pánu sloužiti a spáse duše své se věnovati. A tuto volnou chvíli poskytuje mu právě neděle. Proto je to omezováním přirozeného práva dělníka, je-li i v neděli nucen státi u stroje pracovního a bez odpočinku jej obsluhovati. Takové jednání nedá se nikdy ospravedlniti; právo nejnižšího dělníka musí právě tolik platiti, jako právo největšího boháče a mocnáře.

A netoliko se *stanoviska náboženského je nedělní klid přirozeným právem pracujícího člověka*, nýbrž i se *stanoviska prostého práva lidského*. Člověk každý má právo přirozené na zachování svého zdraví a své síly pracovní; má proto a musí míti právo ke všemu, co k zachování jeho zdraví a jeho síly je nezbytně nutno. A to je, jak jsme již viděli, v první řadě pravidelně vracející se klid a odpočinek od práce. A poněvadž klid tento opět s nedělí jako svátkem je spojen, má pracující člověk přirozené právo na klid nedělní. Odpírá-li se proto tento klid nedělní dělníkovi, jestliže i v neděli je zapřahán do jha práce, porušuje se i s tohoto stanoviska

jeho přirozené právo lidské. *Požívání tohoto přirozeného práva zkracuje se však obyčejně za našich dnů dělníkovi, není-li zákonem stanoven klid nedělní.* Bez tohoto zákonného stanovení klidu nedělního prácedárci dnešní, kteří bohužel namnoze prázdní jsou všeliké víry, zisk svůj výše budou ceniti než ohled na Boha a na dělníky. Oni nenutí sice dělníků k nedělní práci, ale ovšem k volbě buď pracovati nebo propuštěnu býti a hladem zemříti. Postrádáno býti může zákonité stanovení nedělního klidu toliko tam, kde křesťanský duch tak hluboké kořeny zapustil, že nikomu na mysl nepřipadne klid nedělní rušiti nebo jiným jej bráti. Poněvadž však mnozí nedají se tímto duchem vésti a své podřízené k práci nutí, proto třeba zákonem stanoviti klid nedělní.

A že stát jedná úplně dle práva a povinnosti, jestliže nedělní klid přikazuje, patrně ze slov Lva XIII., jež pronáší ve svém okružníku »*Rerum novarum*«: »Žádná moc nemá člověka zdržovati na cestě křesťanské povinnosti a ctnosti, jež má jej vésti k životu věčnému v nebi. Ano, člověk nemá sám toho plnomocenství, aby se odřekl potřebné k tomu svobody, neboť nejedná se tu o jeho vůli, nýbrž o nevyhnutelné nade vše svaté povinnosti k Bohu. Tím označen je základ povinnosti přiměřeného klidu nedělního.«

Z toho zároveň také jde na jevo, jak *převráceně stát jedná, když sám nařizováním prací v neděli, nebo konáním funkcí, jež se nesrovnávají s náboženskou oslavou neděle, příklad ke znesvěco-*

vání neděle dává. Tím zapírá netoliko povinnost svou chrániti řád nábožensko-mravní, nýbrž sám se bouří proti onomu náboženskomravnímu řádu světovému, na němž jeho vlastní trvání spočívá. Nešťastněji nemůže stát ničiti základů své vlastní existence, nežli se děje takovýmto oficielním znesvěcením neděle. Stát, vrchnost prohlašuje se tím zřejmě za nekřesťanskou, za atheistickou, popírá náboženskomravní, křesťanský řád světový a klesli stát jednou na tento stupeň, pak nelze pochopiti, jak může sám vzpouru proti svým nařízením a zákonům jako neoprávněnou zavrhovati.

Plní-li však stát svou úlohu a chrání-li náboženské svěcení neděle, tu pracuje netoliko o zachování nábožensko-mravního řádu ve společnosti lidské, nýbrž řeší tím i kus sociální otázky. Neboť chrání jednak pracující lid před bezohledným a ukrutným vykořisťováním, jednak přispívá k tomu, aby náboženství v srdci jak pracující třídy, tak prácedárců zachováno bylo. Kde však náboženství pevně je zakotveno v srdci dělníkův a prácedárců, tam nemůže nikdy otázka sociální nabýti takových rozměrů, aby ohrožovala stávající řád a to proto, že na jedné straně v náboženství pracující lid nalézá pevnou oporu, aby spokojen s osudem pozemským, jenž mu připadl, svoji práci konal, její břímě nesl, výstředností, v nichž jeho pracovní síla hyne, se varoval a neskytal sluchu vábení oněch podvratných stran, které jej chtějí svést na cesty, na nichž nikdy štěstí a blaho jeho kvésti nemůže. Na druhé straně pak uvádí ná-

boženství též i prácedárcům, jak Lev XIII. ve svém okružníku »Revum novarum« praví, na paměť, »že nesmějí dělníky za otroky pokládati a s nimi jako s otroky zacházeti, že nectno je a nedůstojno, lidi pouze k vlastnímu zisku vykořisťovati a jen je tak vysoko ceniti, jak jejich síly pracovní sahají, že musejí míti ohled náležitý na duchovní blaho a náboženské potřeby dělníků, že je to proti právu božskému a lidskému nouzí trpící utiskovati a vykořisťovati k vlastnímu prospěchu.« Ochrana náboženské oslavy neděle má proto veliký význam sociální, ano je podstatnou součástí v řešení otázky sociální, kterou znesvěcování neděle pomáhalo vyvolati.

§ 8. Svěcení svátkův.

To, co jsme uvedli o sociálním významu svěcení neděle, platí také o *svěcení svátků* církví katolickou zavedených. A právě proti svěcení těchto svátků bojuje liberální ekonomismus, jenž by sice i svěcení neděle rád odstranil, dosud však tak učiniti nemohl, ježto vědomí křesťanské v lidu stále ještě žijící, a kde vymizelo, zvyk v lidu zakořeněný nepřekonatelnou mu v této věci klade překážku. Aby pak s jakous aspoň zdánlivou oprávněností odstranění svěcení jejich žádati mohl, uvádí za důvod především poškozování zájmů národohospodářských, jež prý ze svěcení těch několika svátků, jež ještě v zemích katolických se slaví, vyplývá. S důkladností a přesností obdivuhod-

nou vypočítává tu, jak mnoho práce a výdělku těmito několika svátky ztrácí všeobecné národní hospodářství a lid pracující a jak je to tudíž nutným požadavkem národního hospodářství, aby tyto svátky byly odstraněny. »Aby bylo objasněno«, praví, »jak svátek peněžité škodí, dejme tomu, že v Čechách je jen jeden million dělníků, z nichž každý vydělá denně 2 K, povstává tím ztráta 2,000.000 korun. Rozmnožení svátků o 10 rovná se úbytku 20,000.000 korun, zatím co přece potřeby ve svátky z výdělku ostatních dnů pracovních musejí býti kryty, což je zkrácením a omezením tohoto výdělku.« Je tedy dle této narodohospodářské theorie lid tu jen ku práci; že lid má také vyšší náboženské zájmy, jimž případně práce ustoupiti musí, ano že lid má své dobré právo tu a tam od práce si odpočinouti — to je pro tuto narodohospodářskou theorii stanoviskem překonaným. Pytel peněžní nezná žádného náboženství; proto je mu také náboženský svátek, jež lid slaví a na němž celým srdcem svým lpí, nerozumným. Pytel peněžní sám nepracuje; proň je každý den svátkem. Lidu pracovnímu nechce však dopřáti žádného dne odpočinku; k čemu je tu také lid, než aby pracoval a pracoval, aby bohatství kapitalistův až do nekonečna rozmnožoval?

Jak patrně, zeje z této snahy po odstranění svátků sobecký materialismus. Nic než peníze a zase peníze — to je, s čím toto národní hospodářství počítá; vyšší náboženský a mravní živel v životě národním, potřeba klidu i v zájmu

zachování síly národní — to je pro ně kniha sedmi zámky uzavřená.

Proto je úkolem všech povolanych činitelů, zvláště kněžstva, více než kdy jindy poukazovati na nutnost náboženského svěcení neděle a svátkův. Netoliko pro dělníka jest neděle nutností, aby pro denní lopocení nezapomněl na Boha a svou vlastní duši, nýbrž i pro kapitalistu, jemuž snadno nebezpečenství hrozí vše získati, duši svou však vlastní při tom ztratiti. Práce a výdělek musejí k Bohu směřovati, nemá-li dělník upadnouti v otupělost duševní nebo zoufalství, pán pak v požívačnost a lakomství. Láska k Bohu nevyklučuje energie, chrání však před zvrhlostí. Egoistická energie naproti tomu, kterou národní ekonomové tolik vychvalují, zvrhne se vždy v ukrutnost a surovost, vykořisťování a lakomství. Egoismus je antisociální. Egoismus nechává lid hynouti, jen aby rozmnožil své bohatství, tím však si zasévá símě dračí, z něhož vzrůstá žárlivost, která se ani bratrovraždy neleká, jen aby cíle svého dosáhla. Pohlédněme jen kolem sebe. Zda nevidíme již ruku, jež své »mane, tekel, phares« na stěnu píše? Zda neozývají se již z ulice hrozivé hlasy sociální demokracie, která den súčtování hlásá? Zda nezříme všude divokou nenávist, která jen na pravý okamžik čeká, aby mohla vybuchnouti a celou společnost v nebezpečí uvést? A pak až skutečně nastane pokřik vzpoury lidu, jenž nezná více chrámů, oběti mše sv., Krista, Boha, pak uvidíte hrnouti se jej z jeho dílen, z jeho továren; lid opouští svou práci, setřásá prach, který

šat jeho pokrývá, pobíhá sem a tam, aniž ví kam; z jeho úst slyšeti chraptivý pokřik: »Pryč s těmito lidmi!« »Pryč s touto společností!« »Pryč s kapitálem!« »Smrt a konec náboženství!« A lidská společnost, která v pohrdání svěcení neděle a svátků našla pohrdání autority a s pohrdáním autority naučila se nenávisti, vzpouře, bude státi před válkou sociální.

§ 9. Doslov.

Odkud má se společnosti dostatí záchrany? Jen plné a celé křesťanství, jak je Bůh složil v církvi své, může trvale společnost před hroznou katastrofou, ano před úplnou záhubou zachrániti. Církev musí opět zraky lidí obracet na jejich věčné určení a odplatu na věčnosti. Církev musí opět zásadu autority povznésti, musí sociální protivy vyrovnati tím, že jim všem znovu na paměť uvede jejich stejný původ a určení a jejich bratrství v Kristu, tím že všem připomene povinnost práce a sebezapírání, bohatým povinnosti spravedlnosti a lásky, chudým trpělivost a zříkání. A co ještě téměř je důležitější, církev musí svými mocnými prostředky milosti lidi opět uschopniti a přidržovati k plnění jejich povinností. To však bude moci jen tehdy činiti, bude-li neděle svěcena, bude-li lid v neděli a ve svátky opět chrámy katolické navštěvovati. Pak jako kdysi vytrhla svět z barbarství a darovala mu křesťanskou civilisaci, zachrání jej znovu před záplavou nově se valícího barbarství a rozvratu!

Přátelé pravdy!

Protivníci katolické církve šíří mezi náš lid celé sponsty probraných brožur na potupu naši. Proto upozorňujeme Vás všechny na obranné brožury katolické, které důkladnými, promyšlenými úvahami maří otravné účinky nám nepřátelského tisku. Jsou to

ČASOVÉ ÚVAHY.

Na celý rok se předplácí pouze 1 K.
Jednotlivá čísla (nejméně 32 str.) po 8 h.

Na 4 výtisky dáváme pátý zdarma.

Při hromadných objednávkách poskytujeme až 50 procent slevy.

Za nepatrný obnos tudíž může si každý koupiti hojnost vzdělávacího čtení. Nečekej nikdo, až nepřátelé protikatolickými letáky zbožnou osadu zaplaví! Jest potřebí vždy již předem katolické věřící uvědomovati, aby pro případný útok byli ozbrojeni. Pracuje-li se nepřátelským tiskem na zkáze církve tak houževnatě, jest rozhodně potřebí vytrvale státi na stráži. Laskavé čtenáře prosíme, aby si prohlédli seznam dosud vyšlých brožur, jak jest uveden na obálce tohoto čísla. Objednávky obratem vyřídí

administrace »Časových Úvah«
v Hradci Králové.

≡ VZDĚLÁNÍ ≡

kněžského dorostu.

Napsal P. Frant. Blafák,

C. Ss. R.

S povolením nejd. kníž. arcib. konsistoře v Praze
a řeholních představených.

2. vydání.

V PRAZE.

Tiskem družstva Vlast v Praze. — Nákladem vlastním.

1909.

Brožury Tiskové Ligy.

=== Jest nad námi Bůh? ===

Napsal Filip Jan Konečný.

Cena 60 h.

Reformator Martin Luther jakožto záletník !

Víry svatováclavské i myšlenky rakouské vyznavačům
i odpůrcům dle historických pramenů vypravuje

Dr. Karel Lev Řehák.

Cena 40 hal.

Či katolík, či lutherán ?

Napsal Dr. Karel L. Řehák. — Cena 16 hal.

Martinu Lutherovi-šach !

čili odpověď na lutheránské vnadidlo pro katolíky, na-
depsané: Přehled nejdůležitějších rozdílů mezi církví
evang. a římsko-katolickou od »Preláta« Dra. K. Lechlera.
Napsal Th. Dr. Karel L. Řehák. — Cena 1 K 60 hal.

Pastor Jan Amos Komenský,

domnělý poslední biskup českých bratří na líci i na ruby.

Napsal Dr. Karel Lev Řehák. — Cena 60 hal.

=== O králi-alkoholu. ===

Podává Václav Oliva.

Cena 40 hal.

Objednávky vyřizuje :

administrace družstva Vlast v Praze-II. 570.

≡ VZDĚLÁNÍ ≡

kněžského dorostu.

Napsal P. Frant. Blafák.

C. Ss. R.

S povolením nd. kníž. arcib. konsistoře v Praze
a řeholních představených.

2. v y d á n í.

V PRAZE.

Tiskem družstva Vlast v Praze. — Nákladem vlastním.

1909.

Předmluva.

Cílem tohoto spisku jest, všechny, kdož jsou dobré vůle, poučiti, kterak o povolání k stavu duchovnímu a o kněžském stavu vůbec souditi a smýšleti mají.

Spisek objasní nám velkou vznešenost a svatost kněžství, Kristem Pánem ustanoveného, probudí v mnohých mladistvých srdcích povolání k stavu kněžskému a povzbudí všechny čekatele kněžství, aby k úřadu tak svatému, v němž chtějí celý život svůj službě Boží a spáse nesmrtelných duší zasvětit, co nejdůstojněji se připravili.

A kněží horlivých a svatých církev zajisté potřebuje. Již *Kristus Pán*, když obcházel všechna města i městečka a kázal evangelium království nebeského a viděl všude zástupy rozptýlené jako ovce nemající pastýře, pravil učedníkům svým: *»Žeň zajisté mnohá jest; ale dělníků málo! Protož proste Pána žní, aby poslal dělníky na zeň svou.«* (Mat. 9., 37.—38.)

A že i za našich dob je duší nábožensky zanedbaných, opuštěných a rozptýlených velice mnoho a pastýřů, kteří by ubohých těch zástupů se ujali, jen málo, kdož neví?

Na všech stranách lidé zrovna se derou o místa a je až násilím uchvacují, jen kněžský úřad jediný nemá dosti žadatelů, kterým by svěřen býti mohl.

Proto nechť tento spisek k rozmnožení vzorného kněžstva hodně přispěje.

Všecky stránky spisku opírají se výhradně o doklady vzaté ze života a ze spisů *svatého Alfonsa*.

Proto ať spisek tento jest zároveň *obranou sv. Alfonsa*, který od nepřátel církve svaté za posledních let tolik byl hyzděn a za šířitele nemravnosti rozhlašován a ať přispěje k objasnění pravdy, že *sv. Alfons* o povznesení křesťanských mravů opravdu co nejúsilovněji vždy pečoval.

Doufám, že jako první vydání tohoto spisku v pěti měsících rozebráno bylo, tak i toto vydání druhé horlivých čtenářů dosti najde.

V Praze na slavnost Zvěstování Nejbl. Panny Marie r. 1906.

Spisovatel.

Díl I.

O povolání k stavu kněžskému.

1. O povolání vůbec.

Bůh vytknul v nekonečné moudrosti a do-
brotivosti své každému z nás již od narození
určitý plán, jež v životě svém provést máme, a
dal nám každému zvláštní směr, jímž po celý
život nám ubírat se jest.

Tento zvláštní plán a zvláštní směr životní
nazýváme *životním povoláním člověka*.

Povoláním jsou všechny zájmy společnosti
lidské rozděleny v jisté skupiny a dle těchto
skupin jest též rozdělena práce všech lidí. Jaké
povolání si kdo volí, takovým zájmům se vě-
nuje a takovou práci koná a takovou činnost
rozvíjí.

Každý pak druh povolání, v němž lidé ji-
stým zájmům slouží, nazýváme *stavem*. Rozezná-
váme pak hlavně dva stavy všech lidí na světě,
totiž *stav světský a stav duchovní*, jak to *Kristus*
Pán sám naznačil, když řekl mládenci: »*Chceš-li*
dokonalým býti . . . pojd', následuj mne.« (Mat.
19., 21.)

Stav světský je stav obyčejné dokonalosti křesťanské, stav duchovní je stav dokonalosti vyšší. Vrcholem pak stavu duchovního je *stav kněžský*.

Zásady platné o povolání a volbě stavu jsou :

1. Přirozený, tedy Bohem ustanovený společenský řád praví, že každý člověk jen v tom neb onom stavu pro všeobecné dobro dle sil svých co nejzdárněji činným býti a společnosti lidské co nejvíce prospěti může, a proto je povinností každého, nějakému stavu náležeti.

2. Každý člověk jest již zákonem přirozeným, tedy od Boha samého určen k jistému povolání a k jistému stavu.

3. Každý bude jen v tom stavu, k němuž od Boha určen a povolán jest, zdárně činným a sobě i jiným prospěšným, a proto jest každý povinen jen ten stav si voliti, k němuž od Boha povolán jest.

4. K jakému stavu jest kdo povolán, pozná každý dle jistých známek, kterými jsou hlavně vrozené síly, vlohy a schopnosti.

5. Každý jest povinen, známky svého povolání zkoumati, by zvěděl, pro jaký stav zvláštní síly, vlohy a schopnosti od Boha má, a tudíž jaký stav si podle vůle Boží voliti musí.

Tyto zásady týkají se povolání a volby stavu vůbec; ale zvláště plnou měrou rozumí se o povolání k stavu kněžskému, jak se o tom hned přesvědčíme.

2. O nutnosti povolání Božího (vocationis divinae) k stavu kněžskému.

Sv. Alfons píše: »Každý, kdo ten neb onen stav si volí, musí míti povolání od Boha; neboť bez tohoto povolání jest člověku, ne-li nemožno, aspoň nejvýš obtížno, povinnosti stavu svého plniti a spasení věčného dojíti.

Jestli však povolání Božího každému v každém stavu tak nutně třeba, jest ho především těm třeba, kteří se stavu kněžskému věnovati chtějí. Nebo: »*Kdo nevchází dveřmi do ovčince, ale jinudy vstupuje, ten jest zloděj a lotr.*« (Jan 10., 1.) Kdo tedy svěcení přijímá, aniž by byl od Boha povolán, dopouští se krádeže, poněvadž si přivlastňuje milost, kterou Bůh mu dáti nechce. »Ti jsou zloději a lotry nazýváni,« praví Cyrill Alexandrinský (in Joann. 10.), »kteří si osvojují milost, aniž čekají, až jim bude od Boha dána.«

Též sv. Pavel píše ve svém listu k Židům (5., 4.—5.): »*Aniž kdo sám sobě osobuje té cti; ale kdož povolán bývá jako Aron. Tak i Kristus ne sám sebe oslavil, aby byl nejvyšším hnězem, ale ten, kterýž k němu řekl: Syn můj jsi ty.*« Protož ať nikdo, byť byl sebe učenější, sebe moudřejší a sebe světější, do svatostánku nevstupuje, nebyl-li dříve od Boha sámého povolán a připuštěn. Sám *Ježíš Kristus*, ačkoliv byl jistě ze všech lidí nejučenější a nejsvětější, ježto v něm »*skryti jsou všickni pokladové moudrosti a umění*« (Koloss. 2., 3.), chtěl napřed od Boha povolán býti, než úřad kněžský na sebe vzal. (Opere Ascet. di S. Alf. V. III. Selva P. I. cp. 10. n. 1.)

»*Jeden každý má od Boha vlastní dar: jeden tak a jiný jinak.*« (I. Kor. 7., 7.) Slova ta znamenají dle výkladu učených bohoslovců, zejména sv. Tomáše, že Bůh udílí každému hojných milostí, aby mohl plniti povinnosti stavu, k němuž povolán jest. (Suppl. qu. 35. a. 1.) Neboť, praví světec na jiném místě (3. p. qu. 27. a. 4.), Bůh ty, které si vyvolil, také připravuje a všechno tak pořádá, aby způsobilými byli úřad, k němuž je povolal, spravovati dle slov sv. apoštola říkacího: »*Dostatečnost naše jest z Boha, kterýž nás i způsobilý učinil (býti) služebníky nového zákona.*« (II. Kor. 3., 5.—6.)

Jako tedy každý jest způsobilý povinnosti toho úřadu konati, k němuž od Boha povolání má, tak jest naopak neschopný řídití úřad, k němuž povolán není. Noha, která je k chůzi stvořena, není schopna viděti; oko, kterým vidíme, není schopno slyšeti. Podobně nebude moci ani ten povinnosti stavu kněžského plniti, kdo od Boha k tomu povolán není. Pán jest, který sám dělníky si volí, by na vinici jeho pracovali. »*Já jsem vyvolil vás a postavil jsem vás, abyste šli a užitek přinesli.*« (Jan 15., 16.) Kristus Pán neřekl svým učenníkům, že mají hledati lidi, kteří by úrodu sklidili; nikoliv, nýbrž řekl, že mají Pána žní prositi, »*aby poslal dělníky na žeň svou.*« (Luk. 10., 2.) Proto pravil: »*Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.*« (Jan 20., 21.)

Svatý Tomáš praví, že člověk jedině mocí Boží ku kněžství povýšen býti může, poněvadž důstojnost kněžská jest nadpřirozená. Kněz je náměstkem *Krista Pána*; jeho cílem jest lid posvěcovati a k spáse věčné vésti. Kdo však sám

ze sebe této velké důstojnosti dojíti chce, na tom naplní se slova moudrého Šalomouna: *»Když vzhůru pozdvižen byl, bláznem se ukázal.«* (Přísl. 30., 32) Kdyby byl takový zůstal v stavu světském, mohl snad býti zbožným křesťanem; ale tak jest špatným knězem a místo, aby církvi prospíval, jí škodí.

Římský katechismus praví o takových kněžích: Není lidí nešťastnějších a politování hodnějších. Nebo co dobrého konati může kněz, který bez povolání do služby církevní se vedral? Není možno, pravý svatý Lev, by dobrý konec vzalo, co tak špatně začalo. Též sv. Vavřinec Justin. praví: *»Jaké pak ovoce může nakažený kořen přinéstí?«* Náš milý Spasitel praví sám: *»Všeliké štípení, jehož neštípil Otec můj nebeský, vykořeněno bude.«* (Mat. 15., 13.) Bůh kněze, kteří ku kněžství povolání nejsou, k jejich věčné potupě a hanbě opustí: *»Neposílal jsem proroků,«* praví Pán ústy proroka Jeremiáše (23., 21. a 39.), *»a oni běhali; protož — dodává Bůh — hle, já vezmu vás a ponesu a pustím vás a město, které jsem dal vám a otcům vašim, od tváři své. A dám vás v pohanění věčné a v hanbu věčnou, kteráž nikdy nepřijde v zapomenutí.«*

Proto, praví Petr de Blois, není to milost, dopustí-li Bůh, by takový nepovoláný knězem se stal, nýbrž jest to spíše trest Boží; nebo strom, který nezapustil hlubokých kořenů a který všem větrům jest vystaven, bude brzy vyvrácen a do ohně uvržen. Též sv. Bernard praví, že kdo do svatostánku vkročil nevěren, t. j. bez povolání, nevěrně tam také pracovati bude; ten bude Kristu Pánu se protiviti a místo, aby pracoval o

spáse duší, bude spíše příčinou jejich záhuby a smrti (declam. c. 7) dle slov Pána: *»Zloděj nepřichází, než aby kradl a zabíjel a hubil.«* (Jan 10., 10.) (Opere Ascet. di S. Alfonso Vol. III. Selva di mat. pred. P. I. cap. 10, nr. 13.—15.)

3. O známkách povolání k stavu kněžskému.

Mluvíme-li o povolání k stavu kněžskému, vzniká sama sebou otázka: dle čeho pak možno poznati, kdo jest od Boha povolán a kdo ne? Které pak jsou známky povolání ku kněžství?

Sv. Alfons praví, že ani vznešený rod, ani přání a vůle rodičů nejsou samy o sobě žádnou známkou povolání. Jeho slova jsou: *»Uvažme, dle kterých známek nám možno poznati, zdali kdo má povolání k stavu kněžskému či ne. Ku známkám těmto nepatří vznešený rod; neboť sv. Jeroným praví (in ep. ad Tit. 1. 5.): »K tomu, aby někdo byl povolán, vůdcem lidu na cestě věčné spásy býti, třeba ohled bráti na ctnostný život a nikoliv na vysoký rod.«* Totéž praví také sv. Řehoř: *»Zbožný život a nikoliv zásluhy rodu rozhoduje, které si Bůh za hodné vyvolil.«*

Podobně není také vůle rodičů známkou vyššího povolání; neboť velmi často se stává, že rodiče, nutí-li své syny k stavu kněžskému, nemají na mysli tak jejich spásu, jako svůj a svých dítek a přátel časný prospěch. *»Matky,«* praví sv. Jan Zlatoústý (hom. 35. in Matth.). *»milují dítky své dle těla, ale ne dle duše; přejí si, by dítky jejich dobře se měly zde na světě, a nedbají toho, jak se jim povede jednou na věčnosti.«* My musíme býti přesvědčeni, že co se volby stavu kněžského týká, nemáme větších nepřátel

než příbuzné, což i sám Kristus Pán naznačil slovy: »*A nepřátelé člověka (budou) domácí jeho.*« A dodává: »*Kdo miluje otce aneb matku více nežli mne, není mne hoden.*« (Mat. 10., 36. a 37.) Ó, jak mnoho kněží uzříme v den posledního soudu mezi zavrženými, poněvadž se dali jen k vůli svým rodičům vysvětit!

Ani slavný rod, ani vůle rodičů nejsou tedy známkou pravého povolání k stavu kněžskému; ba ani nadání, *ani dovednost*, kterou kdo při úkonech kněžských na jevo dává, není ještě známkou povolání dostatečnou, poněvadž nutnou podmínkou pravého povolání, které od Boha přichází, jest *mimo potřebné nadání a schopnosti též zbožný život.*

Nuže. *které tedy známky* mohou nám býti zjevným důkazem, že někdo k stavu kněžskému povolán jest?

První známkou jest dobrý úmysl, jež kdo při volbě stavu má. Do svatostánku třeba dveřmi vcházeti, a dveřmi těmito není nikdo jiný, než Kristus Pán sám: »*Já jsem dvěře ovcí. Skrze mne vejde-li kdo, spasen bude.*« (Jan 10., 7. a 9.) Branou tou není tedy láska k rodičům, dobro rodiny, vlastní prospěch nebo vlastní čest. Pravý úmysl má ten, kdo chce Bohu sloužiti, jeho čest množiti a o spásu duší pracovati. Kdo tedy, praví jeden učený spisovatel, prost všelikých nemístných náklonností stav kněžský si volí proto, aby Bohu sloužil a o spásu duší pracoval, ten smí doufati, že jest od Boha povolán. (Cont. Tourn de sac. ord. qu. 4., a. 4.) Kdo však ze ctižádosti, z prospěchářství a z pýchy vysvětit se dá, toho nevolá Bůh, nýbrž toho ďábel po-

hání. (Hallerius ap. 1., sect. 4., cap. 2., § 4.) Kdo však takovým nehodným způsobem svěcení přijímá, praví sv. Anselm (in c. 5., ad Hebr.), ten sobě milost Boží krade, ten nesvolává na sebe požehnání, ale kletbu Boží.

Druhou známkou povolání Božího jest k stavu kněžskému potřebné nadání a vzdělání. Kněží mají býti učiteli lidu, zákon Boží hlásající a vykládající. »*Rtové kněze mají ostříhati umění a z úst jeho hledati budou zákona.*« (Malach. 2., 7.) Sidonius Apollonius pravil: »Lékařové, nemající zkušenosti, připraví mnohé o život.« Tak i kněz bez vědomostí, zvláště dáva-li jako zpovědník mylná naučení a udílí-li špatnou radu, bude mnohým duším k záhubě, poněvadž mu lid jakožto knězi ochotně věří. »Jen ti,« praví Ivo Karnotenský, »mají k svěcení připuštění býti, kteří svým zbožným životem a svými vědomostmi schopnými se býti ukážou« (ep. 213.).

Třetí známkou povolání k stavu kněžskému jest opravdový zbožný život. Proto musí ten, kdo vysvěcen býti chce, nevinný život vésti a nikoliv hříchům oddán býti. Sv. Pavel žádá, by ten, kdo knězem býti chce, byl prost každé viny, a proto píše k Titovi, aby »ustanovil po městech kněží, jakož i já jsem tobě nařídil, jestli kdo bez ouhony« atd. (Tit. 1., 5. a 6.) Též v nařízeních svatého sněmu Nicaejského čteme, že v prvních staletích církve ten, kdo jediného těžkého hříchu se dopustil, nesměl na kněze vysvěcen býti (can. 9.). Též sv. Jeroným praví, že nepostačí, je-li kdo při vysvěcení samém prost hříchu, nýbrž že k přijetí svěcení jest třeba, by žadatel od křtu svatého nikdy těžce se neprohřešil (in ep. ad

Tit. 1.). Později tato přísná kázeň v církvi přestala; ale tolik přece vždy se požadovalo, by ten, kdo těžce se provinil, před vysvěcením alespoň po delší dobu svědomí své čisté zachoval. To poznáváme z listu (cap. 1., de diac.), v němž papež Alexandr III. píše arcibiskupu Remešskému o jakémsi jáhnu, který jiného zbil, že lituje-li zločinu svého opravdově a dosáhl-li odpuštění a vykonal-li pokání, smí opět k vykonávání svého svěcení připuštěn býti. Načež dovoluje biskupu, by vinníku, dal-li by příklad dokonalého života, udělil také svěcení kněžstva.

Kdo tedy ví, že jest dosud oddán nějakému těžce hříšnému návyku, ten bez těžkého hříchu nemůže se opovážiti svěcení přijmouti. »Hrůza mne obchází,« pravil sv. Bernard, »uvážím-li, od koho a proč jsi povolán, zvláště nečinil-li jsi napřed žádného pokání. Neboť pravý pořádek žádá, bys napřed své vlastní svědomí vyléčil, než na to pomyslíš, svědomí jiných léčiti.« Starší jeden spisovatel praví o opovážlivcích, kteří plni ztých návyků se neostýchají duchovní stav nastoupiti, že by mnohem více zasluhovali vedeni býti na popraviště nežli k svěcení. Ti tedy, praví sv. Isidor, kteří dosud zlým návykům hoví, nasmějí k správě církevní moci připuštěni býti. (Lib. 3. de summo bono c. 34).

Kdo však chce do služby církve býti povýšen, nemá jen hříchů prost býti, nýbrž musí mimo to *skutečně zbožný život (bonitas positiva) vésti* a na cestě dokonalosti vskutku již kráčet a v ctnostech již aspoň nějakou zručnost míti. Dle všeobecného mínění bohoslovců není na tom dosti, aby žadatel svěcení, který až do té

doby, kdy vysvěcen býti má, zlému návyku byl oddán, jen hoden byl svátost pokání přijmouti: nýbrž musí napřed hodným se učiniti, aby také svátost svěcení přijmouti mohl. Kdo svěcení přijmouti chce, nemá totiž jen stav hříchu smrtelného opustiti, nýbrž musí mimo to, jak už řečeno, opravdu ctnostný život vésti, jak ze slov papeže Alexandra III. shora uvedených vysvítá, na základě kterých soudím, že pokání postačuje, aby ten, kdo svěcení již přijal, moc svěcení vykonávati, ale nikoliv, aby svěcení přijmouti směl.

Témuž učí sv. Tomáš řka: »Svěcení předpokládá aspoň nějaký stupeň svatosti; proto třeba břímě svěcení jen na ty vkládati, v nichž svatost života již vysušila zdivo hříchu« (2. 2. qu. 189. a. 1. ad 3). Také sv. Dionysius praví: »Nikdo ať se neopovažuje býti v záležitostech k Bohu směřujících vůdcem jiného, nestal-li se napřed sám Bohu svým životem co nejpodobnějším« (cap. 3. eccl. Hier.). Sv. Tomáš to odůvodňuje řka: Čím více svěcenec svou důstojností lid převyšuje, tím více musí také svatostí života nad jiné vynikati (qu. suppl. 35. a. 1. ad 3); a kdo skrze svěcení obdržel moc nejvznešenější tajemství konati, (ježto slouží Ježíši Kristu samému v nejsv. Svátosti Oltářní), musí větší vnitřní svatostí se vyznamenávati, než jaká se požaduje od řeholníka (22. qu. 100. a. 8).

Z té příčiny zapovídá sv. apoštol novokřtěné světiti (Tim. 3. 6) t. j., jak sv. Tomáš slova ta vykládá, ty, kteří nejen podle let, ale i podle dokonalosti jsou nováčkové. Ostatně praví sněm Tridentský: »Biskupové ať vědí, že

jen hodné k svěcením připouštěti smějí, jichž osvědčená ctnost nahraňuje stáří,« podle slov písma sv.: »*Věk starý, život neposkvrněný.*« (Moudr. 4, 9). »O tomto opravdu ctnostném životě«, praví sv. Tomáš, »třeba však míti jistotu.« (Suppl. 36. a. 4. ad 3), zvláště, co se ctnosti čistoty týče. Neboť sv. Řehoř (Lib. I. ep. 42) nařizuje: nikdo ať není připuštěn k posluhování při oltáři, jehož čistota napřed vyzkoušena nebyla. Žádal pak světec, aby zkouška ta aspoň několik roků trvala.

Jaké tedy zodpovídání budou jednou u Boha míti ti faráři a všichni ostatní, kteří žadatelům kněžství vysvědčení dávají, že často svátosti přijímají a že příkladně žijí, ač vědí, že pravý opak toho jest pravda. Kdo taková lživá vysvědčení potvrzuje (vysvědčení, která nejsou, jak by se mnozí rádi vymluvili, úkonem lásky bliženské, nýbrž naprosto se protiví lásce povinné Bohu a církvi), činí se účastným všech hříchů, kterých se žadatel svěcení jednou dopustí; neboť biskupové se spoléhají na pravdivost takových vysvědčení, a bývají oklamáni. Proto nesmí farář, potvrzuje-li takové vysvědčení, spolehnouti se na svědectví jiných, jelikož nemůže dotvrditi, o čem sám osobně se nepřesvědčil, že totiž žadatel vskutku častěji svátosti přijímal a příkladný život vedl.

Co pak se týká zpovědníků žadatelů svěcení, nesmí žádný zpovědník nikomu, kdo hříchu nečistoty jest oddán, dovoliti, aby svěcení přijal, nenabyli-li dříve mravní jistoty, že se žadatel zlého návyku již sprostil a v ctnosti čistoty se zdokonalil jakož ani žádný biskup nesmí nikoho

vysvětit, kdo v ctnosti svaté čistoty se neosvědčil. (Opere ascet. di S. Alfonso, Vol. III. Selva di mat. pred. P. I. cap. 10. nr. 3—10.).

4. O zkoumání pravého povolání.

Z toho, co dosud řečeno, s dostatek již poznáváme, že šťastná a správná volba stavu není možná bez dlouhého, vážného a zralého uvažování a zkoumání. Každému tedy třeba povolání své zkoumati a potom teprv stav svůj si voliti.

O nutnosti tohoto zkoumání píše sv. Alfons:
 »Kdo si přeje vysvěcen býti, ať napřed dobře uvažuje a zkoumá, zdali jest také od Boha k stavu kněžskému povolán.«
 »Poněvadž důstojnost tato jest velká«, praví sv. Jan Zlatoustý,
 »musí povolání k ní Bohem samým potvrzeno býti, aby jen hodní vysvěceni byli.« (Hom. 5. in 1. ad Tim. 1). ibid. nr. 3.)

»Biskupové, kteří nepovoláné k svěcením připouštějí, hřeší těžce, poněvadž nedbají rozkazu apoštola: »*Neuzkládej rukou rychle na žádného, aniž buď cizích hříchů účasten.*« (I. Tim. 5, 22). Slova ta vykládá sv. Lev ve svém prvním listu k afrikánským biskupům takto: »Což jinébo znamená, cizích hříchů účastným býti, než takové světit, kteří nezasluhují, by vysvěceni byli?« Proto v cap. Nullus dist. 24. se všeobecně biskupům poroučí: »Nikdo nesmí vysvěcen býti, kdo by dříve nebyl zkoušen.« (Sti. Alfonsi Homo apost. Append. II. cap. II. nr. 45. Editio septima Veneta.)

Jak ale zkoumání to dít se má?

Sv. Alfons praví: »Chce-li kdo poznati, má-li posláni vskutku od Boha, musí hledati na sobě

známky povolání. »*Kdo z vás*«, čtete v evangeliu sv. Lukáše, »*chtěje stavěti věž, nese dne prve a nepočítá nákladů, kteříž potřebni jsou, bude-li mít dosti k dokonání?* (Luk. 14, 28).« (Opere ascet. di S. Alfonso, Vol. III. Selva di mat. pred. P. I. cap. 10. nr. 3.).

Především tedy je třeba, by každý uvažoval, zdali na sobě vsutku nachází *ony tři známky povolání* k stavu kněžskému, o nichž jsme právě byli mluvili. Kdo pak se dosti přesvědčil, že známky ty má, může pevně doufati, že má i povolání. Avšak jest také třeba zkoumati, zda nestojí snad žadateli svěcení v cestě *nějaká z překážek v církevním právu uvedených*.

Zkoumání pravého povolání má se pak díti vážně a svědomitě a sice ode všech, kteří před Bohem povinni jsou povolání svěcenců zjisti.

Především jest *biskup sám vázán*, bezpečně zvěděti, zdali žadatelé s pravým úmyslem svěcení přijmouti chtějí, zda opravdu ctnostným životem k svěcením se připravili a zda potřebných vědomostí nabyli, aby mohli svěcení hodně přijmouti a kněžskou moc důstojně spravovati. Za tím účelem jest nejvýš prospěšno, aby biskup aspoň někdy se žadateli kněžství se také osobně stýkal a s nimi rozmlouval a je tak osobně poznával a je sám poučoval. Jediné slovo biskupa dovede často klerika lépe poučiti a v dobrém utvrditi než dlouhé přednášky jiných.

Potom jsou povinni povolání těch, kteří vysvěcení býti mají, zkoušeti také *duchovní vůdcové a rádcové* k tomu určení, totiž představení kleriků a zpovědníci.

O zpovědnících píše sv. *Alfons*: »Zpovědník nesmí nikdy chtít sám napřed již určit, jaký stav kdo si voliti má, nýbrž musí povolání každého svědomitě zkoumati a potom teprv mladíku onen stav raditi, k němuž od Boha povolán jest.

Zpovědník ať tedy napřed se přesvědčí, není-li snad povolání žadatelově na překážku buď nedostatek zdraví, nebo nadání a potřebných schopností anebo chudoba příbuzných. Zvláště však ať zkoumá, zda žadatel má pravý úmysl, totiž s Bohem úžeji spojenu býti, nebo nebezpečím hříchu ujíti.

Má-li však žadatel svěcení všechny známky povolání, nemůže mu a nesmí, jak učí sv. Tomáš, ani zpovědník, aniž kdo jiný bez těžkého hříchu zrazovati, by stavu dle povolání svého si nevolil, ačkoliv z opatrnosti bude mnohdy třeba, provedení úmyslu takového odložit a zatím žadatele ještě lépe zkoušeti, je-li ve svém úmyslu, světa se zříci, pevný a vytrvalý; a této zkoušky je zvláště třeba, věděl-li by zpovědník, že jest žadatel příliš mladý nebo nestálý, a že se k takovému kroku odhodlal při missii nebo při duchovních cvičeních; protože při takových příležitostech bývá člověk snadno samá horlivost; ale sotva že první nadšení přešlo, již také dobrá vůle a dobré předsevzetí v nic se rozpadává.

Světští kněží mají tytéž, ano ještě větší povinnosti nežli řeholníci, a žijí k tomu uprostřed těchže nebezpečí jako lidé světští. Proto chce-li někdo opravdu dobrým knězem světským býti, musí již napřed velmi spořádaný život vésti, musí her, zahálky a zlé společnosti se vystříhati a za to tím více se modliti a častěji svátosti přijímati; neboť jinak se vydá jistě v nebezpečí věčné záhuby;

zvláště, chce-li býti knězem jen, aby přání rodičů vyhověl a jim prospěšným se stal.« (Sti. Alfonsi Homo apost. Tom. III. Tract. ult. nr. 39—40.)

Mimo to jest nezbytně třeba, aby také *žadatelé kněžství sebe sami zkoumali*, zda povolání mají; neboť což by vše ostatní prospělo, kdyby žadatelé sami sebe zkoumati opomenuli?

Jest pak jim při tomto zkoumání třeba hlavně *tři věci*, totiž odevzdanosti do vůle boží, upřímnosti a vroucí a vytrvalé modlitby.

Především tedy *ať jsou úplně s vůlí boží spokojeni*; ať je volá Bůh sem nebo tam, jeho nejsvětější vůle děj se všude a ve všem; ať nás chce Bůh míti v tom nebo v onom stavu, jisto jest, že jen v tom stavu, v kterém nás Bůh míti chce, šťastni budeme, jen v tom stavu nalezneme celé své blaho časné i věčné. Proto spokojenost svůlí Boha, volajícího nás ať do toho či do onoho stavu, jest první podmínkou při zkoumání pravého povolání.

Potom třeba také, by žadatelé kněžství byli *upřímní ku svým duchovním rádcům a vůdcům* a zvláště *ku svým zpovědníkům*; neboť bez této upřímnosti jest naprosto nemožno, by zpovědník správně povolání kajícího posoudil. Čím upřímnější kdo jest, s tím větší jistotou bude možno o jeho povolání souditi.

Nejvýš důležito jest však, aby žadatelé kněžství hodně, *horlivě a vytrvale se modlili*. Biskup Falcoja psal sv. Alfonsovi: »Povolání musí přijíti od Boha, jenž sám ví, které si vyvolil; nám třeba jen zkoumati, zda ti, kteří se nám zdají býti vhodnými, vskutku od Boha povolání jsou. A tu se přiblížíme tím více k pravdě, čím méně v sebe samé dů-

věřovati budeme. Nám třeba jen se modliti a Boha za to prositi, by poslal, které poslati chce.« (Lett. di Falc. a S. Alf. 5. ott. 1735.)

Toho přesvědčení byl též *sv. Alfons* sám. Považoval modlitbu zvláště při volbě stavu za nejvyšš důležitou. Věděl, že Bůh musí každého osvítiti, by své povolání poznal, a jej síliti, by také dle poznání svého stav svůj si volil. Ano, byl přesvědčen, že mnozí povolání k duchovnímu stavu od Boha jen neustálými a nejvroucnějšími modlitbami si vyprositi musí, tak že mnohá zbožná duše mnohému mladíku, nebo mnohá matka dítěti svému jako *sv. Monika* *sv. Augustinovi* povolání kněžské od Boha jen svými prosbami vymohla.

Proto *sv. Alfons* chtěl, by nejen alumnové vždy co nejvíce se modlili, ale by též všichni ostatní časté a horlivé modlitby k Bohu vysílali za ty, kteří vysvěcení býti mají. Sám pak než se knězem stal, neustále na modlitbách trval, ano již před přijetím duchovního roucha po několik měsíců výhradně zbožnému životu se věnoval.

Jen jednoho velmi neblahého omylu třeba se tu varovati. Nikdo totiž nesmí svěcení přijmouti věda, že povolání nemá, ač se modlil, by ho Bůh povolal; a nikdo, nemá-li jistoty o svém povolání, nesmí svěcení přijmouti s tím úmyslem, že si povolání po přijetí svěcení od Boha svými modlitbami vynutí. Výrok *sv. Augustina*: »*Nejsi-li povolán, učiň, bys povolán byl*«, rozumí se

a) o těch, kteří dosud jistoty o povolání svém nemají, ale jistoty nabýti chtějí dříve ještě, než se pro stav duchovní rozhodnou; ti tedy zvláště ať se modlí, by je Bůh osvítil, a jim vůli svou poznati dal. A potom rozumí se výrok ten též

b) o těch nešťastnících, kteří již jednou hříšně bez povolání kněžími se stali a nyní bohužel kněžími zůstatí musí; ti mají se též modlití, by si alespoň modlitbou vyprosili těch milostí, kterých z povolání nemají, aby jako kněží své povinnosti plniti a věčnému zavržení ujíti mohli.

Avšak nikdy a nijakým způsobem nebude lze onen výrok sv. Augustina vykládati v ten smysl, jakoby někdo směl i bez povolání svátost svěcení kněžstva přijmouti s tím úmyslem, že si jako kněz povolání od Boha vyprosí. Takový nešťastník by těžce hřešil jako ti, kteří bez povolání v stav kněžský se vetřeli.

5. O povinnosti, dle poznaného povolání stav svůj si voliti.

Především vizme, kterak *sv. Alfons* sám hlasu Božího poslechnouti neváhal, když poznal, že jest k stavu kněžskému povolán. Nedal se ničím a nikým od povolání svého odvrátiti, nedbal žádných překážek a nelekal se žádných obětí; s největší ochotou zřekl se světa a všelikých marností jeho pro Krista Pána a byl odhodlán vše trpěti, aby jen vůli boží vyplnil.

Když mu Don Muzio di Maio, president královského soudního dvoru domlouval, aby se úmyslu svého vzdal, odpověděl mu *sv. Alfons* co nejrozhodněji: »Bůh mne volá, a já musím poslechnouti.« A když vlastní otec Don Giuseppe všechny možné pokusy činil, by svého syna od povolání kněžského odvrátil, ano když na prosby otce i sám benediktinský opat di Miro à S. Severino Alfonsa přemlouval, aby tak povážlivého kroku nečinil, řekl *sv. Alfons*: »Přál bych si,

důstojný otče, abyste byl tak přesvědčen jako já o tom, že mne Bůh ne ve světě, ale v duchovním stavu míti chce. Mé přesvědčení mne zavazuje, hlasu nebe mne volajícího následovati. Já tuto povinnost cítím a jsem odhodlán hlasu Božího více poslechnouti, nežli přání otce svého.*

Tak přemohl *sv. Alfons* překážky všechny, které jeho povolání činěny byly, a stal se knězem. A jak sám jednal, tak chtěl, by jednali i ti, o nichž věděl, že je Bůh k stavu duchovnímu volá.

Mladému Don Celestino de Robertis, který byl sice odhodlán knězem se státi, ale pro jakési záležitosti celý rok s provedením úmyslu svého odkládal, psal *sv. Alfons*: »Toto odkládání může vám býti velkým nebezpečím, že ztratíte povolání. V záležitosti povolání je satan velmi lstivý; nemůže-li někoho od povolání odvrátiti, alespoň ho pohne k stálému odkládání; tak se ďáblu podařilo již mnohého o povolání připraviti. Jak se dovídám, lze z okolností s úplnou jistotou souditi, že vás Bůh volá; vaše věčná spása závisí tedy úplně na tom, abyste hlasu Božího poslechl.

Proto vás prosím, byste co nejdříve mne navštívil a se mnou si o té věci promluvil; nebo myslím, že mi bude možno, setrváte-li při dobré vůli, vám mnohem kratší cestu k cíli ukázati . . . Jedná-li se o to, hlasu Božího poslechnouti, jest třeba zmužile a s veškerým úsilím jíti vpřed; nic na tom nezáleží, nelíbí-li se to příbuzným, jen když se Bohu líbíme a duši svou spasíme.

Než, mluvím snad nadarmo! Snad jste se již svého úmyslu vzdal anebo vaše touha již schladla . . . budiž tomu jakkoliv; slova má vám aspoň na novo připomenou vůli Ježíše Krista, který chce,

byste zcela jeho službě se věnoval, a dají vám svědectví, že jsem vás v dobrém úmyslu co nejvíce podporovati chtěl. A nemůžete-li ihned sám přijíti, aspoň mi pište . . . abych věděl, zda jste úmyslu svého dosud nezměnil, abych vám, co mi jen možno bude, nápomocen byl.

O tomto mém psaní a o volbě stavu doporučím vám úplné mlčení zachovati. Nebo doví-li se o tom jiní, najde satan prostředků dosti, aby vám dělal všelike překážky a vás učinil v dobrém úmyslu vlašným.« (Lett. di S. Alfonso a de Robertis 15. Marzo 1744).

De Robertis upokojil světce, že svému dobrému úmyslu jistě věren zůstane. Ale *sv. Alfons* psal mu znova :

»Kdybyste býval se mnou mluvil, snad jste mohl již teď býti z Egypta.« Připomíná pak znovu, jak přísnou povinností každého jest, zjevnému povolání Božímu neodpíratí, a dodává: »Bůh trestává co nejpřísněji ty, kteří pohrdají tak velkými a mimořádnými milostmi. Jak toto psaní dostanete, věnujte se Bohu . . . odhodlán vše to učiniti, co vám poradím.«

Potom klade *sv. Alfons* mladému de Robertis na srdce, jak nevyhnutelně nutná jest v záležitosti povolání velkomyslná obětovnost a rozhodná odhodlanost, a píše dále: »Můžete-li přijíti, neváhejte ani okamžik a přijďte. Nebudete první, který jako laik bez vysvěcení přijat budete, jen když splníte podmínky a chcete Bohu zcela se věnovati. V několika dnech bylo jich více přijato, kteří domov opustili, aniž byli příbuzným něco řekli, poněvadž vskutku nikdo není povinen příbuzným sděliti, že chce do stavu duchovního vstoupiti; naopak, ta-

ková důvěra bývá často nejvyšš nebezpečnou a může leckomu býti příčinou ztráty povolání, milosti Boží i věčného spasení.

Zřekněte se příliš něžné náklonnosti k příbuzným a vzmužte se. Bůh vás nevolá k nějakému úřadu ve světě; volá vás na místo, kde se máte státí svatým. Buďte bedliv, byste hlasu Božímu byl věren . . . a učiňte odhodlaně první krok. Na kroku tom bude záviseti vaše vyvolení a množství milostí, dobrodiní a radostí, kterých vám Bůh uděliti zamýšlí zde i jednou na věčnosti.«

Potom napomíná *sv. Alfons* co nejdůtklivěji de Robertis, by se horlivě modlil, zvláště k Rodičce Boží a končí: »Tak tedy jednejte a jistě zvítězíte. Doufám, že z tohoto dopisu poznáte mé přání a je též jistě schválíte, přání totiž, byste byl opravdu svatý a Bohu zcela náležel, a jsem přesvědčen, že z vděčnosti budete Ježíše Krista prositi, by vás takovým učinil, jakým bych vás rád mít chtěl.

Doporučte se také *sv. Stanislavu Kostkovi*, aby vám vyprosil téže zmužilosti, povolání Božího následovati, jakou tento svatý mládenec sám měl.« (Lettere di S. Alfonso a de Robertis 7. Aprile 1744.)

De Robertis byl povolání svému věren. V létě 1745 byl od *sv. Alfonsa* přijat a stal se jeho nejhorlivějším spolupracovníkem na vinici Páně.

A teď se tažme, proč pak *sv. Alfons* tolik na to naléhal, aby každý povolání k stavu duchovnímu neprodleně následoval? Příčinu toho uvádí *sv. Alfons* sám, řka:

»Musíme o tom vždy pevně přesvědčeni býti, praví *sv. Řehoř*, že spása každého člověka závisí hlavně na povolání, k němuž nás Bůh určil. Pří-

čina toho jest patrna. Neboť Bůh sám určuje napřed dle své moudrosti každého pro ten neb onen stav a potom mu dává přiměřených sil a milostí. Bůh milostí svých, praví sv. Cyprián, nám rozdává dle svého a nikoliv dle našeho ustanovení. Toť pořádek, dle něhož vyvolení každého člověka se děje, jak praví sv. Pavel: *»Kteréž pak předzřídil (Bůh), těch i povolal; a kterýchž povolal, ty i ospravedlnil, kteréž pak ospravedlnil, ty i oslavil.«* (Řím. 8, 30). Za povoláním následuje tedy ospravedlnění, za ospravedlněním oslavení, t. j. dosažení života věčného. Kdo tudíž hlasu Božího není poslušen, nebude ani ospravedlněn, ani oslaven.

A Lessius praví: *»Jestliže ti svědomí říká, že tě Bůh opustí, neuposlechneš-li ho, když tě volá k stavu řeholnímu, a že věčně zahyneš, zůstaneš-li v stavu světském . . . tehdy zhřešíš, neuposlechneš-li povolání Božího.«* Já však mám za to: Hřeší-li těžce, kdo jiného od povolání odvrací, a to pro škodu, kterou mu na duši působí, jak pak bude hříchu prost ten, kdo jistě ví, že jest od Boha ke stavu dokonalému povolán a přece ve světě zůstati a tak v největší nebezpečí věčného zavržení se vydati chce? Učený Habert píše, že kdo si vyvolil stav, k němuž od Boha povolán není, byť i v něm (vůbec řečeno) spasení dojíti mohl, přece jen s největší obtíží spasen bude; neboť bude jako z kloubu vytržený úd, který jen stěží se pohybovati a pracovati dovede. Tak bude i ten sotva spasen, kdo povolání vyššího nedbá a ve světě zůstati chce, poněvadž mu Bůh ve světě hojných milostí odepře, kterých mu v řeholním stavu dáti chtěl.

A bez těchto milostí by sice mohl spasení věčného vůbec dosíci, ale ve skutečnosti ho nikdy nedojde. Když císař Mauritius svým vojínům zakázal, že nesmějí do řeholního stavu vstupovati, psal mu sv. Řehoř, že zákon ten jest nespravedlivý, poněvadž mnohým zavírá bránu nebeskou. »Nebo jsou mnozí (to jsou slova sv. Řehoře), kteří nebudou spaseni, neopustí-li všechno ve světě.« Že by však nemělo býti hříchem, do takového nebezpečení věčné záhuby se uvrhnouti, o tom přesvědčiti se nedovedu. Je-li to však hřích těžký anebo jen lehký, to ať jiní rozhodnou.« (Sti Alfonsi Homo apost. Tom. I. Tract. XIII. Cap. I. nr. 26.)

Slova tato, která přímo jsou arcize o stavu řeholním řečena, rozumí se tím větší měrou o stavu kněžském. Nebo stav kněžský jest stav vznešenější než stav řeholní; a milost povolání k stavu kněžskému jest milost větší nežli milost povolání k stavu řeholnímu. A čím větší milostí kdo pohrdá, tím větší škodu z toho má a tím většího hříchu se dopouští.

Nuže, co z toho, co dosud bylo řečeno, následuje?

a) Následuje z toho především, že nikdo, koho Bůh k stavu duchovnímu volá, nemá se nikým a ničím od svého povolání dát odvrátiti. Zbožný biskup Trojanský, Monsignore Cavalieri, strýc sv. Alfonsa, dal těm, kteří ho prosili, aby Alfonsa od předsevzetí, knězem se státi, odvrátil, tu krásnou odpověď: »Já jsem přinesl sám v oběť své prvorozenství, abych svou duši spasil, a teď bych měl něco činiti, co by mne i mého synovce do věčné záhuby uvrhlo?«

Sv. Alfons píše: »Rodiče, kteří bez dostatečné a spravedlivé příčiny dítky své od povolání jejich zdržují, ať způsobem zlomyslným a lstivým nebo dotěrnými prosbami a Bůh ví jakým slibováním aneb i hrozbami, jistě těžkého hříchu se dopouštějí. Tak učí sv. Antonín, Navarrus, Tournely, Abelly, učenci Salamanští, Concina, Sporez, Mazotta a jiní. A učenci tito praví, že nejen rodiče, ale všichni, kteří jiné od povolání jejich odvracejí, těžce hřeší, poněvadž jim těžce na duši škodí. Rodiče pak hřeší hříchem dvojnásobným, poněvadž jsou též z nábožnosti povinni o větší duševní blaho dítek ze všech svých sil pečovati, jak právem poznamenává Bonacina.« (Sti Alfonsi Homo apost. Tom. I. Tract. XIII. cap. I. nr. 25.)

»Zvláště pak zpovědník ať se varuje někoho z lidských ohledů od povolání zdržovati, poněvadž by toho dle slov sv. Tomáše bez těžkého hříchu učiniti nemohl. Kolik však je zpovědníků tak nevědomých, že si z toho pranic nedělají, když mladým lidem, aby se jejich příbuzným zavděčili, povolání k dokonalému životu zrazují a jim domlouvají, že mají v té věci rodičů poslechnouti. Je však učení bohoslovců všeobecné, že každý stav svůj si voliti může sám, a že třeba Boha, který nás do nějakého stavu volá, více poslouchati než lidí.« (Sti Alfonsi Homo apost. App. IV. § 1. nr. VIII.)

b) Ať nikdo se nezdráhá vstoupiti v stav kněžský z bázně velké zodpovědnosti u Boha. Úřad kněžský je sice úřad zodpovědný; povinnosti kněžské jsou povinnosti veliké a obtížné. Ale čím těžší jsou povinnosti stavu, tím hojnější jsou též milosti, kterých Bůh každému udílí, by po-

vinnosti své, byť i těžké byly, ochotně, ano lehce a radostně plniti mohl. A jisto jest, že kdo je z povolání knězem, koná v stavu kněžském i ty nejtěžší povinnosti s milostí Boží snáze a s větší radostí, než by ve světě zastával povinnosti mnohem menší, kdyby byl proti vůli Boží v stavu světském zůstal.

Sv. Alfons píše: »Dá-li nám Bůh povolání, poskytne nám též potřebné pomoci.« »Původce cti mně prokázané«, praví sv. Lev, »bude též mým pomocníkem při pracích povolání; neboť kdo udílí důstojnost a úřad, dává též pomoc a sílu.« (Sermo in die asspt.) Totéž řekl i Kristus Pán: »*Já jsem dvéře. Skrze mne vejde-li kdo, spasen bude; a vejde i vyjde a pastvy nalezne.*« (Jan 10, 9). Vejde, t. j. kdo od Boha jsa povolán knězem se stane, bude úřad svůj nejen bez viny, ale záslužně zastávati; vyjde, t. j. bude ve všech zlých příležitostech a nebezpečích s pomocí Boží vždy vítěziti; a najde pastvy, t. j. při všech svých úkonech bude účasten zvláštních milostí, jimiž duševní jeho síly vždy více rozmnožovány budou, aby povinnosti svého stavu, k němuž ho Bůh povolal, svědomitě plniti mohl tak, že bude moci pln důvěry zvolati: »*Hospodin spravuje mne, a nic se mi nedostávati nebude; na místě pastvy tu jest mne usadil.*« (Žl. 22, 1—2). (Opere ascet. di S. Alfonso Vol. III. Selva di mat. pred. P. I. cap. 10. nr. 14).

6. O duchovních bez povolání.

Sněm Tridentský (Sess. 25, c. 4) praví, že ti, kteří opovážlivě sami úřad kněžský uchvacují, nemají za služebníky církve, nýbrž za zloděje a za vrahy

považování býti, poněvadž nevešli dveřmi. K tomu dodává sv. *Alfons*: Nepovoláný kněz bude se snad mnoho namáhati a přičiňovati, ale všechna jeho námaha málo mu před Bohem prospěje; ano všechny jeho skutky, které u jiných jsou tak záslužny, jemu jen ke škodě a k záhubě budou. Má-li služebník hlídati dům, on však místo toho z vůle vlastní na vinici pracuje, jistě pánu se nezavděčí, nýbrž dojde, byť i sebe více se namáhal a do únavy pracoval, za to od pána ne odměny, ale trestu. A tak se stane i těm, kteří bez povolání práce úřadu kněžského vykonávají. Bůh jejich práce a jejich námahy neuzná, poněvadž pracují bez jeho vůle. »*Nemám zalíbení ve vás, praví Hospodin zástupů; a darů nepřijmu z ruky vaší*« (Malach. 1, 10). Ano Bůh bude nešťastné takové kněze místo odměny trestati! »*Kdožkoliv by z cizích (t. j. z těch, kteří nejsou jako levité povolání) přistoupil (k stánku), zabit bude*« (4. Mojž.. 1 51). (Opere ascet. di S. Alfonso Vol. III. Selva di mat. pred. P. I. cap. 10. nr. 2.)

Kdo bez povolání svěcení přijímá, jistě těžkého hříchu se dopouští, jak mnozí učení bohoslovci tvrdí. Zvláště pak to praví sv. Augustin, mluvě o trestu Kórea, Dátana a Abirona, kteří bez povolání úřad kněžský zastávati chtěli. »Oni byli zavrženi,« praví, »na výstrahu, by nikdo úřadu velekněze na se nebral, komu by to od Boha samého dáno nebylo.«

Kněží nepovolání jsou služebníky Boha a dělníky na vinici jeho, poněvadž přijali svěcení. Ale jsou služebníky bezbožnými a lupiči, jestliže bez povolání do ovčince vnikli. »Nepřijali klíčů,« praví sv. Bernard (conc. ad cler.), »nýbrž je ulou-

pili; do nich si Pán stěžuje, řka, že panují, ale ne z něho. Konají různé namáhavé práce úřadu kněžského, ale nedojdou za to odměny, nýbrž spíše trestu, poněvadž pravou cestou ku kněžství nepřišli.« *»Práce bláznů trápati bude ty, kteří ne-umějí do města se bráti.«* (Kaz. 10, 15).

»Církev sv.«, praví sv. Lev (in die assumpt.), »přijímá za své služebníky jen ty, které Duch svatý sám připravil a které Bůh sám tím, že si je vyvolil, také způsobilými služebníky učinil a hodnými znovuzrození skrze milost s nebe. Ty pak, kteří od Boha povolání nejsou, církev od sebe odmítá; neboť ti jí nepřinesou požehnání, ale záhubu, a místo, by stavěli, jen kazí a boří; neboť praví sv. Petr Damiánský (op. 2. cont. cl. c. 2), »nikdo neubližuje církvi tolik jako ten, který od Boha povolán není.«

Co však má kněz činiti, pozná-li, že bez povolání dal se na kněze vysvětit? Má se považovati za zavrženého a má si zoufati? Nikoliv! Takový kněz musí slzami a kajícími skutky se snažit Boha usmířiti a horlivými modlitbami sobě odpuštění tohoto velkého hříchu, že bez povolání do svato-stánku Nejvyššího se vetřel, vymáhati.

Mimo to ať se přičiní, napomíná sv. Bernard, aby zbožný život, jež nevedl před vysvěcením, vedl aspoň po přijetí svěcení (ep. 27. ad Ard.). A proto musí své mravy, své zvyky a celý svůj způsob života změnit. Nemá-li povinných vědomostí, musí pilně se učit, promarnil-li dříve čas zbytečnými zábavami a radovánkami, musí teď se modliti, často kostel navštěvovati a duchovní četbou se zabývati.

Je však také třeba, by si při všem tom činil násilí; neboť tím, že bez povolání do služeb církve se vloudil, jest sice, jak již řečeno, údem jejím, ale údem na nepravém místě a proto mu třeba jen s velkou námahou a péčí o spáse své pracovati. Kdo se tedy stal bez povolání knězem a byl proto potřebné pomoci Boží, aby povinnosti kněžského úřadu plniti mohl, zbaven: jakž pak bude povinnosti své vůbec někdy moci svědomitě plniti, když mu vždy potřebná pomoc scházeti bude? A proto bude se musiti bez přestání modliti, praví učení Habert a Tournely; a modlitbami svými dosáhne konečně toho, čeho sám, nejsa povolán, hoden není; neboť, dodávají, Bůh pak nepovoláním udílí z milosrdenství oněch milostí, kterých povoláním jaksi ze spravedlnosti dává. To se shoduje též se slovy sněmu Tridentského: *»Bůh neporoučí nic nemožného, nýbrž, poroučí-li, nás napomíná, abychom činili, co můžeme a o to jej prosili, co nemůžeme, aby nám pomohl to vykonati.«* (Trid. Sess. 6. c. 13). (Opere asc. di S. Alf. Vol. III. Selva di mat. pred. P. I. cap. 10. nr. 17.)

Díl II.

O výchově čekatelů stavu kněžského.

Kdo chce býti opravdu knězem podle srdce Božího, musí nejen z povolání vyššího do stavu kněžského vstoupiti, nýbrž musí též k stavu a úřadu tak svatému a zodpovědnému náležitě se připraviti.

O této přípravě k stavu duchovnímu si teď promluvíme. Budiž nám *sv. Alfons* i v této věci učitelem a vůdcem. Neboť můžeme právem tvrditi, že sám Duch svatý ukázal církvi v novém obdivuhodně jasném světle skrze *sv. Alfonsa* onu cestu, kterou způsobem řádným kněžstvo svaté do svatostánku Nejvyššího vejíti a tam službě oltářní se věnovati má.

1. Péče *sv. Alfonsa* o seminář.

V seminářích chtěl *sv. Alfons* míti hlavně tři věci, totiž: *dobrou kázeň, dobré seminaristy a dobré představené.*

a) *O dobré kázni v seminářích* píše *sv. Alfons*: »Že semináře jsou ústavy blahu diecési nejvyšš prospěšné, o tom pochybnosti není. Dostačí věděti, jak velice Tridentský sněm semináře cení a a je biskupům doporučuje. Vždyť v seminářích vychovávají se kněží, na nichž bude jednou záviseti spása všech jim svěřených duší. Čím více tedy přispívá dobře uspořádaný seminář k posvěcení diecési, tím více škody působí duším seminář bez pořádku a kázně.

Všichni jinochové nepřinášejí s sebou do semináře dobrého ducha; jedni jsou hodni; jiní však dobrého ducha si teprv osvojiti musí; přicházejí z domu s chybami, nebo jsou ve svém mládí k různým chybám aspoň velmi náchylni. A jak snadno může se pak státi, že ti, kteří do semináře vstoupili jako andělé, tam za krátko od zlých chovanců se zkazí a jsou pak horší než ďáblové.« (Ritlessioni utili ai vescovi cap. 1. § 1.)

»Avšak je-li tomu tak,« řekne snad někdo, bude lépe semináře vůbec odstraniti. Odpovídám:

semináře s dobrou kázní ať co nejvíce zkvétají. Neboť v takovém semináři budou vychovávání pro celou diecési výteční faráři, zpovědníci, kazatelé, kanovníci a vzorní kněží vůbec, jimiž biskup celou diecési dobře zaopatří, a tak zavládne všude zbožný křesťanský život.

Kdybych však věděl, že některý biskup má seminář, kde kázně není, nebo kde představení svých povinností neplní, jistě bych ho prosil, chce-li spasen býti a nechce-li, by jeho diecése ještě více mravně zkažena byla, aby jej zrušil a se postaral o nějaký jiný prostředek a způsob, jakým by s větším prospěchem k potřebám své diecése hleděl. Ó, Bože, jak mnoho biskupů bude zavrženo a bude příčinou zavržení tak mnohých jim svěřených oveček z té příčiny, že málo dbali vzorné kázně ve svých seminářích. Bůh nás takovéhoho neštěstí chraň!« (Regolamento per i seminari. Introduzione).

b) Potom mají v seminářích býti dobří seminaristé. Nespolehliví chovanci ať do semináře se nepřijímají, a ukázal-li by se některý chovanec v semináři býti zlým, ať ihned jest ze semináře propuštěn.

Slova *sv. Alfonsa* jsou: †Biskup musí zvláště toho dbáti, by do semináře nepřijímal takových mladíků, kteří vzbuzují málo důvěry, že by jednou hodnými kněžími býti mohli. Objeví-li pak se některý mladík v semináři býti mravů pochybných a nevzbuzuje-li dostatečné důvěry, ať jej biskup ihned propustí. A v té věci je třeba ne malé, ani prostřední, ba ani velké, nýbrž té největší přísnosti a ostražitosti. A každý ať je přesvědčen, že jakákoliv povolnost v této věci není láskou, ale hříchem

proti lásce. Nebo z takovéto nemístné dobroty, která se prokáže jednomu, vzejde škoda celému semináři. Mezi mladíky vstupujícími do semináře budou vždy někteří, kteří se neosvědčí býti takovými, za jaké byli považováni, nebo kteří časem v semináři zvlažní. A nenaloží-li se s nimi co nejprísněji, zkazi pak všechny ostatní a tak seminář promění se v místo hříchu a pohoršení.

Je tedy třeba především s velkou přísností a opatrností přijímati mladíky . . . a to jen takové, kteří ctnostný život vedou a k zbožnosti jsou nakloněni a mají také chuť k stavu duchovnímu. A zda mladíci vlastnosti tyto mají, toho třeba se dopátrati ne tak od rodičů nebo od duchovních z jejich rodiště, jako spíše od jiných věrohodných lidí, kteří mladíky dobře znají. Zajisté jest lépe míti málo, ale hodných seminaristů, kteří pravděpodobně církvi svaté prospěšni budou, než mnoho, ale mezi nimi též nedokonalé, kteří nakazí pak i ty hodné.« (Regolamento per i seminari § 1.).

»Každý seminarista když byl přijat, ať koná osm neb aspoň tři dni duchovní cvičení a v té době ať čte pravidla semináře a naučí se od zpovědníka ústavu též znáti a zachovávatí předepsaný pořádek a ať vykoná u téhož zpovědníka svou generální zpověď.« (Regolamento per i seminari § 2.).

»Biskup budiž bezohledně a neúprosně přísným, jedná-li se o propuštění nenapravitelného nebo pohoršlivého seminaristy. Nenapravitelným nazývám toho, který, byv vícekrát napomenut a trestán, neukazuje dosti, že se polepšil, a který má mnoho chyb a zlých návyků, byť i ne právě těžce hříšných neb pohoršlivých. Takový seminarista, ač pohoršení přímo nedává, přece svou

zanedbaností a svými chybami aspoň jakýsi stálý zlý příklad dává a tak jiné kazí a sotva kdy dobrým knězem bude. Proto nepolepší-li se opravdu po mnohém napomínání, jest jen na škodu.

Pohoršlivým nazývám pak toho, kdo by se dopustil hříchů přímo pohoršujících, jako na př. toho, kdo by své soudruhy sváděl, aby přestupovali předepsaný pořádek, nebo kdo by se protivil ustanovením biskupa nebo rektora, nebo kdo by snad i dokonce se dopustil nějaké těžké krádeže nebo drze a vyzývavě ku svým představeným se choval. Největší a nejnebezpečnější pohoršení by však dal ten, kdo by se provinil proti svaté čistotě ať slovy nebo nějakým nepřislušným chováním. Ten by sotva směl v semináři trpěn býti i když jen jednou pochybil a za svou chybu dlouhý a spravedlivý trest vytrpěl. Tvrdím, že by sotva ponejprv směl trpěn býti; neboť jistější vždy bude, jej ihned propustiti, protože takový mladík, byl-li jednou při svém hříchu dopaden a za to potrestán, snadno po druhé bude opatrnější a místo, aby se vskutku polepšil, svou chybu jen ukryje, která nebyvši zpozorována, všeobecnému dobru tím více uškodí, a zlo to pak odstraniti bude aspoň nejvýš obtížno. Tak může jeden zkaziti mnohé.

Nebylo by zajisté moudré z dobráckého domnění, že jeden snad se polepší, všecky ostatní v nebezpečí mravní zkázy vydati. Není žádným zlem, pohoršlivého mladíka ihned propustiti, byť i mohl časem snad se polepšiti. Neboť mnohem horší jest nebezpečí, že ostatní zkaženi budou, a tohoto zla třeba mnohem více se báti a tomuto zlu třeba na každý způsob se vyhnouti dříve, než přijde. První škoda, může-li vůbec škodou na-

zvána býti, týká se pouze jednotlivce, ale škoda druhá jest škoda největší a škoda všeobecná. V této věci (opakuji to a opakoval bych to tisíckrát) býti mírným a shovívavým a povolným, není láska, ale neopatrnost, ano ukrutnost, jest to láska lživá a hříšná, prokázaná jednomu ke škodě všech ostatních.

Tu jest naprosto nutno, míti vždy na mysli, že v semináři společně bydlí a žijí mladíci, kteří se dají snadno nakloniti k dobrému i ke zlému, podle toho, jaký příklad vidí a k čemu jsou povzbuzováni nebo ponoukáni; a proto může tam jeden jediný chovanec svým pohoršlivým chováním nakaziti snadno všechny ostatní. A budou-li seminaristé jednou pohoršeni, sotva jaká pomoc bude pak co platna. Jediným prostředkem bude pak propustiti všechny a přijmouti mladíky nové. Neboť jinak tam zůstane nákaza, která se už jednou zahnízdila, vždy a bude od jedněch přecházeti na druhé bez konce.

Proto ať tuto přísnost nikdo nenazývá upřílišněnou; ona jest povinností, úkonem lásky a spravedlnosti, poněvadž biskup jest pod těžkým hříchem zavázán z lásky a ze spravedlnosti starati se o větší dobro své diecése, a dobro to jistojistě z velké části závisí na dobré kázni v semináři. Prosme Pána o tu milost, aby tuto pravdu všichni biskupové, kteří řídí církve, pochopili.* (Regolamento per i seminari § 1.).

c) Posléze *sv. Alfons* žádal, by v každém semináři byli ustanoveni zvláštní duchovní vůdcové, kteří mají na mládež dohlížeti a chovance k úřadu kněžskému důstojně připravovati.

»Biskup ať svěří správu semináře rukoum vzorného rektora a vzorných prefektů (vicerektorů); nebo kdyby jeden nebo druhý z nich nebyl mužem dokonalým, t. j. nežil ctnostně a nedával nejlepšího příkladu, šel by i při nejlepším dohledu seminář jistě své zkáze vstříc. Představení semináře musí však nejen býti ctnostní, ale je též nutno, by byli v péči o seminář moudří a zkušení.

Biskup ať si dá od rektora častěji podati zprávu, jak se chovají i prefekti i seminaristé; zvláště pak ať se biskup snaží všemožně způsobem co nejvhodnějším zvědět také, jak si počíná a s jakou horlivostí svůj úřad zastává rektor sám. Všem seminaristům pak na srdce vloží, by rektora vždy ve velké vážnosti měli a ho poslouchali; neboť jinak by nutně bylo v semináři vždy plno bojů a nepokojů.« (Regolamento per i seminari § 1. nr. 2—3).

A jinde opět píše *sv. Alfons*: »V semináři jest především třeba výborného *rektora*, který jest muž plný horlivosti pro čest a slávu Boží a zároveň muž zkušený, moudrý a prozíravý, aby vypátral a rozpoznal ihned každé zlo a každý klam; nesmí všem důvěřovati; nesmí každé jednání jen v dobrou stránku vykládati. Nebo je-li rektor příliš důvěřivý a dobrácký, bude snadno oklamán. Proto je také velmi těžko najíti rektora, který by byl opravdu schopen seminář zdárně řídit.

V semináři jest dále třeba, aby ustanoven byl dostatečný počet *prefektů (vicerektorů)*. Tito musí býti starší a zbožní kněží, kteří by měli dosti síly a odvahy chybující napomenouti a různým chybám zavčas zabrániti. Zvláště pak jest jejich povinností na to dohlížeti, by jinochové jedni druhých ani

v žertu se nedotýkali a aby neměli mezi sebou žádných zvláštních důvěrných styků a přátelství a nestávali často sami, byť i spolu jen o věcech dobrých hovořili, a pak aby zbytečně nemluvili s jinochy druhých oddělení.

Tito *prefektové (vicerektori)* jsou povinni, kde nemohou sami nějakému nepořádku zpomoci, rektorovi aspoň chyby větší oznámiti a je-li třeba, sdělit to i biskupu samému, aby tak zlu opět přítrž učiněna byla.

Mimo prefektů jest též velmi dobré a nejvýš prospěšné ustanoviti v jednotlivých odděleních dva nebo tři ctnostnější a spolehlivější kleriky téhož oddělení za *dohlížitele* (*esploratori, zelatori*), ale tak, aby ostatní nevěděli, kteří dohlížiteli jsou. Od těchto pak rektor nebo biskup každý týden a kdykoliv toho třeba, požádá, by udali, jaké chyby u spolubydlících seminaristů snad zpozorovali. (*Rifflessioni utili ai vescovi* § 1.).

Než, všechna tato ustanovení, která jsme si právě vyložili, sv. Alfons nejen napsal, ale též sám ve skutek uvedl. Když se stal biskupem v S. Agatě de' Goti, bylo jeho první starostí v semináři to, co tam našel vadného, odstraniti a napravit. »Seminář«, říkával, »jest základ veškeré mé naděje a celé diecése; není-li seminář podle mého přání, jest všecka ostatní práce marna.« Tři věci hlavně se mu nelíbily v semináři v S. Agatě de' Goti: rektor byl již příliš stár, budova těsná a nezdravá a seminaristé nebyli nikterak jinochové mravů nejlepších.

Rektor Don Luca Cacciapuotti byl sice muž znamenitý, a sv. Alfons si ho velmi vážil, ale Don Luca byl již stařec osmdesátiletý a ve svém vy-

sokém stáří neměl již potřebných sil, aby všeho toho, což povinností vzorného rektora jest, zdatně dbáti mohl. *Sv. Alfons* ho sice neodstranil, ale dal mu za pomocníka dominikána, P. Caputo, velmi učeného kněze a zbožného řeholníka, který seminář opět k novému životu přivedl.

Budovu seminářskou nebylo tak snadno přeměnit. *Sv. Alfons* umínil si, že vystaví seminář nový a vsutku také položil k němu základy; a když diecési opouštěl, byla budova z části již hotova. Zatím však budovu starou zvětšil a dal v ní probourati dostatečně nových oken, aby byla světlejší a zdravější.

Nejobtížnější však bylo, ze semináře vyhostiti *nekázeň*, která tam zavládla, protože byli přijímáni jinochové opravdu málo hodní. Aby ty, kteří byli dobré vůle, v dobrém utvrdil, napsal *sv. Alfons* zvláštní pravidla a zvláštní předpisy, které měli všichni zachovávat. Ale to vše bylo by málo prospělo, kdyby *sv. Alfons* nebyl se o to přičinil, aby seminář od všech chovanců nehodných důkladně očistil. A jak toho dosáhl? *Sv. Alfons* našel prostředek, který výtečně působil. Především podrobil všechny seminaristy přísné a všestranné zkoušce, aby poznal jejich mravy, vědomosti a dobrou vůli. Potom prohlásil rok za ukončený a propustil všechny domů na prázdniny. Avšak na konci prázdnin žádal, aby každý seminarista podal znovu žádost o přijetí do semináře a podrobil se nové přísné zkoušce. Stalo se. A hle, mravně zachovalí a pilní studenti byli přijati, kdežto všichni nehodní byli odmítnuti.

Tímto způsobem podařilo se *sv. Alfonsu* očistiti a obživiti svůj seminář najednou a co

nejdokonaleji. Někteří nebyli sice s touto přísností a rozhodností spokojeni, činili *sv. Alfonsu* výčitky a považovali jeho jednání za příliš příkré, až nemilosrdné; ale ostatní to zas velice schvalovali, a užitek, jenž z toho *sv. Alfonsu* a celé diecési vzešel, ukázal nejlépe, jak moudře a správně *sv. Alfons* jednal. Seminář S. Agatský dobyl si brzy daleko široko nejlepšího jména, a nejvýtečnější jinochové i z cizích diecézí snažili se, by do semináře v S. Agatě de' Goti přijati byli.

Zásada *sv. Alfonsa*, že nikoliv mírnost na úkor kázně, ale přísná kázeň vede k zvelebení a k rozkvětu semináře, ukázala se býti pravdivou. P. Tannoja praví: »*Jako seminář za dob kardinála Caracciolo zbožností a vědeckým vzděláním alumnů daleko široko nejlepší pověsti požíval, tak byl proslaven i seminář v S. Agatě za Monsignora de Liguori.*« (Tannoja III. XII.)

2. O výchově chovanců mravní.

a) *Ctnostný život* považoval *sv. Alfons* za první povinnost seminaristů. Spíše ještě se spokojil s menším prospěchem ve studiích nežli s nedostatkem ctnostného, zbožného života. Spíše odpustil někomu, věnoval-li snad něco času modlitbě a ctnostným skutkům na úkor studií nežli naopak.

Hlavně pak chtěl *sv. Alfons*, aby seminaristé byli *pokorní, poslušni a umrtvení* a varovali se co nejúzkostlivěji všeho, co by jejich *andělskou nevinností* jakkoliv poskvřiti mohlo. Ačkoliv chyby zvláště proti poslušnosti káral neúprosně, přece největší hrůza ho vždy obcházela, kdykoliv se dověděl o nějaké chybě

proti čistotě; tu nikdy nikomu ničeho neprominul, nýbrž takové provinilce s největší rozhodností ze semináře propouštěl. Neboť *sv. Alfons* byl přesvědčen, že, ačkoliv některé jiné hříchy vnitřně větší zlobu v sobě zahrnují nežli hřích nečistoty, že přece nečistota jest hříchem nejnakažlivějším a proto nejnebezpečnějším a zároveň hříchem nejošklivějším a, jak zkušenost tomu dost a dost nasvědčuje, také hříchem nejzáhubnější.

Dále snažil se *sv. Alfons*, by v srdcích kleriků vypěstoval *ducha živé víry a ducha pokání*, aby tak dovedli opravdu žíti pro Boha a byli jednou vhodnými prostředníky mezi rozhněvaným Bohem a hříšným světem.

Potom jim vštěpoval též *pravého církevního, katolického ducha*, t. j. lásku k církvi a k církevní kázni, hrdinnou obětovnost pro Boha a jeho čest a neúnavnou horlivost pro spásu duší.

b) Aby pak seminaristé v ctnostném životě tím lépe prospívali, hleděl *sv. Alfons* především je co nejvíce zbaviti všelikého *zlého vlivu světa*. Proto neměl na př. rád, přicházeli-li do semináře návštěvou nebo k vůli studiím mladí lidé světští, poněvadž takoví návštěvníci stávali se snadno donášeči světských zásad a zprostředkovali seminaristům zbytečný styk se světem. *Sv. Alfons* vůbec nařizoval, aby brána v semináři byla povždy právě tak zavírána a střežena, jako brána klášterní, aby nikdo nepovoláný dovnitř nemohl. Vrátný měl býti muž, o jehož ctnosti, poctivosti a bezúhonnosti mravů pochybnosti nebylo. »Jako vchází k nám smrt dveřmi«, říkával *sv. Alfons*, »tak vchází do semináře hřích a zlo branou«.

Z téže příčiny *sv. Alfons* též bolestně nesl, že klerikové chodili na prázdniny domů. Prázdniny považoval za velké neštěstí, ježto věděl, že mnohý klerik mezi svými známými snadno škodu na duši utrpí a neztratí-li ducha zbožnosti úplně, aspoň v horlivosti velmi zvlažní. Proto dovoloval seminaristům prázdniny jen jeden měsíc, ač i to velice nerad, ale nemaje peněz, nemohl jinak.

Někteří sice namítají: kněz prý má býti podoben stromu všem větrům a bouřím vystavenému a vzdorujícím a květině zvyklé mrazu a všeliké nepohodě. A má-li klerik jednou takovým knězem býti, musí prý již jako klerik větrům těm a bouřím, mrazům a nepohodám uvykati a uprostřed nich žíti, t. j. klerik prý má ne v zátiší a v úkrytu seminářském, nýbrž uprostřed nebezpečí světa k stavu kněžskému se připravovati. Tak že prý aspoň doba prázdnin, po kterou klerikové se zdržují doma, jest nutnou podmínkou dobré přípravy kleriků ku kněžství.

Sv. Alfons však smýšlel zcela jinak. Mladý a malý strom není větrům a bouřím tolik vystaven jako mohutný strom s košatou korunou; o mladý stromek nemůže se vítr a bouře tolik opírat. Teprv čím více strom vzrůstá, tím více mu třeba proti větrům se brániti. Ani květinka útlá není mrazům tolik vystavena; Bůh se tu, věru, podivuhodně o její přirozený úkryt stará; teprv až vyroste, musí sama mrazům vzdorovati. A tak jest tomu u rostlin všech. Rostliny tedy nejsou v útlém mládí různým nebezpečím vystaveny jako když povyrostly; a proti nepohodám, kterým vystaveny jsou, nalézají v mládí nejlepší přirozenou ochranu. Z vlastní síly odporují

větrům a mrazům teprv tím více, čím více se vyvinují a rostou. A podobně musí též člověk napřed duchovně růsti, musí v ctnostech se cvičiti a mravně prospívati; a teprv čím více v ctnosti prospěl, tím více smí bouřím hříchu si troufat odpírati a nebezpečím duše vzdorovati.

Poněvadž pak mezi člověkem a rostlinou jest na druhé straně zase ten velký rozdíl, že různé nebezpečí duši člověka právě v mládí nejvíce hrozí a člověk proti nim právě v mládí nejméně přirozené ochrany má: jest nezbytně třeba, aby člověk sám přičiněním svým před nebezpečími, která mu v mládí nejvíce hrozí, právě v mládí také nejvíce se skrýti snažil; nebo jinak zahyne.

Potom třeba též na mysli míti, že k odporování nebezpečím hříchu jest člověku třeba též hojné a účinné milosti a posily Boží. Této milosti však odpírá Bůh všem, kteří bezpotřebně a svévolně v nebezpečí hříchu se vydávají. Kdo tedy chce nebezpečím hříchu odpírati, musí nebezpečím těm ze všech sil se vyhýbati, a pak teprv smí doufati, že v nebezpečích hříchu, kterým vyhnouti se nemohl, s pomocí Boží zvítězí.

Z toho následuje:

α) že klerikové mají co nejvíce ve ctnostech se cvičiti dříve, než se odváží nebezpečím hříchu ve světě odpírati;

β) že klerikům třeba nebezpečím hříchu všemožně se vyhýbati; nebo jinak zlu neodolají a bez hříchu nebudou;

γ) že klerikové právě proto, že jsou mladí, musí tím více nebezpečí světa a hříchu se báti, poněvadž člověk mladý bývá z pravidla ne-

bezpečím hříchu nejprístupnější a k obraně proti zlu nejslabší.

δ) *Prázdniny*, které klerikové tráví doma ve styku se světem a uprostřed různých příležitostí a pokušení k hříchu, jsou jistě *aspoň pro mnohé kleriky příliš těžkou zkouškou*, a škodí mnohému kleriku tak, jako silná dávka jedu nemocnému.

ε) Volnost a styk se světem, jaký se poskytuje klerikům v semináři i při všelike přísné kázni, úplně dostačí, aby se klerikové stali stromy, jež žádná bouře nevyvrátí, a květinkami, které žádný mráz nespálí. Zkušenost jest toho důkazem. Nesčetní, kteří byli vychováni na kněze v zátíší seminářském, stali se kněžími svatými a zachovali si ctnost ve všech nebezpečích hříchu neporušenu a vytrvali v dobrém.

c) Neméně pečoval *sv. Alfons* též o to, aby seminaristům poskytl *všech prostředků*, kterých jim bylo třeba, aby v ctnosti a v křesťanské dokonalosti co nejvíce prospívali.

Za první prostředek vzorné kázně v seminářích považoval *sv. Alfons pravidla*. Píše: »Biskup ať o to pečuje, aby seminář měl svá dobře uspořádaná a vyzkoušená pravidla t. j. předpisy, dle nichž by se i duchovní život i vědecké vzdělání seminaristů spravovalo.« (Regolamento per i seminari § 1.)

Taková pravidla napsal *sv. Alfons* sám pro svůj seminář v S. Agatě de' Goti a žádal co nejprísněji, aby je všichni seminaristé svědomitě zachovávali. V pravidlech těch se především předpisují seminaristům jistá zbožná cvičení.

Sv. Alfons žádá, by v seminářích zvláště tato cvičení zachovávána byla:

1. »Každých čtrnáct dní neb aspoň každý měsíc ať některý vhodný, mimo seminář bydlící kněz má klerikům řeč neb důvěrnou promluvu o věčných pravdách, při čemž svým posluchačům, čím častěji a důrazněji tím lépe, vkládati bude na srdce, jak hrozný hřích jest svatokrádežná zpověď, k niž seminaristé jsou z nepravého studu velice náchylni« (Riflessioni utili ai vescovi § 1. 3.).

2. »Jest nejvýš prospěšno, aby klerikové každý rok konali duchovní cvičení. V duchovních cvičeních budiž každý den ráno i večer přednáška a mimo to ještě nějaké ponaučení o ctnostech a o zachovávání pravidel. Aby pak užitek exercitií byl tím trvalejší a dobrý duch lépe zkvétal, jest velmi záhodno, aby seminaristé každý měsíc jeden den měli mlčení; v ten den ať není vyučování, nýbrž ať seminaristé konají rozjímání a duchovní čtení (zvláště čtení pravidel) a ať jsou přítomni přednáškám a ponaučením ascetickým a přijmou hodně svátost pokání a sv. přijímání.« (Regolamento per i seminari § 1.)

3. Klerikové ať jdou každý týden neb aspoň každých čtrnáct dní k sv. zpovědi.

O zpovědnících seminaristů píše *sv. Alfons*:

»Je prospěšno, ano velmi prospěšno, aby byl v semináři *ustanoven jeden zpovědník, který by tam stále zůstával (spirituál)*. Nemá práva, míchat se do správy semináře zevnější, a tím méně ukládati někomu nějaký trest a někoho veřejně před jinými kárati; nýbrž jeho jedinou povinností jest, všem seminaristům posloužiti, kdykoliv k němu přijdou

k sv. zpovědi nebo jej prosí o radu a pomoc v záležitostech svědomí a duchovního života.

Každého nově přijatého seminaristu připraví k zpovědi životní, naučí ho rozjímati atd. a bude mu nápomocen při exercitiích, které každý nový seminarista aspoň tři dni konati má. Učiní též dobře, bude-li sem tam někdy také míti v kapli pro všechny nějakou promluvu nebo ascetické ponaučení.

Mimo tohoto stálého zpovědníka je třeba, aby do semináře docházelo *více zpovědníků moudrých, zkušených a učených*, jakých seminaristé potřebují. A zpovědníci ti ať neváhají též absoluci odepřiti těm, kteří bez jakéhokoliv polepšení vždy znovu do těžkých hříchů upadají a jsouce předepsaným pořádkem vázání, svátosti přijímati, snadno bez pravé lítosti a bez pravého předsevzetí k sv. zpovědi přicházejí.

Též ať se biskup postará o to, aby dvakrát nebo třikrát do roka do semináře mimo zpovědníky řádné přišli též *zpovědníci mimořádní*; neboť seminaristé by se octli ve velkém nebezpečí, že se budou zpovídati svatokrádežně, kdyby vždy musili choditi jen k zpovědníkům známým.« (Regolamento per i seminari § 1. n. 3.).

3. O vzdělání alumnů vědeckém.

a) Seminaristům má se dostati vzdělání dokonalého a všestranného. *Sv. Alfons* praví: »Není pochybnosti, že nevědomost škodí velice i kněžím samým i všem, kteří jejich duchovní správě svěření jsou. Nejhorší pak jest, že nevědomost kněží, jak *sv. František Saleský* praví, jest nevyhojitelná, poněvadž tací kněží zůstanou buďto navždy ne-

schopni, aby se důkladně vzdělali, aneb nebude možno po vysvěcení je ještě přinutiti, aby studovali (Cfr. Homo apost. Tom. I. Tract. VII. cap. 5. nr. 52). Proto ať biskup co nejvíce toho dbá, by klerikové rádi a pilně, z vnitřního popudu, z přesvědčení a z lásky studovali, neboť jinak nebudou církvi svaté k užitku, nýbrž k hanbě a ke škodě, poněvadž lenost jest matkou všech neřestí.« (Rifflessioni utili ai vescovi § 2.).

Kleriky nedbalé káral *sv. Alfons* velmi přísně a nenapravitelných netrpěl v semináři; povinných vědomostí neodpustil nikomu za žádných okolností, nýbrž hleděl sám se přesvědčiti, jak který klerik jest pílén a jak prospívá v jednotlivých předmětech, a sám také všechny každý rok důkladně zkoušel.

b) Zásadou *sv. Alfonsa* bylo: *sapere ad sobrietatem, t. j. vzorné studium stojí v prostřední míře*. Nikdo neměl studiem se zaměstnávatí nemístně. Horečnou horlivost *sv. Alfons* káral, poněvadž vede spíše k samolibosti a k pyšné domýšlivosti než k poznání pravdy.

Avšak od kleriků nadanějších požadoval *sv. Alfons* více než od ostatních. Neopovážil se z pochybených ascetických nebo jakýchkoliv lidských ohledů aneb samolibých příčin větší nadání toho neb onoho klerika zneuznati neb dokonce zašlapati; nýbrž považoval to naopak za svou povinnost, klerikům nadanějším učiniti možným a snadným, by svého nadání co nejlépe využítkovali, ale při tom také ctnostnými kleriky zůstali. Důkazem toho jest zvláště učený P. Alessandro de Meo, jež *sv. Alfons* sám již z dětství choval a jemuž byl vůdcem k oné učenosti, kterou P. de

Meo později tolik se proslavil. *Sv. Alfons* nepohrdal nadáním, ale pýchou těch, kteří talentů svých nepoužívají tak, jak Bůh to od nich žádá.

c) Dále žádal *sv. Alfons*, by při studiu byl přesně zachováván *povinný pořádek; napřed mělo potřebné a pak tepru užitečné studováno býti.*

Za nejdůležitější považoval *sv. Alfons studium mravouky*. Píše: »Nade vše ostatní musí biskupové toho dbáti, aby klerikové dobře se naučili morálce a aby tak jednou byli způsobilí pracovati ve správě duchovní ku blahu diecése. Neboť odejdou-li jednou ze semináře, budou jistě studiem málo se zabývati, a biskup bude pak naříkati, jak jsem sám jednoho naříkati slyšel, že nemá zpovědníků a kněží, kterým by duchovní správu osad svěřiti mohl. To jest jistě ten největší užitek, jež seminář biskupu přinéstí má a může, že zásobí diecési dobrými zpovědníky a duchovními správci. Proto ať biskup nikoho nesvětí, kdo morálku dva nebo tři roky nebyl studoval.« (Regolamento per i seminari § 1. nr. 1.).

Neméně musili klerikové co nejsvědomitěji se učiti *dogmatice a filosofii* a ostatním předmětům bohosloveckým. Zejména chtěl také *sv. Alfons*, aby všichni alumnové dokonale byli vycvičeni *v katechetice* a aby znali dobře všechna pravidla *apoštolské výmluvnosti*, a za tím účelem nařídil, aby každý týden odbývány byly také praktické zkoušky, při nichž alumnové se učili kázati.

Sv. Alfons nezapomněl ani *na vědy světské*. Každý klerik měl i v nich býti dobře vycvičen. Zvláště žádal *sv. Alfons* ode všech dokonalou znalost *mateřštiny* a literatury vědecké i básnické. Klerikové nadanější musili se též učiti řečem cizím,

jakož i církevnímu zpěvu a hudbě a jiným užitečným předmětům.

Jen s tím nesouhlasil *sv. Alfons*, zabývali-li se klerikové zbytečně studii věcí, kterých v úřadu kněžském pranic, aneb jen velmi málo lze potřebovati, zvláště když se tak dělo na úkor studií povinných. Takové zaměstnání považoval za zbytečné maření drahého času, ano někdy i za škodlivé a proto je zapovídal.

Peněz na potřebné knihy *sv. Alfons* nikdy nešetřil. Čeho bylo k zdárnému studiu třeba, muselo se poříditi. Takových výloh nikdy nelitoval.

d) *Učitelé seminaristů* museli býti mužové nejen učení, ale též ctnostní, a měli úřadu svému s veškerou horlivostí se věnovati.

Vyučování dělo se rozumně a prakticky. Látka předepsaná z jednotlivých předmětů, zvláště z morálky, z dogmatiky a filosofie byla všechna svědomitě probrána. *Sv. Alfons* chtěl, by každý klerik měl ve všech bohosloveckých vědách především správný a pevný a celý základ. Napřed třeba pomýšleti na dobrý základ a pak teprv na odborné studium. Odborné studium bez všestranného pevného základu není možné.

K tomu je čas studií klerikům také dán, aby si tento pevný vědecký bohoslovecký základ pořídili; a mají-li klerikové ve všech bohosloveckých vědách celistvý a pevný základ si osvojit, potřebují k tomu jistě všech sil a všeho jim vyměřeného času, tak že jim k odbornému studiu ani sil, ani času nezbyvá. Chtěl-li by tedy p. professor klerikům jen odborné přednášky o té neb oné věci konati, místo aby jim všecky základní pravdy jasně

a prakticky vysvětlil, jednal by nesvědomitě a zanedbával by svých nejzávažnějších a nejzodpovědnějších povinností k největší škodě kleriků. Jestli tedy klerikům čas vyměřen a dán, aby si pevný a celý vědecký základ osvojili, ať učitelé bohosloví dle toho svědomitě a přesně také jednají. Vzdělání odbornému slouží vědecké ústavy a kroužky, které mohou navštěvovati jen ti, kdož vědecký základ si již byli osvojili.

Proto žádal *sv. Alfons* neúprosně, aby každý učitel věd bohosloveckých své žáky s celou předepsanou látkou dobře seznámil a svým posluchačům dal jen návod, jak by později též odbornému studiu té neb oné věci věnovati se mohli. A biskup sám jest *dle sv. Alfonsa* za to před Bohem zodpovědným, plní-li učitelé své povinnosti nebo ne, a má sám na to co nejrozhodněji naléhati, by je plnili, a nechce-li jednou od Boha těžce souzen býti, nemá nikoho na kněze vysvětití, kdo povinných vědomostí postrádá.

Zkoušky *sv. Alfons* nikdy nikomu neprominul. Ale při zkouškách nesmělo se s kleriky pánovitě aneb snad dokonce hrubě jednati a to proto; aby se nikdo nezalekl a ze strachu nemohl pak pravé odpovědi nalézti, byť i věc znal. *Sv. Alfons* chtěl i při zkouškách býti dobrým otcem a chtěl tak láskou docíliti toho, by každý, co věděl, také říci dovedl. A byť i klerikové při zkouškách patřičně elegantní zevnější formy vždy nezachovávali, *sv. Alfons* toho méně dbal, jen když se přesvědčil, že věc samu znají. Ale dokázalo-li se, že některý vskutku neměl povinných vědomostí, důtklivému pokárání neušel a k dalším studiím a tím méně

k svěcením pod žádnou podmínkou připuštěn nebyl, pokud nové zkoušce s dobrým prospěchem se nepodrobil.

4. O požadavcích před vysvěcením na kněžství.

a) Svěcení na kněžství připravovalo *sv. Alfonsu*, jak P. Tannoja nám sděluje, vždy smrtelné úzkosti. Neboť věděl, jak přísnou povinností biskupů jest, aby jen hodným svěcení udíleli a nehodné vyloučili. *Sv. Alfons* píše: »Biskupové musí jen hodné za služebníky v církvi voliti a nehodné musí vylučovati. *Sv. František Saleský* chvěl se na celém těle, kdykoliv si této povinnosti vzpomínal a proto nevysvětil nikoho, kdo napřed vzorným životem k svěcení dobře připraven nebyl. Přímluv a proseb žádných nepřijímal a vznešeného rodu, ba ani učenosti nedbal, poněvadž učenost bez zbožnosti tím více škodí, ježto hříchu jakési oprávněnosti dodává. A tak se stalo, že udílel svěcení menšímu počtu vyvolených, ale říkával, že církve svatá nepotřebuje kněží mnoho, ale potřebuje kněží dobrých.« (Homo apostol. Tom. I. Tract. VII. cap. V.).

Proto *sv. Alfons* nechtěl nikoho vysvětit, o němž sám bezpečně se nebyl přesvědčil, že jest svěcení hoden. Za tou příčinou podrobil každého ordinanda přísné zkoušce. Této zkoušce nemohl a nesměl nikdo za žádných okolností se vyhnouti; všichni bez výjimky byli zkoušeni.

Zkouška ordinandů dala se *nejzevrubněji a nejprísněji před vysvěcením na podjáhensství*; neboť jest vždy snažší věci, odmítnouti klerika nehodného, by na podjáhána vysvěcen nebyl, než odmítnouti nehodného podjáhána nebo jáhána

a mu odepříti svěcení kněžství. »Řeknu-li *a*« *pravil sv. Alfons*, musím pak i *b* říci.«

b) *A v čem pak tato zkouška ordinandů před vysvěcením záležela?*

a) Napřed zkoumal *sv. Alfons zbožný, ctnostný život ordinandů*. Práví: »Biskup nesmí býti spokojen s negativní mravností a zachovalostí kleriků, t. j. s tím, že klerik nic zlého neučinil, jak *sv. Tomáš* praví; nýbrž musí se přesvědčiti, zda klerik jest též pozitivně ctnostný a zda dostatečné důkazy toho dává, že jest proniknut pravým duchem církevním. Jisto jest, že nikdo k svěcením připuštěn býti nesmí, kdo napřed se neosvědčil býti ctnostným a zvláště, kdo si neosvojil ctnost čistoty, k níž přijetím vyšších svěcení každý se zavazuje.

Sv. Řehoř praví: »Nikdo ať k oltáři nepřistupuje, kdo dříve, než svatému posluhování se věnoval, čistým se býti neosvědčil.« (Cap. 1. Nullus dist. 28). A *sv. Řehoř* žádá, by zkouška tato byla dlouholetá, řka: »Aby ti, kteří svěcení přijali, nebyli zavrženi, jest třeba napřed věděti, zda po mnoho let (ab annis plurimis) čistý život vedli.« Totéž žádá také sněm Tridentský, který nařizuje, by jen ti svěcení byli, kteří na stupních nižších svěcení svou ctnost s dostatek osvědčili. Též *sv. Dionysius* praví, že nikdo se nesmí opovážiti v službu oltářní jako kněz se dáti, nevedl-li dlouho před tím život, jímž Bohu milým a podobným se stal: »Ne každý smí se opovážiti na cestách spásy vůdcem jiných býti, nepřičinil-li se napřed, aby svým životem opravdu sám se stal dokonalým obrazem a podobenstvím Božím.« (Homo apost. Tom. I. Tract. VII. cap. V.)

Od těchto zásad *sv. Alfons* nikdy nestoupil a proto nikoho nevysvětil, o němž se napřed nepřesvědčil, že jest opravdu v ctnosti utvrzený a že aspoň po ta léta, co byl v semináři, ctnostný a zbožný život vedl.

Nejméně pak důvěřoval *sv. Alfons* těm, o nichž věděl, že jednou těžce se byli provinili. Báł se velice, aby zbožnost jejich nebyla jen dočasnou, jen prozatímním vynuceným prostředkem k dosažení svěcení; a proto od takových žádal, než jistoty o jejich pravém a trvalém polepšení nabył, aby tím déle před vysvěcením ctnostný život vedli a tím více horlivostí svou se vyznamenávali.

β) *Potom hleděl sv. Alfons se přesvědčiti též o vědeckém vzdělání ordinandů.* O vědomostech ordinandů, jakých každému, kdo svěcení na kněžství přijmouti chce, nutně jest třeba a bez nichž biskup nikoho vysvětit nesmí, píše *sv. Alfons* takto: »Biskup nemá kleriky před vysvěcením zkoušeti jen z některých méně důležitých traktátů, nebo jen z toho, čeho právě k svěcením věděti třeba. Tomu by každý třeba z nějakého výtahu mohl se naučiti, zůstal by však při tom právě tak nevědomým, jako byl dříve.

Ať si biskup nikterak nemyslí, že klerikové po vysvěcení všemu se naučí, co ještě neznají; zkušenost nám bohužel praví až moc křiklavě, že, neřku-li všichni, aspoň velmi mnozí kněží po vysvěcení žádnou bohosloveckou učebnou knihu vážně do rukou nevezmou a často i to, co dříve věděli, časem úplně zapomenou. Nejsou-li nuceni, před vysvěcením předeepsanou látku úplně a

dokonale prostudovati, není žádné naděje, že by po vysvěcení, co jednou zanedbáno, dohonili.« (Riflessioni utili ai vescovi § 2.)

Proto *sv. Alfons* zkoušel sám před vysvěcením všecky ordinandy a to velmi důkladně a sice hlavně z morálky, dogmatiky, z práva a z filosofie. Velkou váhu kladl též na to, aby ordinandi dobře znali a dokonale nacvičené měli rubriky, a říkával, že kdo z počátku se nenaučí rubrik dobře zachovávat, nikdy se tomu již nenaučí: »Kdo jest jednou mrzákem, nikdy mrzákem býti nepřestane.« Proto musil každý novosvěcenec, než směl první mši svatou sloužiti, od ceremonářů biskupských napřed dobře zkoušen býti, zda rubriky dokonale zná.

Na námitky, že *sněm Tridentský* od novokněží tolik vědomostí nepožaduje, odpovídal *sv. Alfons* takto: »*Sněm Tridentský* však také nezapovídá, že biskup od ordinandů tolik požadovati nesmí, kolik já požaduji. Ano učení bohoslovci tvrdí, že biskup má k tomu úplné právo, uzná-li to pro svou diecési za potřebné. Ostatně *sněm Tridentský* jen ustanovil, že nikdo nesmí vysvěcen býti, kdo by aspoň onoho stupně vzdělání neměl, o kterém sněm výslovně mluví. Avšak tím sněm nikterak neprohlásil, že kdo jen tolik vědomostí má, již vysvěcen býti musí. Že pak i *sněm Tridentský* od kněží co nejdokonalejšího vzdělání požaduje, dokazuje už tím, že ustanovuje, by ti, kteří mají lid učiti a mu svátostmi přisluhovati, zevrubné zkoušce podrobeni byli.« (Homo apost. Tom. I. Tract. VII. cap. V.)

γ) Posléze chtěl *sv. Alfons* zvědětí též úsudek věrohodných lidí o každém ordinandu. První,

kterých se na hodnost kleriků tázal, byli *představení semináře*. Vyslovili-li se tito proti některému kleriku, který měl vysvěcen býti, jistě ho *sv. Alfons* nevysvětil. Potom museli svůj úsudek o hodnosti ordinandů též pronésti *duchovní správce těch osad, ze kterých klerikové byli*. *Sv. Alfons* říkal: »O vědomostech kleriků dovedu se přesvědčiti sám, ale mravy a zbožnost kleriků můžete lépe vy znáti.«

Sv. Alfons však věděl, že vysvědčení mravnosti a klerikální zbožnosti, která místní faráři klerikům svých osad dávali, nezasluhovala vždy plné důvěry a víry. Duchovní správce jednávali v této věci mnohdy z různých lidských ohledů a příčin nesvědomitě a nepovědí vždy plnou pravdu.

Aby však *sv. Alfons* duchovní správce spíše donutil mluvit pravdu, chtěl, aby vysvědčení dobrých mravů, která klerikům svých osad dávali, byla *příisahou stvrzena*.

Mimo to považoval *sv. Alfons* za nejvýš důležitou povinnost biskupa, aby zvláště *potají a soukromě* tázal se také ještě jiných věrohodných lidí, zda považují kleriky opravdu za hodné, by na kněze vysvěceni byli. Neboť *sv. Alfons* soudí, že jen tak může biskup nejbezpečněji pravdu poznati a omylu se vystříhati. Píše: »Horliví biskupové nepodpisují žádosti o vysvěcení dříve, než o hodnosti ordinandů nabyli jistoty v soukromí od věrohodných lidí, kteří kleriky dobře znají a tvrdí, že klerikové jsou opravdu ctnostni. A třeba na paměti vždy míti, že tento prostředek jest pro biskupa velmi dobrý, ano potřebný, chce-li biskup svěcení kleri-

kům s dobrým a klidným svědomím udíleti. Neboť právě tímto tajným pátráním může se biskup přesvědčiti, zda není klerik oddán hře, zda není lehkomyšlný, zda jiným svými zlými návyky pohoršení nedává, nýbrž také, zda vskutku zbožný život vede, zda kostel rád navštěvuje, zda se modlí, zda svátosti přijímá, zda samotu miluje neb aspoň společnost dobrou vyhledává, zda se rád zaměstnává studiem, zda také svým zevnějškem, svým oblekem, svým chováním, svými řeči dobrý příklad dává atd.

Dověděl-li se pak biskup o kleriku, že dal nějaké opravdové pohoršení, nesmí se spokojiti obyčejným jeho polepšením, nýbrž musí od něho požadovati polepšení co nejdokonalejší a mnoholeté, aby nebylo třeba se báti, že klerik činí pokání jen proto, by vysvěcen byl.* (Homo apostol. Tom. I. Tract. VIII. Cap. V.)

c) Když pak *sv. Alfons* dosti se přesvědčil o hodnosti ordinandů, pečoval o to, by všichni *k svěcením co nejhornlivější modlitbou se připravili*. Za tím účelem bylo ordinandům před svěcením konati *duchovní cvičení*. Cvičení ta nekonali ordinandi v semináři; neboť *sv. Alfons* věděl, že ordinandi před vysvěcením v semináři potřebného klidu nemají. Proto chtěl, by duchovní cvičení ordinandů konána byla v klášteřích. Za tím účelem posílal *sv. Alfons* některé ordinandy do blízkého kláštera své kongregace v S. Angelo a Cupolo, ostatní pak posílal až do Neapole k Lazaristům. Chudším klerikům platil výlohy sám.

V den svěcení měl *sv. Alfons* vždy sám ráno k ordinandům dojemnou a vážnou promluvu o vznešenosti a o povinnostech stavu kněžského.

Druhou kratší řeč měl bezprostředně před svěcením.

Den prvotín musil býti *dnem Bohu a modlitbě zasvěceným*. Světského hřmotu a hlučných hostin toho dne *sv. Alfons* nemiloval a netrpěl. Jednomu novosvěcenci, jež velice miloval, a který větší slavnosti při první mši svaté k vůli rodičům nemohl se vyhnouti, nařídil, aby první mši svatou sloužil v biskupské kapli a tak nemusil potřebného klidu postrádati. Jiný novosvěcenec, Don Capobianco, přišel po vysvěcení k *sv. Alfonsovi*, aby mu za vše poděkoval. Světec se ho tázal, kdy bude sloužiti první mši svatou. »Příští neděli«, odpověděl novosvěcenec, »a Don Giuseppe Petrillo bude míti slavnostní kázání.« »Jak?« odpověděl ihned *sv. Alfons*; »slavnostní kázání? Bude-li slavnostní kázání, bude též hostina a to dovoliti nemohu.« Když však slyšel, že budou jen nejbližší příbuzní pozváni, řekl: »S tím souhlasím; ale cizí, zvláště osoby ženské nesmí na hostině býti.«

Novosvěcencům kladl *sv. Alfons* velmi důtklivě na srdce, aby *mši sv. důstojně sloužili a breviář nábožně se modlili* a zejména *ve zpovědnici* mnoho pro čest a slávu Boží a pro spásu nesmrtelných duší pracovali. Hřivny, kterých jim Bůh svěřil, neměl nikdo zakopávati. Za tím účelem vykázal *sv. Alfons* každému novosvěcenci práci, jaká vlastnostem a síle jeho, byla nejpřiměřenější; slabých a nedokonalých šetřil; ale od nadaných, schopných a dokonalých žádal práce a oběti mnohdy až hrdinné.

Doslov.

Nejvroucnějším přáním sv. *Alfonsa*, když na stolec biskupský nastoupil, bylo postarati se o *vzorný dorost kněžský*. Cile toho dosáhl sv. *Alfons* v třinácti letech, co byl biskupem, měrou plnou. Odchoval církvi kněžstvo učené a svaté, obdařil svou diecési bdělými duchovními pastýři a dopomohl tak nesčetným duším k spáse věčné. Byl vskutku biskupem podle srdce Božího a zasloužil si, aby jej Bůh na věčnosti uvítal slovy: „*Služebníče dobrý a věrný, že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem tebe ustanovím: vejdiž v radost pána svého.*“ (Mat. 25, 23.)

Kéž pokyny, které nám sv. *Alfons* o výchově kněžského dorostu zanechal, též za našich dob našim krajům co nejhojnějšího užitku přinesou a řady vzorného duchovenstva k spáse nesčetných duší rozmnoží!

OBSAH:

Předmluva	3
---------------------	---

DÍL I.

O povolání k stavu kněžskému

1. O povolání vůbec	5
2. O nutnosti povolání Božího (vocationis divinae) k stavu kněžskému	7
3. O známkách povolání k stavu kněžskému	10
4. O zkoumání pravého povolání	16
5. O povinnosti, dle poznaného povolání stav svůj voliti .	21
6. O duchovních bez povolání	28

DÍL II.

O výchově čekatelů stavu kněžského.

1. Péče sv. Alfonsa o seminář	32
2. O výchově chovanců mravní	40
3. O vzdělání alumnů vědeckém	46
4. O požadavcích před vysvěcením na kněžství	51
Doslov	59

Časopisy družstva Vlast.

Vlast, měsíčník vědecko-poučný, roč. XXV.
Red. *Tomáš Škrdle*. Stojí ročně 10 K,
pro členy 8 K. Jednotlivé číslo stojí 1 K.

Vychovatel, čtrnáctidenník vychovatelský,
roč. XXIV. Redaktor *dr. Rudolf Horský*.
Cena 7 K. Číslo 25 hal.

Naše Listy, týdeník křesť.-soc. roč. XVIII.
Redaktor *Tomáš J. Jiroušek*. Cena 6 K.
Číslo 14 h.

Sborník historického kroužku. Čtvrtletní
časopis historický. Redaktor Dr. Matěj
Kovář, Praha, Ferdinandova třída č. 6.
Ročník X. Stojí ročně 5 K.

Hlasy Svatováclavské roč. IX. vycházejí
redakcí *Vl. Hálek* šestkrát do roka
za roční předplatné 60 hal. Předplatitelé
5 ex. dostávají 6. zdarma. Jednotlivá
čísla stojí 10 h.

Vzdělávací četba katol. mládeže. Redaktor
Fr. H. Žundálek. R. VIII. Cena 60 h ročně.
Jednotlivé číslo stojí 10 h. Vychází šest-
krát do roka. Na 5 ex. dává se šestý
zdarma.

Brožury družstva Vlast.

**Praktický informátor k říšským volbám
v Čechách, na Moravě a ve Slezsku**.
Sestavil a zpracoval T. J. Jiroušek, red.
„Našich Listů“. Cena 60 hal.

**Sv. Jan Nepomucký a „pravda“ jeho od-
půrců**. Od *T. J. Jirouška*. Cena 3 h.

Význam husitství pro vzdělanost v Čechách.

Napsal Dr. Karel Lev Řehák. Díl první: Kvašení duchů v Čechách před mistrem Janem Husem. Cena 40 hal. Díl druhý: Duchovní revoluce v Čechách, způsobená M. Janem Husem. Cena 80 hal. Díl třetí: Ovoce duchovní revoluce v Čechách, roznícené M. Janem Husem až po církevní sněm v Basileji. Cena K 1·20.

Sedlák Petr Chelčický, praotec „českých bratří“. Napsal a v historickém kroužku Vlasti přednesl ThDr. Karel Lev Řehák. Cena 24 hal.

Upřímné slovo křesťanským dívkám. Sestavil *Karel Vrátný*. Cena 6 h.

Průvodní list křesťanův, platný až do smrti. Od *Albána Stolze*. Přeložil Karel Vrátný. Cena 4 h.

Desatero sociální demokracie. Rozebírá Dr. *Rud. Horský*. III. Pomni, abys den sváteční zničil. Cena 8 h.

Dr. Aug. Smetana, kněz-odpadlík. Dle vlastních spisů jeho napsal Dr. *Václav Kyjovský*. Cena 12 h.

Hříchy sociálních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku. Napsal *T. J. Jiroušek*. Cena 10 h.

Nový pláč koruny České, aneb zrada sociálních demokratů na státním právu národa Českého. Napsal *T. J. Jiroušek*. Cena 10 h.

Liguriánská morálka. Napsal Dr. *V. Kyjovský*. Cena 4 h.

Česká Panama. Několik drobných obrázků o hmotném a mravním úpadku národa českého. Napsal *Rud. Vrba*. Cena 12 h.

Naše chudoba. Napsal *R. Vrba*. Cena 12 h.

Španělská inkvisice a její hrůzy. Napsal *T. J. Jiroušek*. Cena 10 h.

Z dob našeho probuzení. Účast družstva Vlast v křesťansko-socialním hnutí českoslovanském. Cena 20 h.

Socialní otázka a církev katolická. Příspěvek k Encyklice sv. Otce Lva XIII. o dělnické otázce od *Fr. Vaněčka*. Prodává se po 10 h.

Praktický spolkový rádce. Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organisatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků českoslov. Sestavil *T. J. Jiroušek*. Cena 50 hal.

Průvodce Prahou a jejími církevními a dějepisnými památkami. — Pomocí prof. Jos. Vávry sestavil *J. Flekáček*. Cena 50 hal. Tento díl popisuje památky Hradčan a Malé Strany.

Sabinismus, barákovství, pokrokářství a „národní“ dělnictvo. Napsal *T. J. Jiroušek*. Cena 10 h.

Červený doktor-mastičkář. Dle německého na naše poměry upravil *L. † 45*. Cena 10 h.

Objednávky a předplatné přijímá
administrace družstva Vlast, Praha-II., 570.

MILÁČEK PÁNĚ.

Ctitelům nejsvětější Svátosti oltářní
kytici tuto uvil Th. Dr. Karel L. Řehák.

Se schválením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře v Praze.

Doufáme, že všem duším, po dokonalosti křesťanské
toužícím a Spasitele ve Svatostánku milujícím, vložíme pře-
milý dárek do rukou!

Cena brožirované K 1·20, vázané s červenou ořízkou K 1·40.

Laskavé nabídky přijímá

administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Skvostným dárkem na památku Svatého přijímání, biřmo-
vání nebo kanonické visitace může býti

P. Martina z Kochemu

PROSTOMILÁ KNÍŽKA

čili

**K MODLITBĚ, ROZJÍMÁNÍ I ŽIVOTU DOKONA-
LÉMU PROSTINKÝ NÁVOD PRO KAŽDÉHO.**

Přeložil se svolením nejd. k. a. konsistoře v Praze ze dne
30. ledna 1901

Th. Dr. K a r e l L. Ř e h á k, farář u sv. Ducha v Praze.

Cena vázaného ex. s červenou ořízkou 1 K.

Roztomilou tuto modlitební knížečku, vkusně v kapesním
formátě v plátně vázanou, vřele doporučí

nakladatelství družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Od téhož autora vyšly též tyto spisky:

1. **Rozjímání o ctnostech sv. Alfonsa, sv. Klementa a sv. Gerarda.**

S životopisnými nástinými těchže světců.

Stran 208. Cena 1 K.

2. **Sv. Klement Maria Hofbauer, kněz kongregace nejsv. Vykupitele.**

Krátký životopis.

Stran 64. Cena 20 hal.

3. **Knížečka o odpustcích, pateronásobném škapulíři a sv. růženci.**

Stran 40. Cena 10 hal.

4. **Bezženství čili celibát katol. duchovenstva.**

Stran 160. Cena 1 K 20 hal.

5. **Česko-německo-maďarské zrcadlo zpovědní.**

Pomůcka pro kněze-zpovědníky.

Cena 20 hal.

6. **Katolický spolek lidový.**

Návod k organisování lidu dle vzoru katolíků v Porýnsku a Westfálsku.

Stran 32. Cena 32 hal.

Všecky tyto spisky lze dostati

**v knihkupectví Vlasti (Praha-II. Žitná ul. 26 n),
v knihkupectví V. Kotrby (Praha-II. Pštrossova
ul. 198) nebo v kolleji Redemptoristů
(Praha-III. 192.)**

Přátele pravdy!

Protivníci katolické církve šíří mezi náš lid celé spousty prolbaných brožur na potupu naši. Proto upozorňujeme Vás všechny na obranné brožury katolické, které důkladnými, promyšlenými úvahami mají otravné účinky nám nepřátelského tisku. Jsou to

ČASOVÉ ÚVAHY.

Na celý rok se předplácí pouze 1 K.
Jednotlivá čísla (nejméně 32 str.) po 8 h.

Na 4 výtisky dáváme pátý zdarma.
Při hromadných objednávkách poskytneme
větší slevy.

Za nepatrný obnos tudíž může si každý koupiti hojnost vzdělávacího čtení. Nečekej nikdo, až nepřátelé protikatolickými letáky zbožnou osadu zaplaví! Jest potřebí vždy již předem katolické věřící uvědomovati, aby pro případný útok byli ozbrojeni. Pracuje-li se nepřátelským tiskem na zkáze církve tak houževnatě, jest rozhodně potřebí vytrvale státi na stráži. Laskavé čtenáře prosíme, aby si prohlédli seznam dosud vyšlých brožur.

ČASOVÉ ÚVAHY.

Periodický měsíčník
* věnovaný časovým otázkám. *

Redaktor Th. Dr. František Reyl.

Ročník X. 1906. Číslo 12.

Jubilejní spisek.

Manželství přirozené a svátostné.

Píše

Dr. Fr. Reyl.

V Hradci Králové.

1906

Majitel a vydavatel Politické družstvo tiskové.

Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové.
Nákladem vlastním.

VYŠLÁ ČÍSLA ČASOVÝCH ÚVAH:

Ročník I.

1. Naš program.*
2. Radikalismus a klerikalismus.*
3. Encyklika Lva XIII.* O otázce dělnické.*
4. O ultramontanismu. — Atheista.* — Bílá Hora.*
5. K příštím volbám.*
6. Do boje volebního.
7. O svatém Vojtěchu.*
8. Mají rodiče právo na školu dětí svých?*
9. Sv. Jan Nepomucký ve světle dějin.*
10. Poměr církve ku škole.*
11. Slavnostní dny.*
12. Povinnost státu ku škole.*

Ročník II.

1. Z řečí sjezdových.
2. Co jsme si o klerikalismu ou a ja povídali.*
3. Zakládejme katolické jedno'y.*
4. Poměr liberálů a socialistů k Církvi.*
5. Kříž, kotva a srdce.*
6. Nový soudní řád.*
7. Dobrodinečkové.*
8. Otázka rolnická.*
9. Naše státní právo.*
10. Škola a mravnost.*
11. a 12. Zpráva o kat. sjezdu v Hradci Králové.*

Ročník III.

1. Jan Valerian Jirsík.*
2. Jan Hus (3 vydání o 15000 výtiscích).*
3. Církev a církev.*
4. Pastýřský list. Náboženství věcí soukromou?*
5. Kněz a politika.*
6. O zpovědi (2 vydání v 8000 výtiscích).*
7. Ovoce husitismu.*
8. Spiritismus čili mediausví.*
9. Základ otázky sociální a národnostní.*
10. Raiffeisenovy záložny.
11. a 12. Učte se z dějin.

Ročník IV.

1. Ženská otázka.*
2. O významu katolických spolků.*
3. Náboženství a lidstvo.*
4. Světová velmoc (o tisku).*
5. Husitství a protestantství.*
6. Štěstí katolika.*
7. Zánik světa dle bible a astronomie.*
8. Církev pronásleduje vědu.
9. Primát a neomylnost Říma.*
10. Oslava Husova.
11. Lourdy.*
12. Zruší-li církev celibát.

Ročník V.

1. Hradecká kolej Tov. Ježíšova r. 1636.
2. Žaloba vydědence XIX. věku.
3. O trestu smrti.
4. Zrušení řádu jezuitského.
5. Husitství a svoboda.*
6. Vláda židovstva.
7. Pryč od Říma.*
8. Blíže k Římu.
9. a 10. Zrušíme pouta mravnosti?*
11. Žena křesťanská a pohanská.*
12. Moderní choroba a její protilék.

Ročník VI.

1. Vyznání starého hříšníka.
2. Sociální demokracie ve světle pravdy.*
3. O sv. zpovědi.
4. Svěpomoc dělnictva.
5. Víra jako víra.
6. Pryč s dogmaty.
7. Fara katolická a protestantská.
8. a 9. O úpadku náboženství mezi prote-

*) Rozebráno.

Časové Úvahy.

Periodický měsíčník

—> věnovaný časovým otázkám. <—

Redaktor Th. Dr. Fr. Reyl.

Ročník X.

1906.

Číslo 12.

Celoroční předplatné i se zásilkou poštovní 1 K.
Jednotlivá čísla stojí 8 h.

Manželství přirozené a svátostné.

Píše Dr. Fr. Reyl.

I. Úvodní slovo.

Základním pilířem společnosti lidské je rodina, založená svazkem manželským. Proto každé státní zákonodárství všech věků činilo rozdíl mezi trvalým svazkem rodinným a mezi dočasným měnivým spojením muže a ženy. Jestliže nižší mravní úroveň veřejného mínění trpěla třeba dočasné sbydlení muže a ženy, neposkytovalo přece státní zákonodárství žádné právní ochrany tomuto měnivému svazku, nýbrž vyznamenávalo jenom trvalý rodinný svazek zvláštní ochranou a potomstvem, z trvalého tohoto svazku vzešlému, přiřklo zvláštní dědičná a společenská práva. U pohanských Římanů bylo lze sňatky uzavíratí jen dle zákonitých předpisů. V právoplatný sňatek mohl vejítí jen Říman s Římankou. Ve starších do-

bách vyžadovala se mezi manželi rovnost stavu, teprv po r. 89. před Kristem mohli Římané uzavíratí sňatky i se ženami jiných národů. K uzavření sňatku bylo třeba svolení rodičů a předepsaných obřadů. V domě mužově zaují-mala žena čestné místo, oslovována byla i od muže názvem »paní«. S mužem stolovala, veřejných slavností se účastnila, jmění své svobodně spravovala a ve společenském životě těšila se téže úctě, jaká příslušela manželi. Čím ryzejším byl mrav národa římského, tím také pevnějším a solidnějším byl svazek rodinný. Když však klesala u bohatnoucích Římanů úcta k náboženství a ke starým přísným tradicím, když požívavost a sobectví zachvátilo jednotlivce, nebylo divu, že v celé společnosti římské nastal úpadek veřejné mravnosti a že také rodinný život byl otráven a rozrušen. Cizoložství a časté rozvody poznal teprv zbohatlý a rozmařilý Řím v posledních letech republiky a v době císařů. V dobách těch považováno bylo manželství za břímě, jež pouze z ohledu na státní dobro nutno občanu na se vzíti, takže císař Augustus byl nucen vydati zvláštní zákon o povinném uzavírání sňatku u mužů až do 60 a u žen do 50 let, vyhrožuje tresty neposlušným a poskytuje odměny rodinám s dětmi. (Döllinger, Heidenthum u. Judenthum str.702 a n.)

Útok na posvátnost svazku manželského udál se i v pozdějších dobách vždy tehdá, když mrav jednotlivců poklesl. V 16. století byl to Luther, zdárný syn své zkažené doby, jenž popíral posvátnost stavu manželského a prohlásil ho za obyčejnou světskou záležitost (weltliche

Hantierung — Evers V, 210) a tvrdil: »Jako mohu jísti a píti s Turkem a židem, tak mohu beze vší překážky s kýmkoliv manželsky spojit se.« Názory Lutherovy o manželství staly se duševním majetkem protestantů a došly též svého uplatnění v době francouzské revoluce liberálním zákonodárstvím. Ovoce svobodářské nauky, která hlásá odpoutání člověka ode všech mravních, právních i náboženských závazků a která hlásá úplnou svobodu ve výrobě, v politice, ve mravnosti a ve smýšlení, pocítujem dosud ve všech oborech veřejného života, proto nelze se diviti, že také i dnešní doba vytasila se s heslem: svoboda manželství! Liberální panstvo a podařený jeho odchovanec, požidovštělá sociální demokracie spojily se v dojemné svornosti proti starobylému učení o svátosti stavu manželského a usilují strhnouti posvátné toto zřízení do vřavy všedního života, prohlašujíce manželství za obyčejnou smlouvu, která prý náleží pod dozor advokátů a ne církve. Náboženský a mravní úpadek naší doby jeví se opětne nejpatrněji útokem na posvátnost rodinného života.

Útočníci jsou však dosti opatrní a tvrdí, že nic bezbožného nemají prý v úmyslu, nýbrž že chtějí naopak manželský svazek povznésti k vyšší dokonalosti čili zreformovati. Ničivou snahu svou oděli liberálové krásným slovem: reforma čili oprava. A tak ve veřejnosti se nyní hlásá, že běží o reformu čili opravu manželství, které prý trpí velikou chorobou a proto opravy nutně potřebuje, což ostatně si prý nejširší vrstvy též vroucně přejí. V přítomné době

vydávají se též o tomto předmětě spisy a ko-
čují po Rakousku různí řečníci, kteří dokazují
na schůzích katolickému lidu, že si »přeje«
opravu manželství.

Není potřebí ani veliké intelligence k po-
chopení, že svátost manželství, která po sta-
letích byla zdrojem štěstí a posvěcení rodin
křesťanských, nemůže býti příčinou úpadku
rodinného života v době přítomné. Proto svá-
tost sama nápravy nepotřebuje a není to ani
v moci církve, aby reformy nějaké v podstatě
svátosti se odvážila. Nápravu dlužno provésti
v lidech, kteří účinky svátosti svými vášněmi
znehodnotili a nyní vlastní vinu svalují na
posvátnou instituci manželskou, domnívajíce
se, že rázem zmizí všecka nešťastná manžel-
ství, když manželé budou moci se rozejíti dle
zákonem povolené libovůle, beze všech ohledu
na náboženské předpisy.

Nám reforma manželství je otázkou
mravní a ne pouze právní. Soudy a nové pa-
ragrafy skutečnou opravu neprovedou! „*Vzne-
šenost manželství musí býti v manželech, právní
pravidla sama nepomohou. Má-li lidská společnost
řádně trvati, musí odmítnuta býti hesla v rouchu
sebe lákavějším pronášená, která mají za účel
zlehčování manželství. Sloužiti jen choutkám jedno-
tlivců, znamená pohřbiti celek*“. (N. Sl. sv. XVI.).
Uvažujeme nejprve o podstatě a povaze man-
želství, pokud je svazkem přirozeným. Povši-
mněme si též povahy jeho svátostné mezi
křesťany a uvědoměme si vady, které opravy
potřebují.

II. Manželství svazkem přirozeným.

Manželství po stránce přirozené je spojení muže a ženy ke společnému a nerozlučitelnému životnímu svazku za účelem pložení a výchovy potomstva. Svazek tento je jediným oprávněným prostředkem k rozmnožování pokolení lidského, proto přese všechny úsudky moderních esthetiků fysická tato stránka manželství nesmí se přehlížeti. Avšak vedle živelů fysických nalzáme v manželství též stránku vyšší, ethickou čili duchovní, která spočívá ve zušlechtění pohlavního svazku láskou a věrností manželskou.

Proto již prvním lidem v ráji ustanovil Bůh manželský svazek za štěpnici pokolení lidského a předepsal sám svazku tomuto právní řád, jež vštípil v nitro člověka. Vědomost o právním poměru mezi manželi jeví se také u prvých lidí, neboť pravil Adam ke své ženě: »Protož opustí člověk otce svého i matku a přidrží se manželky své; a budou dva v jednom těle« (Gen. 2, 24). Slova tato nemohla platiti jen o prvním manželství, protože neměl prvý člověk otce, nýbrž vztahují se hlavně na všechny následující sňatky mezi potomky Adamovými. A poněvadž člověk byl proniknut přesvědčením, že přirozený poměr mezi mužem a ženou musí odpovídati právnímu řádu a nesmí býti ponechán náhodě aneb libovůli, shledáváme u všech národů, že uzavírali trvalé manželské svazky.

Švýcarský universitní professor Heim ve své přednášce v Curychu vyslovil se o ději-

nách manželství: »Lidé nikdy nežili v naprosté pohlavní nezřízenosti. I u kmenů nejniže stojících nalézáme skoro vždy více nebo méně uzavřené a ohraničené mnohoženství nebo jednoženství, byť i ve formě podivné. Védové na Ceyloně žijí v uzavřeném jednoženství, neznajíce klamu a šalby. Též Eskymáci jsou měrou vysokou mravně bezúhonní. Zvířata divoká, chovem lidským nezkažená, žijí v uzavřeném manželství Civilisace, vývoj mravnostní jsou části samotné přírody. Také v přírodě mimolidské dlí vyvinuté svědomí mravní. Nepanuje tu svobodné ukájení pudu, nýbrž ukájení mravně upravené a obmezené.« (Pelclový Rozhledy, 1905.)

Čím jasnějším bylo vědomí o pravé podstatě náboženství a mravním božském řádu, tím ryzeji jeví se původní forma svazku manželského mezi jedním mužem a jedinou ženou. Když upadalo vědomí o zákoně božím, zhoršovala se současně mravní úroveň manželského svazku, takže bylo uzavíráno též manželství mezi jedním mužem s mnohými ženami (polygynie) a mezi jednou ženou a mnohými muži (polyandrie). Tato znetvořená forma manželství, jakkoliv značí úpadek právního citu, přece je ještě dokladem, že aspoň nějakou právní formu měl svazek manželský a že nikdy lidstvo nežilo po způsobu zvířat pouze v nahodilém a dočasném jenom pohlavním styku.

Dějiny a národopis aspoň nepřinášejí zaručených zpráv, že by vůbec některý národ neznal trvalého spoluzití mužů se ženami.

Pokažená forma mnohomanželství nalézala se pouze u národů nevzdělaných, kdežto postupem vzdělanosti národové odkládali mnohomanželství a uzavírali sňatky jedno-manželské (monogamie), jednoho muže s jednou ženou, což odpovídá rovnocennosti obou rodů, umožňuje řádnou výchovu dětí a vystihuje mravně právní základ manželského svazku.

Národové kulturní brzo vystihli význam manželství, poznávajíce v řádném rodinném životě základ a mravní sílu státní společnosti, jakož i podmínku počáteční výchovy mladé generace, proto manželské svazky jali se upravovati státními předpisy. Když církev katolická vystoupila na dějiště světové, poznala ve spořádané rodině nejlepší štěpnici náboženských ctností, proto by již se stanoviska nábožensko-sociálního musilo církevní zákonodárství povšimnouti si úpravy rodinného života svých členů, kdyby ani manželství nebylo Kristem za svátost povýšeno. Politický, sociální a náboženský význam manželství byl státem i církví náležitě oceněn a proto státním i církevním zákonodárstvím posilován.

Zákonodárství státní i církevní pečovalo o to, aby účelu manželství bylo náležitě dosaženo. Jest pak účel manželství trojí:

a) Udržování pokolení lidského a království božího na zemi. »Rosťtež a množte se a naplňte zemi.« (Gen. 1, 28.)

b) Vzájemná pomoc manželů. »Není dobré člověku býti samotnému: učiňme mu pomocnici podobnou jemu.« (Gen. 2, 18.)

c) Uvarování smilstva u těch, kteří by z vyšších důvodů nechtěli žít v bezženství.

Prvý účel manželství vylučuje všechny pohlavní styky i mezi manžely, které zamezují početí aneb zrození lidského plodu. Zahrnuje pak tento první účel nejenom zrození, ale též výchovu dětí, neboť nevychovaní lidé nepřispívají k rozmnožení, nýbrž k zeslabení pokolení lidského.

Tohoto trojího účelu dochází jenom ono manželství, které je *jednotné a nerozlučitelné*. Jednoženství a nerozlučitelnost vyplývají již z přirozené povahy manželství a byly zákonem přirozeným stanoveny již v ráji, neboť první člověk je za nutny uznával, řka: „*A budou dva v jednom těle.*“

Plození dítek není možné v polyandrii (mnohomužství), protože způsobuje neřest tato neplodnost ženy. Ani mnohoženství k rozmnožení pokolení lidského nepřispívá, neboť způsobuje poruchu v rovnováze obou pohlaví. Pouze jednoženství odpovídá nejspolehlivěji přirozeným požadavkům lidského vývoje.

Rovněž řádná výchova je v mnohomužství nemožná, protože vzniká nejistota o otcovství dítky a v mnohoženství značně znesnadněna. Pouze jednoženství umožňuje, aby postupně dostalo se všem dětem rodinnou výchovou základu k řádnému charakteru.

Nerozlučitelnost je druhou přirozenou vlastností řádného manželství. Volno je tedy vůli lidské sňatek uzavřít, není však zlovůli dovoleno uzavřený sňatek rozloučiti. Jednotu manželství vyžaduje nutně přirozený

účel jeho. Sňatkem oddávají se muž a žena vzájemně k úplnému společenství života, takže vytvářejí jedinou vlastně bytost, kterou nelze zrovna tak svévolně ničiti rozlukou, jako nelze individuální (vlastní) život zničiti sebevraždou.

A. Jedinnost manželství (monogamie).

Rozumný člověk nemůže neuznati, že původní čistá forma jednomanželská odpovídá nejlépe povaze i přirozenosti lidské a zabezpečuje nejspolehlivěji dobra z manželství vyplývající. Dějiny aspoň dokazují, že původní forma znetvořená mnohomanželstvím (ať současným anebo posloupným) v době pokleslosti byla opět k bývalé své čistotě navrácena, jakmile národové opět se povznesli na úroveň kulturní. Zdravý lidský rozum sáhl opětně k původnímu zdroji lidské populace, jakmile byl odpoután od tradicionelně děděných zlořádů, vyplývajících ze zvrhlé lidské vůle. Každý rozumný člověk raduje se z vítězství zdravého lidského rozumu, jenom »vědečtí« zakladatelé a tvůrci sociálně demokrat. nauk rmoutí se nad vítězstvím rozumu a hledí smyšlenými báhorkami o pramanželství lidstvo přivésti opět do kalu pohlavních výstředností. Že tyto »vědecké objevy« sociálně demokratických předáků zpracovaly soudruhy strany na ochotné posluchače reformních advokátů, lze snadno uhodnouti. Aby se nezdálo, že křivdíme popíračům zdravého lidského rozumu a historické pravdy, necháme je samé o vzniku rodiny mluvíti. Engels, přítel a

společník Marxův, bádál o původu rodiny a výsledky svého »bádání« uložil ve spise »Ursprung der Familie, des Privateigenthums und des Staates.« (Původ rodiny, soukromého majetku a státu), V 7. vydání této knihy z 1896 na str. 52 přichází Engels k tomuto výsledku: »Tak jeví se jednomanželství v dějinách nikterak jako smířením muže a ženy a a tím méně v nejlepší své formě. Právě naopak. Jednomanželství jeví se jako zotročení jednoho pohlaví druhým, jako vyhlášení dříve v pradějinách neznámého boje mezi pohlavím. První třídní rozdíl, který v dějinách se objevuje, kryje se s vývojem soupeřství mezi mužem a ženou v jednoženství.«

Na dalších stránkách kritizuje Engels moderní sňatky, tvrdě, že rodičové dosud vyhledávají dětem svým muže a ženu, a proto prý vyvíjí se se strany mužovy bujný hetérismus, se strany ženiny hojně cizoložství. Z tohoto nedůstojného postavení vysvobodí ženu socialismus, neboť odstraní hospodářské podmínky nynějšího jednoženství. Jednomanželská forma vznikla z toho důvodu, aby vydělávající muž mohl zanechat majetek jen svým dětem. K vůli dědictví bylo zapotřebí, aby v manželském svazku byla žena pouze jedna, kdežto muž mimo svazek manželský nemusil prý tak úzkostlivě věrnost zachovávat. Až příští společenskou revolucí starost o dědictví bude zrušením soukromého majetku zmenšena, přestane jednotlivá rodina býti privátní výrobnou majetku, neboť bude se vyráběti společensky a proto také chování a vy-

chování dětí, manželských jako nemanželských, bude záležitostí veřejnou. Tím odpadne starost o následky pohlavního obcování, které jsou dnes hlavní hospodářskou a mravní překážkou, že se dívka nemůže oddat milovanému muži bezohledně. Engels o proletariátu dělnickém prohlašuje, že již dnes sňatek je založen jedině na lásce pohlavní. Schází prý majetek, k jehož zachování a dědění byla prý monogamie vytvořena, schází tedy všeliká pobudka k mužovládě. Není prý také ani prostředků pro tuto vládu, protože občanské právo je drahé, platí jen pro majetné a pro chudého dělníka v jeho poměru k ženě prý neplatí. Proto rodina proletářova není již monogamická (jednomanželská) přese všechny duchovní a světské oddavky. Žena má právo rozloučiti sňatek, protože se lidé rozcházejí, nedovedou-li se snášet. (Engels, Původ rodiny str. 60.)

Potud Engelsovy náhledy o reformě nynějšího manželství. Náhledy Engelsovy opakuje Bebel ve spise »Žena« (ve 27. vyd. str. 431.) skoro týmiž slovy a znalci továrních poměrů svědčí, že soudruzi v praxi potvrzují tvrzení svých předáků.

Jakkoliv u slušného a zdravým rozumem obdařeného člověka nemohou ani na okamžik dostaviti se rozpaky, jak má posuzovati Engelsovy a Beblovy choutky po hrubém požitkářství, nebude přece zbytečno uvést o nich náhled prof. Masaryka, jenž jinak jest zřejmým příznivcem sociál. demokratické strany. Právě proto, že prof. Masaryk je okázalým stranníkem socialistů, lze úsudek jeho považovati za pro-

jev zdravého rozumu a citového odporu proti bezohlednému systému brutality.

Professor Masaryk ve své »Otázce sociální« (»Otázka sociální« v Praze 1898, str. 444. a n.) pojednává o Engelsově studiu rodinného života a shrnuje svůj úsudek o něm v těchto slovech:

»Engels přijímá běžný dekadentní názor o absolutnosti (nutnosti) pudu pohlavního. Zde tkví fundamentální (základní) a osudný klam. Tu se rozcházejí dva světy — svět starý a svět nový. Engels při vši pokrokovosti patří do světa starého; chce osvobodit ženu, chce spasit celou společnost, *ale drží se těch názorů, kterými právě žena a ovšem i muž pohlavně jsou zotročeni.*«

Monogamie (jednomanželství), samým Tvůrcem založená, vyhovuje nejlépe přirozenosti a zdravému vývoji lidstva. Všecky choutky po nevázanosti pohlavní jsou protikulturními zločiny, ať již je odporoučí kterýkoliv slavný »badatel«. Na doklad toho uvádíme proslulou autoritu švédského universitního profesora, MUDra. S. Ribbinga, jenž ve své »Pohlavní zdravovědě (Vyšla v českém překladu nákladem Pelclových »Rozhledů« r. 1896.) pronáší své náhledy o monogamii: »Z různých stran lze slyšeti tvrzení, že muž je nadán pro mnohoženství, žena naproti tomu pro jednomužství. Výteční duchové propůjčili se za tlumočníky podobného nazírání, a bezmyšlenkovití jich následovníci snaží se učiniti je dogmatem, proti němuž není námitek. Jako vzor prvních mohu uvéstí filosofa Schopenhauera. Ten

snazil se dokázatí svůj názor mezi jiným následující radou, kterou je nejlépe uvéstí v původním znění: »Láska mužova klesá patrně od okamžiku, kdy došla ukojení; skoro každá jiná žena dráždí ho více, než ta, kterou již ovládá; touží po změně. Láska ženina naproti tomu stoupá od uvedeného okamžiku.« To, myslí Schopenhauer, je velice moudré zařízení přírody, která především má za účel zachovávatí plemeno. Muž může totiž sploditi s různými ženami sto dětí do roka. Žena však může jen jedno poroditi. Všecka povrchnost a sofistika (překrucování) tohoto úsudku padá ihned do očí. Jsem toho mínění, že Schopenhauer zasloužil za svrchu citovaná slova, jakož za všechny své filosofické úvahy o pohlavních poměrech docela odsouzení, kterého se mu dostalo povoláním soudcem, totiž, že vše je pochybeno a jeho konečné požadavky že jsou nechutné.« (Kraft-Ebbing., Psychophtia sexualis.). Necháme-li mluvití zkušenost, ukáže se ve většině případů, že jeden muž a jedna žena nejlépe odpovídají vzájemným požadavkům. (Uvedené knihy str. 33. a n.).

Švédský učenec ostře odsuzoval požadavky sociálně demokratické po volné lásce, jakožto zpátečnictví nejhoršího druhu a vykládá vznik těchto požadavků z falešných předpokladů, že pohlavní požítky patří ku všeobecným právům lidským, což je chybou při nejpovrchnějším pohledu na přírodu. Proti náhledům nepovolanych odborníků klade odborně vzdělaný učenec větu zkušenosti: »Jak jsoucnost pohlavního pudu představuje mocnou *přirozenou*

sílu vývojovou, tak jeho dočasné, ano i absolutní (naprosté) ovládní představuje *morální kulturní sílu* neobyčejného významu.«

Uvedli jsme zástupce vědy filosofické a lékařské Masaryka, Ribbinga a Heima, kteří jako nekatolíci nemohou býti považováni za předpojaté dogmatem (naukou) církevním o původním a jedině dovoleném tvaru manželského svazku. Z uvedených autorů vysvítá, že odpůrci monogamie trvalé považují člověka za pouhé zvíře, jež vedle ukájení tělesných pudů nemá vznešenějšího úkolu. Názory tyto jsou zpátečnictvím a barbarstvím. Zastanci trvalého jednoženství naproti tomu považují člověka za bytost rozumovou, sebevlády a vyšších snah schopnou. Názory tyto jsou v pravdě pokrokové a civilisační.

B. Nerozlučitelnost manželství.

Právníci horují pro rozlučitelnost manželství, ježto považují manželství za smlouvu, kterou lze opět zrušiti. »*Rozhodný boj ovšem při reformě práva manželského sveden bude právě při této otázce rozlučitelnosti manželství.* Jaké asi v této otázce zaujati stanovisko? Nevím, jakým ideálem nesen by byl zákonodárce, když by možnost této reformy připustil, avšak tolik nutno stanoviti jako základní zásadu, že *při zásadě nerozlučitelnosti manželství více již setrváno býti nemůže.* (Dr. Hübschmann, Reforma manželského práva v knihovně »Pochodeň Osvěty« 1906 str. 21 a n. — Dr. Bouček, Proč se domáháme reformy práva manžel. 1906 str. 7).

Dr. Hübschmann se výslovně ohražuje, že rozluka manželství neznamená nikterak volnou lásku aneb zotročení ženy, jak to prý klerikálové z agitačních důvodů klamně rozšiřují. (Reforma 25). »Reformou manželského práva nemá a nemůže býti docíleno znemravenění, *nybrž právě umravenění lidské společnosti a cílem jejím je zlepšení té instituce, která v nejhlubější život lidský sahá, jež nejvíce blaha, ale také nejvíce zla pro lidský život přinéstí může, manželství.*«

Ohražení toto, že reformátoři mají v úmyslu manželství povznést a ne zlehčit, jak to prý klerikálové lidu nalhávají, opírá se jak ve spisku Hübschmanově, tak i v liberálních a socialistických listech o vážnost jednoho z nejslavnějších rakouských právníků Dra. Ungra, nynějšího presidenta kasačního soudu ve Vídni, jenž ve svém spise »Manželství« z r. 1850 vyslovil tento názor o rozlučitelnosti: » . . . Nerozlučnost jest tudíž podstatným požadavkem pravého a skutečného manželství. Kde však v manželství láska již od prvopočátku chybí neb kde manželství uzavřeno bylo ve víře, že k němu pudí pravá, nikdy nekončící láska, jež však záhy jsouc falešnou z něho vyvěje, tam není pravého a skutečného manželství dle podstaty jeho a poměr ten stává se následkem toho poměrem nemravným, svazkem nemorálním, který dále nesmí býti udržován, pakli jinak *pouhé jméno nemá vítěziti na podstatou věci a strnulý předpis církevní nad skutečnou mravností. Proto musí též každé manželské zákonodárství připustiti rozloučení manželství.*«

Věříme rádi, že tato slova napsal Dr. Unger před 50 lety a že dnes je presidentem nejvyššího soudu. V Rakousku liberální úředníci měli vždycky rychlou kariéru, ačkoliv prý v říši naší »vládnou« klerikálové. Nebudeme bráti v lehkost vědeckou důkladnost Dra. Ungra, jež na pomoc volají všichni reformisté, ačkoliv nemůžeme se zdržeti poznámky, že Dr. Unger a s ním celý liberální tábor v manželství nevidí nic jiného leč občanskou smlouvu bez svátostného charakteru. Nebudeme vyvracetí pánům tento úzký názor církevním učením, nýbrž postavíme se též na stanovisko jejich a postavíme proti jejich právnícko-filosofické autoritě. autoritu podobnou.

»Manželství jest počátkem a vrcholem vši kultury. Činí surového laskavým, a nejvzdělanější člověk nemá lepší příležitosti, aby ukázal svou laskavost. *Must býtí nerozlučným*; neboť přináší tolik štěstí, že veškeré neštěstí jednotlivců oproti celku nemůže nikterak býti počítáno. A co chceme mluvití o neštěstí? Netrpělivost jest to, která člověka časem napadá a pak libuje si, cítiti se nešťastným. Dejme tomu okamžiku přejíti a budeme se prohlašovati za šťastné, že to, co tak dlouho trvalo, ještě trvá. *Není žádného dostatečného důvodu k rozluce*. Lidský život tone v strastech i radostech tak vysoko, že nikterak nemůže býti stanoveno, čím manželé vzájemně sobě jsou povinnými. Jest to nekonečná povinnost, která jen věčností může býti splněna.« (Gothe, Die Wahlverwandtschaften I, 9. ve Kürschnerově vydání klassiků).

Tato krásná slova napsal psycholog a veliký znatel lidského srdce, slavný Göthe. Proti názoru suchopárného právníka stavíme filosofický názor citlivého člověka.

Aby se nezdálo, že střízlivá právní věda musí požadavky lidského citu a srdce jako snivé sny neúprosně odsuzovati, uvádíme názor neméně proslulého a důkladného německého právníka Bedřicha šl. ze Savigny, jenž ve spise »O manželství« (Del matrimonio) na str. 299 napsal: »*Rozhodující povahou manželství jest základ mravní a náboženský . . . Občanský sňatek vede ve svém přirozeném rozvoji nutně k zavedení bezmezné rozluky manželství*«.

Savigny byl protestant, takže ho z klerikalismu obviniti nelze, a také rozlukou odsoudil. Uvedeme dále jednoho nesporného liberála, jenž s p. Ungrem nesouhlasí. Jest to sám Dumas (L'homme-femme, Paris 1872, 14), jenž označuje křesťanský charakter manželství jako »jeden z posledních prostředků mravního vzdělání, který nesmíme seslabovati; *církev nemůže a nesmí nikdy nějaké zrušení jeho dovoliti*.«

Dr. J. Wernicke praví ve svém pojednání o manželských rozvodech: »Statistika rozvodu přináleží rozhodně k morální statistice v užším slova smyslu. *I mravně lhostejný člověk bude přijímati soudně rozloučené manželství za něco přičítého se přirozenosti*; manželství je a zůstane nejposvátnější tvrzí života lidského na zemi, ať už se na ně činí útoky jakékoliv.« (Jahrbücher für Nationalökonomie 1893, citováno u Krose 81.)

Proti filosoficko-právní autoritě dra. Ungra,

předního zástupce rakouské právní vědy, uvedli jsme jednak filosofický náhled vele-
duchů Göthea a Dumasa, jednak vědecký ná-
zor právníka šl. Savignyho a statistika Dra.
Wernicke. Jak patrně, netočí se celý svět
kolem náhledu našeho vrchního presidenta
a tím také nesmí očekávati horlité pro oprá-
vněnost manželské rozluky, že snad jim celá
veřejnost uvěří, jako by oni jen zastávali věc
šlechtnou a oprávněnou, kdežto zastanci ne-
rozlučitelnosti manželství zásadu nemravnou
a neudržitelnou.

Ostatně manželský svazek nepatří jen
pod paragrafy suché právní vědy, manžel-
ství je též svazkem přirozeným a proto i *zá-
stupcové lidského přírodopisu* mají v této otázce
rozlučitelnosti nějaké slovo. Proti Dru. Ungrovi
a jeho obdivovatelům uvádíme odchylný náhled
přírodozpytců (biologů).

Slavný anglický lékař Dr. Woods Hut-
chinson pojednává v záříjové »Contemporary
Review« o manželství s biologického stano-
viska. Praví, že člověk musil *i bez náboženství*
a občanského zákona dojíti *k jednoženství, ne-
rozlučitelnosti manželství* a svatosti i čistotě
svazku manželského a k sňatku z lásky, jako
jedině pravému, zdravému a přirozenému.
Všech těch podmínek žádá si řádně a zákonně
zařízená snaha plemenná. Stanoví ve svém
pojednání pět thesís, z nichž pátá zní:
Manželství mezi jedním mužem a jednou
ženou *na celý život uzavřené jest nejvyšším bio-
logickým typem, jaký se dosud vyvinul a přežil*
všecky ostatní formy, a právě u nejlepších ras

byl zaveden a dokázal výsledky jak mnohosti, tak zdatnosti potomstva, že jest typem skutečně nejvyšším (Brněnská Hlídka 1905 str. 804.).

Na základě požadavků přirozenosti lidské a na základě zjevené nauky prohlašujeme snahy po rozlučitelnosti manželství za zločinné jednání. Citové ohledy na nezdařená jednotlivá manželství nemohou dle Götheho opravňovati ke zničení všech manželství. Jestliže přijde nerozumný nebo zvrhlý občan do sporu s příkazy trestních zákonů, trestajících útok na nedotknutelnost cizího majetku, právníci z citovaných ohledů na dotčeného jednotlivce nezasazují se již o to, aby zrušeny byly kruté trestní zákony a krádež by byla prohlášena za dovolenou. Kdyby se dovolila krádež a jiné zločiny, neměli bychom zločinců. Když se cizoložství rozlukou manželství dovolí, nebude ovšem před tváří zákona světského cizoložníků. Celé to hnutí pro rozluku manželskou není ničím jiným, leč vyhledáváním pěkného jména a právní omluvy pro moderní nevázanost a mravní lehkost. Žádný soudní prezident na světě nemůže svým právnickým věhlasem učiniti mravně dovoleným to, co odporuje přirozenému a zjevenému zákonu božímu. Najde-li se i právní klička, zločin zůstane zločinem, neboť žádný státní zákon nemůže svým nařízením odstraniti předpisy vyššího mravního zákona.

III. Manželství jest svátostí.

Vyšetřující manželskou instituci po stránce přirozené, shledali jsme, že hlavním

úkolem její jest zachovávání lidského plemene a vzájemná pomoc manželů. Z povahy manželství přirozeného vyplývají samy sebou dvě nezbytné jeho vlastnosti: jedinnost a nerozlučitelnost. Vyšetřující dějiny lidstva, shledali jsme pozoruhodnou shodu u všech národů, že lidstvo bylo vždy proniknuto ideou o mravním i právním podkladě manželského svazku již tehda, kdy nebylo ještě žádného pravého zákona státního aneb církevního, vykládajícího přirozená manželská práva a povinnosti.

Na právní tento řád, jenž upravoval poměr muže a ženy ve svazku manželském žijících, poukázal Kristus Pán slovy: »Nečetli jste, že ten, jenž učinil člověka s počátku, muže a ženu učinil je a řekl: Protož opustí člověk otce i matku a přidrží se manželky své, i budou dva v jednom těle. A protož co Bůh spojil člověk nerozlučuj!« A toto přirozeně právně-mravní zřízení povýšil Spasitel za svátost. Není však slovy těmi řečeno, že Kristus ustanovil vedle jiných svátostí též sedmou, která by se udílela věřícím, kdykoliv by uzavírali přirozený svazek manželský zrovna tak, jako se udílí pomazání nemocných, když někdo do nemoci upadne. Kdyby se tak vykládala svrchu uvedená věta, pak by Kristus byl sice ustanovil sedmou svátost, ale nebyl by manželství samo na svátost povýšil. Dle učení církevního však manželství samo, t. j. vzájemná oddávací úmluva manželů a na ní spočívající trvalé společenství se všemi jeho právy i povinnostmi, jest sedmou svátostí, kterou Kristus ustanovil. Jestliž pak svátost stavu

manželského nerozvížitelný svazek, kterým dvě svobodné osoby křesťanské, muž a žena, řádně s sebou se oddávají, k čemuž jim Bůh uděluje milosti, by ve svém stavu manželském až do smrti bohabojně setrvali a dítky své křesťansky vychovávali.

Mezi pravověřícími křesťany jiný sňatek se ani uzavřítí nemůže nežli svátostný, takže mezi smlouvou křesťanů a mezi svátostí stavu manželského není žádného rozdílu. Svátostný znak stavu manželského není něčím ke smlouvě manželské mimořádně přidaným, takže by bylo ponecháno křesťanským manželům na vůli, chtějí-li uzavřítí sňatek pouze přirozený aneb také svátostný, jako je ponecháno na vůli nemocnému, chce-li strávití nemoc svou bez svátostného pomazání cíli nic. Svátostný charakter se od manželské smlouvy oddělití nedá a proto buď je sňatek platným a pak také svátost^í byla platně přijata, aneb je sňatek neplatným a pak také svátost stavu manželského se neuskutečnila.

Církev katolická prohlásila zřejmými a určitými slovy na sněmu Tridentském z r. 1563 ve 24. sezení starobylé své učení o svátostném charakteru manželského svazku oproti útokům stoupenců Lutherových a Kalvínových, kteří manželství jali se prohlašovati za světskou záležitost (ein äußerlich leiblich Ding, wie andere Hantierung). Prohlášení o starobylém církevním učení učinil sněm následujícími slovy:

»Ježto manželství v Novém zákoně vyniká nad dřívější sňatky milostí Kristem udě-

lenou, vším právem učili *naši sv. Otcové, sněmy církevní a všeobecné církevní podání, že nutno manželství počítati ke svátostem novozákonním*. Proti tomuto učení bezbožní lidé tohoto století z nerozumu nejenom mylně o této svátosti smýšleli, ale i pod záminkou evangelického učení, hodlajíce zavésti nevázanost tělesnosti, šířili slovem i tiskem ku veliké škodě věřících zcela odchýlné nauky od názoru církve katolické a *od zvyků, z apoštolských dob zachovávaných*. Aby smělost těchto lidí všeobecný sněm zamezil, pokládá za nutné k záchraně jiných, významnější zmíněných bludařů bludy vyhladiti odsouzením jich.« (Richter, *Canones et decreta conc. Trid. Lipsko 1853 str. 215.*)

Stručným dogmatem (článkem víry) vyjádřena je svátostná povaha stavu manželského: »Kdo by řekl, že manželství není v pravdě jednou ze sedmi Nového zákona svátostí od Krista Pána ustanovenou, nýbrž lidmi v církvi vynalezenou, a že milost neudílí: budiž z církve vyloučen.« (Can. 1.)

Sněm Tridentický ohradil se jako v předtuše proti »historikům« nynější doby, kteří prohlašují z veliké znalosti dějin církevních, že prý teprv sněm Tridentický ustanovil manželství za svátost. Svátost je zevnějším účinným znamením od Spasitele ustanoveným k tomu cíli, aby neviditelnou milost boží sprostředkovalo, proto pojem svátosti předem již odsuzuje tento mělký náhled, jako by teprv v 16. století přibyla katolíkům sedmá svátost stavu manželského. Věřící lid právě na základě pojmu svátosti musil by se ohraditi proti tomu, aby

mu církevní sněm, byť byl tak epochálního významu jako právě sněm Tridentický, ustanovoval nějakou novou svátost, když učení církevní výslovně tvrdí, že jen a jen Syn Boží mohl svátost ustanoviti. Trochu zdravé logiky musilo by nynější reformisty manželství poučiti, že tvrdí věci zhola nesmyslné a nemožné. A kdyby se nechtěli namáhati přemýšlením, mohli by si pánové přečísti aspoň něco z bible a dějin církevních, odkud by se poučili, že ne teprv v 16. století, ale hnedle v nejstarší době apoštolské manželství bylo považováno za svátost dle ustanovení Ježíše Krista.

V evangeliích tři svatopiscové: Matouš v kapitole 19., Marek v 10. a Lukáš v 16. uvádějí výroky Spasitelovy o manželství. Sv. Matouš a sv. Marek uvádějí téměř doslovně výrok Kristův o posvátném charakteru svazku manželského, když byl přímo učiteli zákona Starého otázan, zdaž lze uzavřené sňatky z nějaké podstatné příčiny zrušiti. Spasitel při této příležitosti poučil lid židovský i své učedníky, že sňatek manželský povýšen jest nad občanské smlouvy, protože se uzavírá za souhlasu a za spolupůsobení Boha.

Z dob apoštolských máme doklady, že apoštolové, jimž Kristus svěřil svou nauku ke hlásání, manželství za svátost považovali. Kdyby již první učedníci nepochopili slova Kristova a kdyby již apoštolové nauku Kristovu svými výmysly rozhojnili, pak by jistě poslání Kristovo vyznělo zcela naprázdno a nemělo světového významu. Rozumný člověk nemůže ani pojati domněnku, že by Kristovo vykupitelské

dílo zmařili svými výmysly již první jeho vy-
znavači, kteří za své přesvědčení v Božství
Ježíše Krísta podstoupili mučednickou smrt.
Aspoň apoštolé musili dobře pochopiti smysl
slov Páně o svátostném charakteru manželství,
jinak nelze si mysliti, že by je Kristus vyslal
do světa jako své zástupce.

A co píší sv. apoštolové o manželském
svazku? Považují ho za soukromou občanskou
záležitost, která s náboženským přesvědčením
nemá nic společného? Klassicky vzdělaný
apoštol, sv. Pavel, v několika listech (Ke Ko-
rintským 1. list, kap. 7, 1—14, 10—16, k E-
feským 5, 22—33, k Římanům 7, 1—3.) pro-
náší názor o posvátnosti a nerozlučitelnosti
stavu manželského. Zejména list k Efeským
obsahuje tak přesné vymezení posvátného
charakteru manželství, že určitějších slov si
ani nemusíme přát.

Důležité místo z listu k Efeským o
manželství zní: »Ženy mužům svým poddány
budte, jako Pánu; nebo *muž jest hlava ženy,
jako jest Kristus hlava církve: onť (jest) spasitel
těla svého. Ale jako církev poddána jest Kristu,
tak i ženy mužům svým (poddány budte) ve
všem. Muži, milujte manželky své, jakož i Kristus
miloval církev. Tajemství toto veliké jest, ale já
pravím v Kristu a v církvi. Avšak i vy jeden-
každý manželku svou jako sám sebe miluj:
manželka pak ať se bojí muže svého.*« (Sv.
Pavel k Efeským 5, 22—33.)

Sv. Apoštol nazývá manželství *svátostí*
(řecky: mysterion = tajemství) *velikou* a doka-
zuje, že manželské spojení křesťanského muže

s křesťanskou ženou podobá se spojení Krista s církví. Kristus je spojen s církví svou svátostným způsobem, z něhož pro všechny členy církve vyplývá nadpřirozená milost boží. Sám se připodobnil ke kmeni vinnému, z něhož prýští životní míza pro všechny ratolesti. Jestliže nadpřirozený, svátostný svazek Krista s církví je obrazem svazku manželského, pak nemůže býti tento svazek jinakým, leč svátostným, protože by scházel důvod ku přirovnání.

Manželský svazek tedy mezi křesťany efeskými (a tím i mezi ostatními křesťany) dle učení apoštolského byl svátostný, přinášející nadpřirozenou milost a posilu ke svědomitému plnění všech závazků, ze smlouvy manželské vyplývajících. Svazek Krista s církví stal se tedy pravzorem manželských svazků mezi křesťany, takže přirozené manželské zřízení nutno považovati od založení církve Kristovy za zřízení svátostné a nadpřirozené.

Učedníci Kristovi byli pevně přesvědčeni o svátostné povaze stavu manželského, vědouce, že ne výmysl lidský, ale vůle Ježíše Krista tvoří podklad k této povýšenosti manželství církevního nad manželství nepokřtěných. Na toto ustanovení Spasitelovo odvolává se sv. Pavel v prvním listě ke Korintským (I. Kor. 7, 10—11.), řka: »Těm pak, kteříž jsou v manželství, *přikazuji ne já, ale Pán*, aby žena od muže neodcházela, pakliby odešla, ať zůstane nevdaná, aneb ať se smíří s mužem svým. A muž nepropouštěj manželky.«

Apoštol praví: „*manželům přikazuji ne já, ale Pán*“ a nebojí se odporu věřících, že u-

kládá příkazem nerozlučitelnosti něco smýšle-
ného a učení Kristovu cizího. Patrně tedy, že
zakladatel víry křesťanské potvrdil, 1.) aby
sňatek byl uzavírán mezi jedním mužem a
jednou ženou, 2.) by byl svazkem nerozluči-
telným, a že 3.) nově ustanovil, by nadpřiro-
zená milost z něho vyplývající umožňovala
slabým silám lidským plniti závazky manželské.

Posvátný ráz manželského svazku ne-
musili tedy apoštolové a jejich nástupcové ob-
hajovati proti členům církve, jak je to bohužel
nutno činiti dnešní dobou za zednářsko-židovské
agitace. Věřící staré církve byli o posvátnosti
stavu manželského přesvědčeni. Zato však bylo
nutno hájiti manželství proti bludařům Gno-
stikům a Manichejským, kteří varovali se man-
želství jako zřízení nemravného, které prý
plozením pokolení lidského rozšiřuje také zlou
hmotu v těle lidském. (Kryštůfek, Všeob. církv.
dějepis I. str. 208.)

Sv. Otcové a spisovatelé církevní dokazují
svými názory, že o podstatě manželství smý-
šleli jako sv. Pavel. Tak sv. Ignác Antiošský
(† 107) žádá sňatek církevní pro věřící v listě
ke sv. Polykarpovi: »Sluší pak, aby ženichové
i nevěsty sňatek ve shodnosti (s vědomím)
s biskupem uzavírali, by spojení jejich dle
Boha se dalo a ne dle pochoti.« (Kryštůfek I.
c. 292.)

Církevní sňatek velebí spisovatel Ter-
tullian († 240), jenž ve svém spise »Ad ux-
orem« píše: »Kde naleznu slov, abych vypsals
blaho manželství, k němuž přisvědčuje Církev, jež
potvrzuje oběť a zpečetuje požehnání, jež Andělé

ohlašují, a Otec nebes zplnomocňuje? Jiný sňatek není věřícím dovolen a také jim neprospívá.« (Řehák, Patristická encyklopedie str. 399.) Z výroku Tertullianova vysvítá, že snoubenci staré církve projevovali si souhlas vzájemný před duchovním v chrámě, kdež po uzavřeném a požehnáním sprovázeném sňatku sloužena byla mše sv. Při mši svaté přistupovali novomanželé, jak to bylo všeobecným zvykem všech přítomných mši svaté, ke stolu Páně, čímž také dotvrzena je víra novomanželů, že sňatek jejich je svátostným úkonem, když jej slučovali s přijímáním těla a krve Páně.

Obřady církevní s uzavíráním sňatku spojené od nejstarších dob dle svědectví spisovatele Tertulliana jsou v podstatě stejné i za našich dob. Během času byly užívány různé ještě ceremonie, které, jakkoliv k podstatě stavu manželského nepatřily, přece vhodně význam manželství povznášely. Různé obřady a obyčeje svatební částečně od židů, jiné pak z pohanstva přijaty byly.

Stará církev spatřovala tedy ve svazku manželském svátostné spojení manželů, proto zavrhovala též sňatky věřících s nevěřícími aneb s bludaři. Jakkoliv nebyl vydán žádný formální zákaz proti smíšeným sňatkům, předce již u Tertulliana ve svrchu uvedeném spise čteme výstrahu vlastní choti, aby po jeho smrti se nevdávala za pohana. Synody Elvírská r. 305, Laodicejská 343, Orleanská 533, Toledská 509, Trullánská 692 a Římská 743 zakazovaly sňatky křesťanů se židy, pohany a bludaři.

Vybrali jsme z každého století, od prvních dob apoštolských počínajíc, svědectví sv. evangelistů, sv. Pavla, Tertulliána a církevních sněmů, které dokazují, že dávno před sněmem tridentským od samého počátku církve manželství bylo za svátost považováno. V kom ještě nevyhasla úcta k písmu svatému, ten nebude věřiti žádnému liberálnímu advokátu aneb socialistickému řečníku, že manželství je zcela obyčejná smluvní záležitost a jenom »z pánovačnosti kněžské bylo postaveno pod dozor kropáče.« Kdo ještě nezkrachoval se zdravým rozumem a s poctivostí, neodváží se opakovati nesmyslný výrok, že teprv středověký nějaký sněm povýšil libovolně manželství za svátost. Kde obmezenost rozumu aneb vyložená podvodnost charakteru brání průchodu pravdy, tam ovšem historické nesmysly budou se ve se se opakovati a věřiti dále, a kdo v manželství vyhledává jenom fyziologickou funkci, ten nebude ve svátost stavu manželského věřiti nikdy.

§ Závěr úvahy o přirozeném a svátostném manželství.

1. Nikdy žádný národ nežil v pohlavní nevázanosti, nýbrž v právně upravených manželských svazcích. Opáčná tvrzení socialistických spisovatelů jsou čiré báchorky.

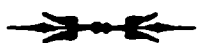
2. Z přirozené povahy manželství vysvítá, že podstatné znaky každého manželského svazku jsou: jedinnost a nerozlučnost. Dějepiscové, práv-

níci a lékaři shodují se v názoru, že právě tyto dva podstatné znaky jsou nepostrádatelnou základnou kulturního pokroku lidstva.

3. Přirozený svazek manželský povýšil Kristus Pán na svátost, proto tím podstatné jeho znaky, jednotnost a nerozlučitelnost nebyly odstraněny, nýbrž náboženskou posilou opřeny a ztuženy.

4. Církev jest pouze strážkyní Kristových svátostí, proto nevymyslila v 16. století svátost stavu manželského, nýbrž na sněmu Trident-ském starobylou původní o ní nauku přesnými slovy (dogmatem) proti nezřízeným útokům nevěrců obhájila.

5. Každý pokus o zkomolení podstatných dvou znaků svazku manželského je protikulturním a protináboženským zločinem.

Naše desítileté jubileum.

Redakční úvaha.

Letošní rok dovršuje náš časopis tímto číslem dvanáctým desítiletí svého trvání a tím slavíme malé jubileum. Oslava naše nemůže býti příliš hlučnou, protože 10 let není ještě tak dlouhou dobou, aby nutila k ocenění zásluh a protože se neobáváme, že by se nám snad v budoucnosti již ani neskytl vhodný časový mezník, kdybychom opět nějaké jubi-

leum oslavili. Z těchto důvodů omezujeme se při svém jubileu na vydání slavnostního čísla, jež pojednává o nejčasovější tou dobou otázce reformy manželské instituce. Považujeme spořádaný rodinný život za tak důležité zřízení pro blaho jednotlivce a pro zdar státu i království božího na zemi, že jsme se neocitli ani v rozpacích, když jsme thema pro slavnostní číslo vybírali. Bude-li křesťanská rodina spočívati na základech přirozeným a božským zákonem stanovených, pak řádná výchova jednotlivců a utěšený pokrok křesťanské kultury je zabezpečen přese všechny ničivé snahy zvrácených lidí. Kdo byl vychován ve spořádané rodině dobrou matkou, nemůže se navždy zapomenouti na své povinnosti k Bohu a ku bližnímu. Jubilejní naše úvaha »O manželství přirozeném a svátostném« zakončuje tedy zcela vhodně 120. naši časovou úvahu.

Ohlédneme-li se na uplynulé desetiletí zpět, vynořuje se nám na mysl prozíravý duch zesnulého biskupa Edvarda Brynycha, jenž dosavadního redaktora povzbudil, aby počal vydávati sbírku časových brožur. Začátky našeho podniku nebyly zrovna růžové. Jakkoliv protivný tábor zaplavuje svými štvavými a ničivými letáky náš lid, nebyla přece dosud uznána citelná potřeba přiměřené odvety: proti letáku leták, proti brožuře brožuru! Některým zdál se býti podnik náš zbytečnou konkurrencí jinými nakladateli vydávaným brožurám. Jiným zdálo se celoroční předplatné 1 K za 400 tiškových stran i se zásilkou poštovní příliš

/

vysokým, tak nám na př. jistý církevní hodnostář, jehož denní příjmy jsou mnohem větší nežli naše předplatné za celých 10 let, vrátil časopis s poznámkou, že již pro slabý zrak nemůže čísti. Někteří kritikové přáli si více vědeckého materiálu v brožurách, jiní opět chtěli míti populárnější sloh. Rad jsme dostali hojnost, ale doporučení zprvu velmi málo. Na protekci si zrovna nemůžeme zakládati. Okolnost tato nic nás nemrzí, protože počáteční tato chladnost nutila nás, abychom si své místo v rámci katolické tiskové agitace vynutili a vybojovali. Dnes ovšem důležitost »Časových Úvah« uznává nejen žurnalistika katolická, ale i katolický lid bez rozdílu stavu a vzdělání. Hojné objednávky (mnohdy do 1000 výtisků, četní stálí abonenti (kol 2000), dostatek zručných spolupracovníků (Brynych, Konečný, Sahula, Dr. Samsour, Bělina a j.) a vřelá slova uznání jsou dokladem, že dostatek základu pro další trvání našeho listu. Není to snad lichou chloubou, tvrdíme-li, že naše brožury jsou nejlacnějším tiskovým podnikem v české literatuře vůbec, neboť mnohou brožuru prodávali jsme pod výrobní cenou. Některé brožury, jinými nakladateli vydávané, bývají proti našim desetkrát dražšími a předce svým myšlenkovým obsahem nás nepředstihují. Byli jsme od počátku vedeni tou myšlenkou, že agitační tisk nemá býti veden kapesní politikou, nýbrž potřebami nemajetných vrstev, které také činí nárok na vzdělání. A tento správný názor měl by kruh našich odběratelů rozšířiti, protože nepatrným pouze obnosem lze se účastniti

na záslužné vzdělavací snaze širších katolických vrstev.

Za 10 let rozšířili jsme **300.000** dobrých brožur, z nichž některé dočkaly se třetího vydání. Nejvíce brožur přinesl ročník III., výtisků 36.000, nejméně ročník II. pouze 20.000 výtisků. Největší počet tiskových stran 400. Nejméně stránek měl ročník II. Právě v tomto druhém roce pomýšleli jsme již na zastavení ignorovaného podniku. Za posledních 8 let však podáváme průměrně 360—400 stran za 1 K a tiskneme průměrně každou brožuru o nákladu 4000 výtisků. Hledíme vyhověti svými úvahami potřebě prostého i intelligentního čtenářstva a uveřejňujeme takové práce, které některou otázku všestranně probírají. Tím se podstatně lišíme od podniků, které v nepatrném svém rozsahu mohou thematu jen povrchně se dotknouti. V programu svém postupujeme důsledně již po kolik let, proto poskytujeme dostatečnou záruku, že se mu také, Bůh dá, i v příštích letech nezpronevěříme. Sloužíce upřímně dobré věci, výchově našeho katolického lidu, zasluhujeme všestranné podpory, o níž prosíme.

Redakce „Časových Úvah.“

stanty. 10., 11., 12. Zpráva o sjezdě československých katolíků v Hradci Králové.

Ročník VII.

1. Veliký biskup. 2. a 3. Důležitost pravého náboženství. 4. Pokora a náboženství. 5. Zakládejte odborové spolky! 6., 7. a 8. Husité jindy a nyní. 9. Několik slov o papežství. 10. Katakomby. 11. a 12. České náboženství

Ročník VIII.

1. Klíč ku bohatství.* 2. O ústavním životě v Rakousku. 3. Pius VII. a Napoleon. 4. Sebevraždy studentů. 5., 6. a 7. Česká konfesse. 8. a 9. Účelnost v přírodě. 10. Pohřbívatí či spalování mrtvol? 11. Moderní náboženství Masarykovo. 12. Jubileum mariánské a Lurdy.

Ročník IX.

1. a 2. Otroctví zrušeno křesťanstvím. 3. Spojenci spiritistů. 4. a 5. Z domácnosti sociálních demokratů. 6. O manželství. 7. Braňme se tiakem. 8. a 9. O zázracích Kristových. 10. Jest úcta Panny Marie oprávněna? 11. Návštěvou u Slovanů 12. Volné kapitoly o spóřivosti.

Ročník X.

1. Víra a věda.* 2. Zjevení, zázraky a tajemství. 3. a 4. Sociální význam svěcení neděle. 5. Svobodná škola. 6. a 7. Vzdělání dorostu kněžského. 8. Jesuité a jejich protivníci. 9. a 10. Z domácnosti sociálních demokratů. Rada II. 11. Svobodné zednářství.

*) Rozebráno.

Jako krásné dárky

==== vánoční ====

odporučíme spisy:

Karel IV. jako křesťan a vlastenec. Píše Jiří Šahula. Cena 3 K.

Rozmarné příhody. Humoresky.

Píše Jiří Šahula. Cena 1-10 K.

Objednávky vyřídí

Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové.